

TRANSCRIPT VAN STATENCOMMISSIE BESTUUR, ECONOMIE EN CULTUUR & ERFGOED INTEGRAAL VAN PROVINCIALE STATEN UTRECHT

29 oktober 2025

Aanwezigheid:

Voorzitter: Lyke Veen

Vanuit GS: Hans Oosters, Huib van Essen, André van Schie, Has Bakker, Mirjam Sterk, Rob van Muilekom

Woordvoerders: Olivia Butterman (Partij voor de Dieren), Anjo Travaille (Partij voor de Dieren), Anneloes Blekxtoon (Volt), Amos de Jong (Volt), Julia Matser (GroenLinks), Imraan El Hamdaoui (GroenLinks), David Oude Wesselink (GroenLinks), Noortje Flink (PvdA), Eva van der Helm (PvdA), Jan Breur (SP), Milou Meurkes (SP), Arne Schaddelee (ChristenUnie), Simone Kennedy-Doornbos (ChristenUnie), Henriëtte Rikkoert (ChristenUnie), Marianne de Widt (D66), Erwin Kamp (D66), Fred van der Star (PVV), Monique van den Broek (BBB), Jeroen Vogel (BBB), Marlies Welschen-Van der Hoek (CDA), Rody van der Pouw-Kraan (CDA), Vincent Janssen (VVD), Dimitri Gillissen (VVD), Bertrick van den Dikkenberg (SGP), Mieke Hoek (50PLUS), Sjors Nagtegaal (UtrechtNu!), Annemarie van der Kolk (FVD), Frank van Breukelen (FVD), Marcel Harinck (D66), Marjolein van Elteren (GroenLinks), Juliëtte van Gilse (VVD), Kees Vermaat (SGP), Ronnie Hossain (VVD), Siewerd de Jong (ChristenUnie)

Van Ambtelijke zijde aanwezig: Berbel Ferwerda (Statenadviseur), Rick van Paridon (commissiesecretaris)

Opening en algemeen

1. Opening

De voorzitter: Dames en heren. Dames en heren, neemt u allen uw plek in. Het is 13.00 uur geweest. We gaan beginnen met de ... We gaan beginnen met onze BEC integraal-vergadering voor de begroting van 2026. Welkom. Van harte welkom aan iedereen hier in de zaal, die via Teams of de livestream de vergadering volgt. We gaan er een mooie middag maken ... Van maken met elkaar. Het is per slot van rekening de dag van de democratische hoogmis, zowel de verkiezingen als de begroting. Jongens, jullie ... Het kan jullie geluk niet op. Ik hoop dat jullie allemaal al gestemd hebben. Ik denk dat ik weet op wie van eenieder hier. Maar dat kan ... Ik kan natuurlijk verrast zijn, ik kan natuurlijk ... Je weet het nooit. Stemgeheim is heel belangrijk. Heel groot goed.

Goed, dan vraag ik orde in de zaal en of de gesprekken in de zijkant eventjes naar buiten de zaal verplaatst kunnen worden. We bespreken vandaag de het Statenvoorstel van de begroting 2026, en omdat het een integrale BEC is, kunt u met meerdere woordvoerders aanwezig zijn in het woord voeren in uw termijn. Voor de vergadering staat zes uur gepland. Ik herhaal even mijn verzoek, gesprekken graag buiten de zaal. Voor de vergadering staat zes uur gepland. We hebben geen uitloop en ik denk ook dat u alleen naar uw uitslagenavonden wil, dus we gaan ook hard sturen op deze eindtijd. Iedere fractie krijgt 16,5 minuut en GS krijgt 55 minuten. 16,5 minuut lijkt me meer dan voldoende. Ik reken erop dat dat geen problemen oplevert en dat u uw bijdrage daarin vervat krijgt. Interrupties zijn geen onderdeel van de spreektijd. Ik waarschuw u wel vast aan de voorkant. De eindtijd is een harde. Mochten we in de knel komen met de tijd, dan zal ik gaan snijden in de interrupties.

Technische vragen heeft u ook uitgebreid de mogelijkheid voor gehad. Ook die zullen vandaag niet beantwoord worden door het college. We hebben tot 19.00 uur vanavond de tijd en na afloop staat er diner klaar in de foyer. De begroting wordt zoals eerder door het presidium besloten en ook toegelicht in mijn voorzittersmail als een gewoon Statenvoorstel besproken. En dat komt omdat het in PS ook een gewoon Statenvoorstel is en er geen algemene beschouwingen zijn, zoals bij de kadernota wel gebruikelijk is.

Verder wordt in de commissie niet gewerkt met blokken en we hanteren de gebruikelijke sprekersvolgorde, zoals ook toegelicht in het besluit van het presidium naar aanleiding van de kadernotabehandeling. Ik heb geloot. En dat heeft u kunnen lezen in mijn voorzittersmail. We beginnen vandaag bij de Partij voor de Dieren.

Ter bespreking

2. SV Begroting 2026

De voorzitter: Dan zijn we toegekomen aan de stukken ter bespreking, en dat is er maar één, en dat is de begroting van 2026. We behandelen deze als volgt. In de eerste termijn kunt u politieke vragen stellen aan het college. Daarna zullen we een reactie krijgen van het college. En in de tweede termijn is er ruimte voor onderling debat en zal het college daarna niet meer aan het woord komen. Verzoek ook om eventuele moties en amendementen die in de pijplijn zitten uiterlijk in uw tweede termijn te benoemen en goed toe te lichten, zodat wij deze kunnen vervatten in het commissieadvies. Graag met iets meer omhanden dan, ik overweeg een motie, punt. Maar dat bent u inmiddels van mij gewend.

In de programmabegroting wordt voor het begrotingsjaar van 2026 vastgelegd wat de provincie wil bereiken en wat daarvoor wordt gedaan en welke financiële middelen daarvoor beschikbaar worden gesteld. En ook hierbij staan de Statenbrieven van de septembercirculaire en kaders bij de kadernota ter bespreking. En daarnaast heeft de auditcommissie ook een advies gegeven over deze begroting. En deze zullen allemaal in deze zelfde termijn, enkele termijn, behandeld worden. Dan zijn we volgens mij toe aan de behandeling. En dan begin ik, zoals aangekondigd, bij de Partij voor de Dieren. Mevrouw Butterman, gaat uw gang.

Olivia Butterman: Dank u wel, voorzitter. En zoals u gewend bent van de Partij voor de Dieren, kijken we niet alleen naar 2026, maar juist ook veel verder vooruit. En dat komt dan ook terug in onze bijdrage. We zullen met twee woordvoerders doen. De heer Travaille over ruimtelijke ordening, water en energie. En ikzelf zal beginnen met natuur, landbouw, VTH en economie. Zowel de realisatie van nieuwe natuur als de inrichting van natuurgebieden zal een enorme uitdaging worden. Dat is het al jaren. De vraag is, aan het college, is het ook mogelijk om meer van functie te veranderen dan nu gepland is in een jaar, stel dat dat zich dat voordoet?

Daarnaast zijn er in onze provincie ook al prachtige en unieke stukken natuur die meer bescherming verdienen dan ze nu krijgen. En dat zou een alternatieve inzet van het college kunnen zijn natuurlijk. Bijvoorbeeld dat delen van de Utrechtse Heuvelrug door middel van zonering en rewilding, het verplaatsen van woonbouwplannen ten behoeve van waardevol bos, of het toekennen van natuurrechten aan specifieke locaties.

De unaniem aangenomen motie Utrechtse Aanpak Dierenwelzijn uit 2019 is nog steeds niet uitgevoerd. Wel hebben we de toezegging gekregen dat er een nadere invulling komt van de uitgangspunten en de criteria op dierenwelzijn in de uitvoering van het UPLG. Aan de gedeputeerden de vraag, wordt er een raming gemaakt van de kosten? En zo niet, graag een toelichting daarvan of daarover. Dan verder, als het gaat over ...

De voorzitter: Mevrouw Butterman, excuus, ik onderbreek u even. Er is een technisch probleem. En er is mij gevraagd om even te schorsen. Het spijt me. Ik ga u even onderbreken en we schorsen 5 minuten.

Dames en heren, u moet even allemaal uw pas eruit halen en opnieuw erin stoppen, iedereen. Even pas eruit, in de lucht zwaaien en er weer in. Jongens, jullie geven me echt te veel macht. Ik krijg ingeseind dat het als het goed is weer zou werken. Mevrouw Butterman, zou u misschien 2 seconden even uw microfoon aan willen zitten, kijken of uw spreektijd gaat lopen? Want die staat ook nog op de volle pond, dus ...

Olivia Butterman: Ik wil wel opnieuw beginnen, vind ik eigenlijk wel prima. Hij is niet volle pond.

De voorzitter: Hij staat niet op de ... Ik zie het. Maar hij loopt niet.

Olivia Butterman: Maar ik wil wel opnieuw beginnen.

De voorzitter: Super. Eén seconde. Die ene seconde die krijgt u van mij terug, als u hem tekortkomt komt op het eind. Dan hervatten we de vergadering en vraag ik iedereen weer om zijn plek in te nemen. En dan gaat mevrouw Butterman haar betoog vervolgen. Gaat uw gang.

Olivia Butterman: Vervolgen dan. Als het gaat over wolven, lezen we dat de actieve monitoring en de rasterregeling gecontinueerd worden. Een vraag aan het college is, in de Statenvergadering van 9 juli er werd gezegd dat dit najaar in IPO-verband gesproken zou worden over duidelijke voorwaarden wat betreft die rasterregeling, voor de uitkering van vergoedingen voor schade, veroorzaakt door wolven. Is dat inmiddels gebeurd, is onze vraag? Want u weet, we hebben een motie daarop staande gehouden, of in de zak gehouden.

In het coalitieakkoord staat het voornemen om meer alternatieve maatregelen, ook inrichtingsmaatregelen en preventieve methoden in te zetten en pas daarna populatiebeheer, als het gaat over faunabeheer. Waarop gaat dit college de faunabeheereenheid sturen om meer aan preventieve inzet te doen? Dat lezen we niet terug.

Dan naar vergunningverlening, toezicht en handhaving. Op pagina 41 lezen we dat inhoudelijk en financieel verbeterd zal worden door het volgen van het uitvoeringsprogramma VTH 2025 en het verbeteren van monitoring op doelen uit de uitvoerings- en handavingsstrategie. Dan aan het college de vraag, op welke manier zal het volgen van het programma waarvan we weten dat niet alles gedekt kan worden bijdragen aan de verbetering van de VTH? Het continueren van wat nu al gebeurt, lijkt ons niet voldoende voor wat nog op ons af gaat komen. Want in dezelfde begroting lezen we bijvoorbeeld op pagina 31 over vergunningverlening rondom stikstof, op pagina 40 aanpak van landbouwgif en actieplan Geluid.

De Partij voor de Dieren zal pleiten voor een uitbreiding van middelen dat gaat naar toezicht en handhaving in het buitengebied, door middel van groene boa's. Is de uitbreiding van fte voorzien in 2026 voldoende om de uitdagingen het hoofd te bieden? We wachten het antwoord af, maar wij overwegen een motie om meer middelen daarvoor vrij te maken.

Dan over de economie. Wat nieuw is ten opzichte van andere jaren en waar we ook al schriftelijke vragen over hebben gesteld, is de ruimte voor defensieactiviteiten. Uit antwoorden blijkt dat er vooralsnog geen informatie is over mogelijke links met Israëlische bedrijven, als het gaat om MINDbase, maar dat een indirecte relatie ook niet uitgesloten kan worden.

Provincie Utrecht oriënteert zich nu op een gezamenlijke implementatie en uitvoering van dit samenwerkingsverband met Flevoland. Er kon geen duidelijkheid gegeven worden of de partners in het samenwerkingsverband en het netwerk waarin zij zitten en de producten die ze ontwikkelen al dan niet ingezet worden in contexten waar mensenrechten geschonden worden. Kunnen we via deze weg een uitspraak krijgen van het college dat de provincie geen subsidies verstrekt aan bedrijven of andere partners die zich schuldig maken aan het schenden van mensenrechten en humanitair recht, en dat de provincie ook niet op andere manieren, bijvoorbeeld als kwartiermaker, zal meewerken aan initiatieven waarbij het risico op directe of indirecte betrokkenheid bij mensenrechtenschendingen kan worden uitgesloten?

Investerings in defensie zijn we ongelukkig over. En ook als het gaat ... Ook nog ... Als het ook nog eens op plekken gebeurt waar mensenrechten en humanitair recht mogelijk geschonden zouden kunnen worden. Dan willen we dat voorkomen. En daarom overwegen we daarop een motie. Dan geef ik nu het woord aan de heer Travaille voor ruimtelijke ordening.

Anjo Travaille: Voor wat betreft de ruimtelijke ordening, programma 1, bij Hart voor de Heuvelrug, daar staat dat de woningbouwprojecten zijn vertraagd door juridische procedures. Dat kan je natuurlijk stellen, maar je kunt ook iets dieper kijken. En als je dan iets dieper kijkt, dan kom je erachter dat dat komt omdat burgers het niet pikken dat natuur en recreatie wordt vernietigd voor de aanleg van villa's, door een gemeente in een provincie die zeggen dat ze natuur heel belangrijk vinden. En ook doordat overheden zich daarbij nog eens een keer niet houden aan hun eigen regels. Dan krijg je inderdaad met juridische procedures. Maar je moet wel even iets dieper kijken van, waar komen die dan vandaan? We hebben daarvoor gewaarschuwd.

We hebben voorgesteld om geld dat we op dit moment op de plank hebben liggen en niet kunnen uitgeven voor nieuwe natuur te gebruiken om de kosten van Oude Tempel te compenseren. En dan heb je ineens 16 hectare bos, 200 jaar oud helemaal kant-en-klaar liggen. Maar goed, een aantal coalitiepartijen wilde dat niet.

Dan over bodem, water en milieu. In de Omgevingsvisie lezen we dat we de WHO-doelen voor luchtkwaliteit zomaar twintig jaar naar achter hebben gezet. Maar dat besluit hebben wij als PS nog helemaal niet genomen. Dat besluit is niet genomen, maar de doelen die staan ook nog gewoon voor 2030. En dan verwachten wij eigenlijk dat GS aangeeft wat je moet doen om die doelen te bereiken, en dat is niet het programma wat er nu ligt in de investeringen die daar nu liggen. Op dit moment is luchtverontreiniging de meest belangrijke doodsoorzaak voor mensen in de provincie Utrecht. Het kost ons allemaal één levensjaar doordat de luchtkwaliteit in onze provincie niet voldoende is.

Voor de aanpak van bodemdaling blijft de provincie Utrecht kiezen voor de aanleg van de waterinfiltratiesystemen. Ik heb het eerder genoemd, 36 miljoen meter plastic, zodat de boeren niet hoeven te verduurzamen, terwijl we juist willen dat boeren wél verduurzamen. Daar zou de Omgevingsvisie ook over moeten gaan. In de regionale

veenweidestrategie staat er ook dat de peilen direct omhoog gebracht kunnen worden en dat transitie van grondgebruik nodig is voor ongeveer 10 procent van het gebied. Maar daar zijn geen indicatoren voor opgenomen in de begroting. Er zijn alleen indicatoren die gaan over de waterinfiltratiesystemen. Betekent dat dan ook, dat is de vraag die wij stellen aan GS, dat er alleen maar geld is voor de aankoop van die waterinfiltratiesystemen voor de boeren en niet juist voor de andere maatregelen die ook heel erg belangrijk zijn, waar ook indicatoren bij horen?

Dan over energie en klimaat, programma 4. De doelstellingen voor energiebesparing is 1,5 procent besparing per inwoner, maar dat is natuurlijk een hele rare vage doelstelling. Wat betekent dat eigenlijk voor bedrijven of voor mobiliteit? En gaat het alleen over warmte, of gaat het ook voor elektriciteit ook? Wat we eigenlijk zoeken, is een effectindicator en een prestatie-indicator, maar bij beide staat, niet van toepassing en PM. Beste mensen, nemen we het dan eigenlijk wel serieus? Onze oproep is, maak dat concreter en anders zullen wij daarvoor ook komen met een voorstel.

Wat ons ook opvalt, is dat er maar liefst zestien prestatie-indicatoren vervallen bij de energietransitie, terwijl daar helemaal niks voor terugkomt voor zover we hebben kunnen zien. Zeker de indicator met betrekking tot energiecontroles bij bedrijven, de verplichte energiebesparing, die willen wij behouden. En hier zullen we eventueel ook een amendement voor opstellen.

Beste voorzitter, beste Statenleden, ten slotte heb ik nog een kleine toegift en dat gaat over het landelijk gebied en nieuwe natuur. Want onze provincie Utrecht wil nieuwe natuur creëren en tegelijkertijd moeten we ons ook de vraag stellen of we de bestaande natuur voldoende herkennen en beschermen. En ons meest bijzondere terrestrische natuurgebied in provincie Utrecht is Park Vliegbasis Soesterberg. Dit kenmerkt zich door een enorme biodiversiteit die voor Nederlandse begrippen echt uitzonderlijk is. Er zitten zeldzame soorten, ik kan het niet laten om ze toch even te noemen, de kommavinder, de grauwe klauwier en de veldleeuwerik, en er zitten enorm veel insecten. En vergis je niet, 150 soorten aan bijen. Dit komt onder andere doordat de bodem daar nog niet verzuurd is. Notabene, ik durf het bijna niet te zeggen, dankzij Defensie, dankzij het beton van Defensie, waardoor de bodem nog iets alkalisch is.

De vliegbasis Soesterberg is tegelijkertijd ook de kraamkamer van de natuur in de regio. Een heel belangrijke plek in die zin. En onze Natura 2000-gebieden liggen in provincie Utrecht allemaal aan de randjes van de provincie. Dit gebied ligt in het hart van onze provincie. Toch heeft vliegbasis Soesterberg momenteel geen bijzondere beschermde status. Formeel is het een park in de NNN. Wij zouden het belangrijk vinden om betere juridische bescherming hiervoor te organiseren, bijvoorbeeld door de N 2000-status eraan toe te kennen. Dat zou een logische stap zijn, wat ons betreft. We realiseren ons heel, heel goed, dat wil ik benadrukken, dat dat niet ten koste zou moeten kunnen gaan van de afgesproken woningbouwplannen op deze locatie.

Partij voor de Dieren maar ook ChristenUnie willen graag kijken hoe we dit kunnen verkennen, hoe we kunnen verkennen of we die status van die bescherming van dit bijzondere natuurgebied kunnen versterken en het aandacht geven die het ook verdient, zodat we niet alleen nieuwe natuur creëren, wat al heel erg lastig is, maar dat we ook onze meest waardevolle natuur behouden. En nogmaals, het is de kraamkamer van de natuur van de Utrechtse Heuvelrug. Wij overwegen op dit punt een motie. Wij zijn benieuwd of andere partijen daaraan bij zouden willen dragen.

De voorzitter: Dank u wel. Daarmee aan het eind gekomen van uw bijdrage. Dan ga ik naar de PVV. De heer Van der Star.

Fred van der Star: Bedankt, voorzitter. Energie en klimaat staat op mijn lijst. Voorzitter, de PVV wil dat energiebeleid realistisch, betaalbaar en uitvoerbaar is, voor onze inwoners en voor de ondernemers. Wat we hier in de begroting zien, zijn echter vooral papieren ambities die veruit stijgen boven wat de provincie daadwerkelijk kan realiseren. Al is het streven naar 1,5 procent minder energieverbruik per inwoner per jaar, klinkt mooi, maar de provincie heeft hier geen directe invloed op. Huishoudens en bedrijven bepalen zelf hun verbruik. En landelijke belastingen sturen het prijsniveau. Als we dit soort doelen opnemen zonder middelen of bevoegdheden, zetten we onszelf klem tussen wens en werkelijkheid.

Dan de duurzame warmte en de 55 procent-doelstelling voor hernieuwbare elektriciteit in 2030. Utrecht is een kleine, dichtbevolkte provincie met een overvol stroomnet en een tekort aan geschikte locaties voor wind- en grootschalige zonneparken. Tegelijk zien we dat de kosten voor deze projecten blijven stijgen en het draagvlak bij inwoners afneemt. De PVV vindt dat de leefomgeving van onze inwoners voorop moet staan, niet het halen van papieren percentages.

Voorzitter, hetzelfde geldt voor het streven naar een klimaatneutrale provincie in 2050. Dat klinkt ambitieus, maar is feitelijk niet haalbaar zonder torenhoge kosten en technologische oplossingen die nu nog niet bestaan. Ondertussen betalen inwoners de rekening via hogere energielasten, subsidies en gemeentelijke heffingen. We vragen daarom om meer realisme en minder ideologie.

Wat de PVV wel steunt, is het praktisch aanpakken van netcongestie en het stimuleren van betaalbare innovatie. Investeer in opslag, uitbreiding van het net en technologische oplossingen die zich bewezen hebben, niet in beleidsvisies en klimaattafels.

Voorzitter, de PVV staat voor een nuchter energiebeleid, betrouwbaar, betaalbaar en met gezond verstand. Geen symboolpolitiek, geen opgelegde dwang, maar beleid dat werkt voor de inwoners van Utrecht. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar de SGP. De heer Van den Dikkenberg.

Bertrick van den Dikkenberg: Voorzitter, dank. Hij zit er weer op. We hebben gekeken naar de begroting conform de nieuwe werkwijze. En eens in de ... Wij zijn het eens met de voorgestelde afoming van de weerstandsreserve. We hebben gekeken, is de kadernota ook wat er in de begroting terug te vinden is? Dat is in grote lijnen zo. We hebben tegen de kadernota gestemd en dat zal ook de keuze bij de begroting best lastig maken. En waarom kom ik zo meteen nog op terug. Maar we zijn het in ieder geval eens dat het voorstel dat de weerstand reserve wordt afgeroomd, met het voorgestelde bedrag. We komen ruim boven de twee en dat gaat misschien nog wel door. Het is goed om dat dan in te zetten dat geld, en niet vast te houden.

Maar wat we wel lastig vonden, is dat er nog steeds lege bestedingsplannen in de reserves te vinden zijn. En daar gaf de auditcommissie ook in hun advies aandacht aan, maar dat ... Die lege bestedingsplannen, we werken al bijna drie jaar aan aanscherping daarvan en ik kwam ze nog steeds tegen. Ik heb wel gehoord en vernomen inmiddels ook op antwoord op onze vragen dat bij de Voorjaarsnota echt de laatste gaten gedicht worden. En daar kijken we dan ook naar uit. We zullen dit keer geen amendement indienen om de lege ... Om de reserves zonder bestedingsplan weg te halen. Maar misschien bij de Voorjaarsnota, als ze nog steeds leeg zijn, wel. Maar we vertrouwen erop dat goed komt.

Dan staat er in het voorstel, het Statenvoorstel, dat we kennisnemen van de inhuurspecificatie. En volgens mij is dat ook aan de Staten. En ik zou daar graag ook de reflectie van de gedeputeerde duidelijk op horen, om de personeelsbudgetten en de inhuurbudgetten ... Is volgens mij ook toebedaan aan het budgetrecht van de Staten, en niet ter kennisneming aan de Staten mee te delen. Volgens mij kunnen we op die manier ook strakker sturen aan inhuur en personeel. De formatieplafonds.

En, voorzitter, dan inhoudelijk, naar het programma natuur. De Natura 2000-beheerplannen zijn momenteel volop in ontwikkeling. Gaan als het goed is in 2026, hij viel net over 2025 heen volgens mij, maar in 2026 vastgesteld worden. En dat behoeft wat ons betreft een grotere urgentie en een grotere plaats voor het beheer van die gebieden. De werkelijke toestand van gebieden en maatwerk in beheer is van groter belang dan bijvoorbeeld generieke emissiedalingen. Er gaat veel aandacht uit naar UPLG, maar de toestand in de gebieden en de wijze waarop we dat opschrijven in de beheerplannen kan nog wel eens een belangrijk deel zijn van de sleutel om uit het stikstofsloot te komen volgens toepassing van artikel 6.2 van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Ik zou daar graag meer aandacht voor willen in het komend jaar. En ik vraag aan de gedeputeerde of dat het al mogelijk is om daar een urgenter speerpunt van te maken. Want nu, als je zoekt naar het beheer van Natura 2000-gebieden, hangt die ergens onder van, onze natuur is veerkrachtig en dan nog ergens onder de NNN et cetera, terwijl daar juist de economie en de maatschappij ook overlast van ervaart en dat mensen daardoor geen woning kunnen vinden. Maak er dus een speerpunt van.

Tweede punt is de Blauwe Agenda. Is het nodig, vraag ik aan de gedeputeerde, om misschien de bewustwording bij bewoners te intensiveren over de risico's op wateroverlast en veranderend gedrag van grondwater en waterstromen rond de Heuvelrug, daar waar we werken aan de Blauwe Agenda? We hebben laatste inspraak gehad vanuit Maren. Daar is een bewonerscollectief. Kunnen we de bewonerscollectieven bijvoorbeeld een structurelere plaats geven in onze benadering van inwoners? Is dat van toegevoegde waarde? Maar volgens mij is het goed om daar ook een stem aan te geven en ook proactief de mensen te informeren en te benaderen, want er zijn nog wel meer wijken dan alleen Maren, waar grondwater in de toekomst een lastig punt kan gaan worden. Zeker als we water willen vasthouden, ook in onze strategische zoetwatervoorraad.

En, voorzitter, ik gaf het bij het begin al aan, wij hebben wel moeite met de dichtraming van de begroting met algemene middelen, incidentele middelen om het tekort van dit jaar te dekken. Nu wordt het misschien wel wat

makkelijker om in ons oordeel over de begroting positief te stemmen als we zeggen van, we doen de meevaller van de ov-gelden ... Zetten we daarvoor in, want die komen natuurlijk uit de begroting zelf. Maar dat gaan we nog aan, want wij vinden eigenlijk dat het moeilijke gesprek van de bezuinigingen voor deze begroting al gevoerd had moeten worden voor het eerste stapje en volgend jaar de volgende stappen te zetten als de tegenvaller daadwerkelijk komt en ingeboekt kan worden. Helaas is dat niet gedaan. En wij broeden nog, ik kan er nu nog geen duidelijkheid over geven, maar wij broeden nog op een voorstel, voorzitter, of dat we daar met een amendement voor zullen komen om hem toch te dichtten vanuit de begroting en met voorstellen om ombuigingen daarvoor te doen. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. En dat was voor nu concreet genoeg. Daar kunnen we wat mee. Dan ga ik naar de SP. De heer Breur, gaat uw gang.

Jan Breur: Dank u wel, voorzitter. Dit is niet onze begroting natuurlijk. De Merwedelijn zit er nog steeds in en onze motie Plan B voor het ov is bij de kadernota verworpen. Dat creëert toch wel de nodige afstand tussen onze fractie en deze begroting.

Ik ga eventjes alle programma's langs. Programma 1, ruimtelijke ordening. Er is weinig nieuws onder de zon, maar we hebben wel vaker kritische noten geplaatst bij de groeiambities, waaronder Rijnenburg, maar ook het programma Vitale wijken, waarover het radioprogramma Dijkstra en Evenblij harde noten heeft gekraakt. Er zijn twintig jaar voorbij met miljoeneninvesteringen en het is niet duidelijk waar de middelen precies aan worden uitgegeven. En er zit geen vooruitgang in. Mensen merken nauwelijks van wat er is gebeurd in de wijk. En wellicht wordt er meer duidelijkheid gegeven bij de evaluatie slash monitor die gaat komen.

De voorzitter: De heer Breur, u krijgt een interruptie van de heer Gilissen.

Dimitri Gilissen: Voorzitter, blij dat de SP altijd kritisch is natuurlijk ook besteding van publiek geld. Zo ken ik de partij ook niet anders. Ik was wel even benieuwd of de heer Breur kan aangeven wat de achterliggende gedachte is. Wil die dat we dat geld alsnog versneld gaan uitgeven aan het doel, of is dit een pleidooi van de SP om te zeggen van, het dient toch geen doel op die plek? Laten we het maar terughalen of voor onszelf houden. Even benieuwd wat de achterliggende boodschap is van de SP.

De voorzitter: De heer Breur.

Jan Breur: In eerste instantie moet er duidelijk worden gemaakt van, hoe is dat geld precies besteed en waaraan en waarom is er nu geen vooruitgang zichtbaar? Als we dat helder hebben, kunnen we de volgende stap zetten. Het gaat echt in eerste instantie even om de helderheid.

Dan ga ik door met uw commissie, voorzitter, naar het landelijk gebied. Ook hier zijn wij niet erg verrast van wat er staat. We zien nog wel een lappendeken van allerlei subprogrammaatjes, waardoor je moeilijk een overzicht kan krijgen voor het totaalplaatje. En we merken vooral dat het Rijk hier achterblijft bij het geven van duidelijkheid, waardoor wij veel het ... Vaak het gevoel hebben vooral papier aan het produceren te zijn. De heer Schipper refereert hier ook al regelmatig aan in zijn commissies.

In 2026 hoopt het college het UPLG te kunnen vaststellen, waar veel hoop is gevestigd op natuurherstel en -uitbreiding. Maar er is nog weinig bekend slash gedragen, zoals de boer Co Baas tijdens het recente werkbezoek aan het Noorderpark ook al aangaf. Bijzonder zijn de getallen in de lastentabel, bladzijde 34. Veel ambities, maar steeds minder geld daarvoor in de komende jaren. Voor natuurkwaliteit van 56 miljoen naar 40 miljoen en voor duurzaamheid van bijna 11 miljoen naar 2,5 miljoen. Dat is iets waar we nog naar moeten kijken.

Dan het programma Bodem, Water en Milieu De urgentie wordt gevoeld door GS. Daarom daar geen kritiek van ons, maar wel een aanmoediging om vooral het tempo erin te houden, en het liefst, als dat mogelijk is, op te voeren. Wat betreft klimaat en energietransitie, kunnen we de doelen ook van harte ondersteunen. We blijven er wel op wijzen dat we vooral van onderaf moeten stimuleren in plaats van bovenaf opleggen. Dit is cruciaal voor het draagvlak en zorgt ervoor dat we als samenleving de ontwikkelingen kunnen blijven volhouden.

Wat betreft bereikbaarheid en publieke mobiliteit, valt vooral op dat er geen budget is opgenomen voor de meerijdbankjes, terwijl de motie bij de kadernota unaniem is aangenomen. Is GS van plan om deze motie nog wel uit te voeren, vragen wij ons dan af. Uiteraard steunen wij het doel Versterken en koesteren netwerk van harte, maar in de praktijk zien we het opheffen van bushaltes en vaste lijnen die flex gemaakt worden. Deze ontwikkelingen staan haaks op dit doel. En we dringen GS erop aan om bij gesprekken met vervoerders over vervoersplannen hier uitdrukkelijk op

te wijzen en dit een halt toe te roepen waar mogelijk. Het ov moet beter en niet slechter. En verder zijn we erg benieuwd naar de ontwikkelingen van de BRT tussen Amersfoort en Veenendaal.

Over het punt Bereikbaarheid Gezond en Veilig hebben we geen opmerkingen. Bereikbaarheid infrastructuur benutten zien we dat er nog steeds jaarlijks geld wordt uitgetrokken naar de Rijnenbrug, maar de ontwikkelingen lijken stil te liggen. De vraag is, wanneer gaan we wat doen? Cultuur, erfgoed, recreatie en toerisme hebben we de laatste tijd al erg veel over gesproken. Ik heb daar niks aan toe te voegen.

Wat betreft Economie hebben we onlangs het beginesprek gehad over economisch beleid. Natuurlijk is dat nog niet geland in deze begroting. We zijn wel blij met de plek die duurzaamheid en circulariteit krijgen in het hoofdstuk Economie. Ook blij dat werknemers genoemd worden in de doelen, zij het summier. We waarschuwen voor het geloof in de trickle down-economie. Als het goed gaat met bedrijven, wil het nog niet zeggen dat het goed gaat met werknemers. En we waarschuwen ook voor de focus op groei. Het is niet de bedoeling dat de provincie één groot bedrijventerrein wordt, terwijl we de arbeidsplaatsen niet kunnen opvullen. Als het gaat om werkgelegenheid, moeten we de omschakeling van kwantiteit naar kwaliteit maken. En het is aan ons als provincie om hier een passende rol in te vinden. En bij de overige hoofdstukken heb ik wederom geen opmerkingen. Daarmee ben ik aan het eind van mijn betoog gekomen. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar UtrechtNu!, de heer Nagtegaal.

Sjors Nagtegaal: Dank, voorzitter. Wat een feestje weer om hier vandaag te zijn met jullie op deze bijzondere dag. Ik denk dat een aantal landelijke partijen, vertegenwoordigers van landelijke partijen, misschien wel een beetje vlinders in de buik hebben, gezien de slot peiling van gisteravond. Maar we moeten toch verder met deze rituele dans vandaag.

Voorzitter, het voelt soms alsof we met zijn allen een IKEA-kast in elkaar aan het zetten zijn. Op papier ziet het er allemaal keurigheid. Je krijgt zo'n papiertje, een handleiding met pijltjes erop waar je moet zijn, met allerlei onderdelen in zakjes, van die houten dingen die je er allemaal moet induwen. Tot je gaat schroeven en dan blijkt toch de helft, nuance, de andere helft, schijnzekerheid. En dan mis je net dat ene essentiële schroefje, uitvoerbaarheid. Als niemand aan de kast hangt, blijft die op zich wel staan. Maar dat is eigenlijk niet hoe beleid werkt.

Ik wil het vooral hebben vandaag over de prachtige coalitie zoals we die hebben. GroenLinks, VVD, D66, CDA en ook de Partij van de Arbeid. Al sinds het begin merk je toch nauwelijks echt harde keuzes. Tenzij de gedeputeerde van GroenLinks een keer iets doordrukt. Het is toch wel een centristische boel. Een net-niet-college. Misschien is dat ook wel het lot van een middenbestuur als de provincie. Misschien moeten we maar eens terug naar de discussies uit de jaren 90 om de provincies op te heffen. Nee, grapje. Ik zal dat niet hier naar boven halen.

Het college grossiert ook altijd wel een beetje in open deuren. Geen vlijmscherpe prioriteiten. Altijd een beetje de nuance. En ik moet zeggen, voor de oppositie is dat soms ook wel makkelijk mee scoren. Ik krijg heus nog wel eens een amendement of een motie aangenomen. En dat gaat ook wel buiten oppositie en coalitie om. Maar eerlijk is eerlijk, het is soms echt oersaai om hier te zitten. Ik mis soms gewoon het vuur. En deze begroting kan op een paar opmerkelijke details na eigenlijk gewoon net zo goed een hamerstuk zijn. Ik denk dat elke fractie het over het algemeen voor 85 tot 90 procent eens is. Misschien niet de burens van FVD of de Partij voor de Dieren, die wat meer aan de flanken zitten. En dan zitten we hier dan toch weer de hele dag vandaag. En 50PLUS, ik moet ook 50PLUS noemen. Ik weet niet of ik u onder de flanken kan scharen, mevrouw Hoek. Maar als u zelf ... Dan zitten we hier weer de hele dag voorzitter tot laat in de avond over die paar details, die 15 tot 10 procent te spreken. Dan kijken we elkaar ook aan en dan zeggen we, wat hebben we toch die controlerende rol weer goed gepakt. Hebben we echt goed gedaan. En dan ga je naar huis, je partner, je goudvis, je poes zit daar op de bank te wachten, en die vraagt je, schat, wat heb je vandaag gedaan? En dan zeg je, lieverd, ik heb ervoor gezorgd dat het college de weerstandsreserves beter gaat handhaven. Je partner, je goudvis, je kat, die kijkt je aan alsof die net een soort TIA zag. Zo onsamenhangend, klonk het. En voorzitter ...

De voorzitter: De heer Nagtegaal, u krijgt een interruptie van de heer Gilissen.

Dimitri Gilissen: Voorzitter, het voordeel van zo'n das vandaag, is dat je ook deelgenoot mocht zijn van het cabaret van UtrechtNu!. Maar toch wel een serieuze vraag. Want ik zal daar in mijn eigen bijdrage ook iets over zeggen. Ik vind dat het eigenlijk ergens wel over gaat. Het gaat over meer dan 700 miljoen euro die de provincie voornemens is om volgend jaar uit te geven. En de heer Nagtegaal zegt iets over die controlerende taak. Ik zou de fractie van UtrechtNu!

misschien ook wel willen vragen of men in deze tijd die men heeft, deze spreektijd, ook wil gebruiken om dan ook daadwerkelijk de daad bij het woord te voegen en ook iets te zeggen over hoe we dat geld gaan besteden volgend jaar.

De voorzitter: De heer Nagtegaal.

Sjors Nagtegaal: Dit is nog slechts de inleiding.

De voorzitter: Dan vervolgt u, met een beetje vaart.

Sjors Nagtegaal: Ik kies vandaag ook een beetje voor die volksvertegenwoordigende rol. Ik had het net over, je komt dan thuis en vertelt, wat ben je aan het doen? Heel veel mensen begrijpen het gewoon vaak ook niet wat we hier aan het doen zijn. En ik probeer eigenlijk een beetje met die bril vandaag hier te zitten en een beetje een spiegel ook bij mezelf voor te houden, maar ook bij u van, probeer een beetje begrijpelijk uit te leggen waar we hier mee bezig zijn. Ik kan me ook wel een beetje aansluiten af en toe bij de SP als het gaat om het verplaatsen en het creëren van papier. Dat gevoel heb ik ook wel eens. En daarom wil ik het ook echt toespelen op wat ons beleid echt doet voor de inwoners op straat in Utrecht, en niet hoe fraai het klinkt, maar wat er echt merkbaar verandert. En kiezen betekent voor ons ook ergens nee tegen zeggen. Niet alles tegelijk beloven, niet alles onderbrengen in een proces, een kader of een reserve. Soms moet je gewoon echt kiezen.

Laten we beginnen bij financiën. Ook een vertaling van de keuzes die we willen maken naar geld. En in deze begroting schuiven we met reserves, egaliseren we tekorten en houden we de boel sluitend met incidentele middelen ook wel eens. En dat kan, maar laten we eerlijk zijn, reserves zijn geen beleid. Ik sluit me dan ook wel aan bij de SGP als het gaat om al die potjes die gecreëerd worden waar eigenlijk onduidelijk is waarvoor ze zijn. En ze zijn ook wel een beetje een instrument om schokken op te vangen, niet de manier om echt richting te vermijden, mijns inziens.

En de echte vraag is voor mij, wat doen we eerst, wat doen we later en wat doen we misschien helemaal niet? Ik heb soms het idee dat we hier allerlei dingen beloven, als het bijvoorbeeld gaat om wonen, als het gaat om de energietransitie, als het gaat om mobiliteit. We willen van alles, maar gaat het echt lukken? Want we zien ook elk jaar weer in de jaarstukken dat de uitvoerbaarheid gewoon niet op orde is. En dat gesprek, vind ik, voeren we te weinig. En die grote keuzes die we moeten gaan maken, die zie ik nog niet genoeg terug. En dan gebruiken we woorden als wendbaarheid, balans en maatwerk en dat klinkt allemaal heel wijs, maar verhult vaak gewoon iets simpels. We durven niet helder te kiezen. Daarom vraag ik het college rechtstreeks. Wat zegt u concreet het komende jaar ... Waar zegt u concreet het komende jaar bewust nee tegen en welke ambities laat u vallen, om andere wel waar te maken? Want, voorzitter, ik zeg maar gewoon zoals het is, een begroting die overal ja-mits zegt, is bestuurlijk misschien wel heel veilig, maar democratisch is het toch wel risicovol. Want we, zoals ik al zei, beloven van alles, maar de kiezer ziet het niet terug. Inwoners zien geen richting, maar alleen techniek. En de middenklasse, de mensen die elke dag keihard werken, de hardwerkende Nederlander om in VVD-termen te blijven, die reizen, die zorgen, die investeren in onze provincie, en die wil ook weten, waar gaat mijn geld eigenlijk naartoe? Wat krijg ik ervoor terug? En als dat antwoord te vaag wordt, verliezen we niet alleen vertrouwen, maar ook echt draagvlak in onze democratie en onze provinciale overheid. Daarom, besturen is keuzes maken. Ik zal u nu niet vanuit mijn fractie allerlei keuzes opleggen. Ik kom daar aan het einde op wat wij belangrijk vinden. Maar het is toch even de spiegel die ik wil voorhouden. Voorzitter, mobiliteit, u kent onze fractie als ... Ik zie een interruptie.

De voorzitter: Excuus. Ik dacht dat ik de heer Gilissen zag, maar die wees naar de heer Travaille. Gaat uw gang.

Anjo Travaille: Dank u, voorzitter. UtrechtNu! heeft het over de uitvoerbaarheid, dat die niet op orde is. Het schroefje in de IKEA-kast, waar hij mee begon. Ik ben eigenlijk benieuwd, waar ziet u dat die uitvoerbaarheid niet op orde is in deze begroting?

De voorzitter: Meneer Nagtegaal.

Sjors Nagtegaal: Kijk, als ik naar een begroting kijk, dan pak ik ook andere stukken erbij die in de P&C-cyclus thuishoren. En dan pak je bijvoorbeeld jaarstukken terug van voorgaande jaren. En daarin constateren wij en ook de Partij voor de Dieren, meen ik, vaak dat het bijvoorbeeld op heel veel vlakken niet uitgevoerd wordt. Op natuur bijvoorbeeld, voor uw fractie heel belangrijk. Dat zien we eigenlijk al jaren. En ik heb het idee dat we toch elke keer die ambities blijven hebben, dat we zeggen, maar we willen ze wel handhaven, ook al gaat het eigenlijk niet lukken. Maar ik merk dan toch dat we met zijn allen als Staten en ook GS niet inzien dat we misschien die ambities gewoon een beetje moeten bij gaan stellen. Dat is eigenlijk mijn punt dat ik probeer te maken.

De voorzitter: U vervolgt.

Sjors Nagtegaal: Super. Mobiliteit. U kent onze fractie als een fractie die mobiliteit niet als ideologisch vraagstuk ziet, maar als een voorwaarde voor een normaal dagelijks leven. Het is niet fiets versus auto of het ov als ideaalbeeld. Voor ons is elk type vervoer, zelfs wandelen, als ik even naar de heer Kamp ook kijk, dat is gewoon heel erg belangrijk. En het is simpel, de bus naar je werk, de auto na een afspraak, de fiets voor de korte rit, het gaat om het kernwoord functioneel.

Daarom begin ik met iets basaals voor ons, een soort kreet. Bereikbaarheid is voor ons geen ... Of is voor ons een publieke waarde, ook met de auto. En dat mag best hardop gezegd worden. En misschien dat de heer Van Schie in het college het wel eens zou willen uitschreeuwen en dat die dan toch misschien wordt tegengehouden, maar ik doe het met alle liefde voor hem. En ik hoop dat zijn fractie, of zijn fractie, hij heeft geen fractie, maar de fractie die hem uiteindelijk heeft voorgedragen om gedeputeerde te worden dat ook met mij blijft uitspreken.

En wat wij in deze begroting zien, is dat ook heel veel weer ambities worden genoemd. Gezonde mobiliteit, duurzame keuzes, slimme systemen. En het is allemaal ... Alles is belangrijk, maar het is allemaal net niet belangrijk genoeg. En dan, als ik één ding ertussenuit mag halen, dat dan voor het dit college heel belangrijk is, is natuurlijk de fiets. Op zich is dat hartstikke sympathiek, maar ik zie ook, wij hebben best veel contacten met andere lokale partijen, dat er ook wel eens gewoon provinciale wegen zijn, bijvoorbeeld bij Baarn en bij Soest en bij Zeist, waar het onderhoud toch wel echt nodig is en dat dat eigenlijk eerder naar voren moet worden gehaald en dat nu nog niet helemaal in de planning zit. En dat vind ik soms jammer, dan geven wij toch net iets meer prioriteit aan bijvoorbeeld die snelfietsroutes in plaats van het onderhoud van de wegen op orde brengen.

De voorzitter: U krijgt een interruptie van de heer Harinck. Gaat uw gang.

Marcel Harinck: Moest even het pasje nog erin, voorzitter. Die was ik namelijk eerder vergeten. De heer Nagtegaal die zegt natuurlijk eerst, er worden geen keuzes gemaakt. En nu licht hij er eentje uit. Goede keuze voor fietsen. Dat is dan toch in tegenspraak. U bent het niet eens met de keuze, maar dat is iets anders, heer Nagtegaal.

De voorzitter: De heer Nagtegaal.

Sjors Nagtegaal: Dank, voorzitter. Ik ben het in principe wel eens met het feit dat er betere fietsroutes moeten komen in de provincie Utrecht, maar ik vind het ook heel erg belangrijk dat we dan niet die andere keuzes die we ook moeten maken uit het oog verliezen. En die keuzes worden wel gemaakt, maar inderdaad niet met de prioriteit die uw college voor de fiets heeft. En inderdaad, ik ben het daar niet mee eens.

De voorzitter: De Heer Harinck, een vervolg.

Marcel Harinck: Nu lijkt het net alsof de heer Nagtegaal geen keuzes kan maken eigenlijk.

De voorzitter: De heer Nagtegaal.

Sjors Nagtegaal: Dat is niet zo, denk ik. Ik denk dat u dat verkeerd opvat. Ik zeg net, ik vind veilige fietsroutes ook heel belangrijk. Maar wij geven echt heel erg veel geld uit voor eigenlijk een vervoersmiddel dat in principe over het algemeen recreatief is en voor sommige mensen op korte ritten natuurlijk ook heel functioneel, terwijl we dan eigenlijk voor onze autowegen dat niet doen.

De voorzitter: De heer Harinck, tot slot.

Marcel Harinck: Volgens mij is fietsen superfunctioneel en dat zouden we moeten stimuleren. Maar als ik de heer Nagtegaal zo hoor, dan zou hij ook prima in de midden-coalitie passen eigenlijk.

De voorzitter: De heer Nagtegaal, u vervolgt.

Sjors Nagtegaal: Ik had het kieskompas gemaakt, ik kwam redelijk Goed. Ik ga verder. Alles is tegelijk belangrijk en alles ... Als alles belangrijk is, dan is het niet echt urgent. En wij maken daar eigenlijk een beetje een onderscheid in onze visie op het gebied van mobiliteit. We vinden veiligheid en onderhoud heel erg belangrijk. De infrastructuur moet betrouwbaar zijn. Geen gaten in de weg, geen onveilige kruispunten, geen achterstallig onderhoud. En dat is voor ons echt nummer één belangrijk als het gaat om mobiliteit. En dan pas die uitbreidingen en die wensprojecten. De doorfietsroute, het is een heel mooi project. Ik heb er ook wel eens over gefietst. Ik fiets niet heel vaak. Kunt u aan mij

zien. Maar we moeten eerst aan die veiligheid denken, want verkeersveiligheid is eigenlijk voor iedereen denk ik nummer één prioriteit als je op de weg je verplaatst. En ik vind toegankelijkheid ook altijd een heel erg belangrijk punt. Haltes die je alleen met een salto of backflip kunt bereiken, zouden niet moeten bestaan.

De voorzitter: De heer Oude Wesselink, een interruptie.

David Oude Wesselink: Dank u wel. Ik heb de vraag aan UtrechtNu! of hij ook ziet dat juist met verkeersveiligheid, dat je met fietsen heel veel kan bereiken. Want twee fietsers die op elkaar knallen, dat geeft toch wel doorgaans wat minder impact dan twee auto's van 80 kilometer per uur op een provinciale weg.

De voorzitter: De heer Nagtegaal.

Sjors Nagtegaal: Zeker. Ik denk ook dat het principe van bijvoorbeeld shared spaces in verkeer dat dat ook heel gevaarlijk is, dus dat je verkeersstromen zo veel mogelijk uit elkaar moet trekken. Fiets bij fiets, auto bij auto, lopen bij lopen. En met alle respect, uw partij in deze stad waar we nu zitten, die heeft daar een heel ander idee over en die wil vooral fietsers met auto met lopen allemaal op één straat en dat is heel erg levensgevaarlijk. Voorzitter, ik ga verder, denk ik.

De voorzitter: U krijgt namelijk nog een interruptie. We gaan nog even naar de heer Oude Wesselink.

David Oude Wesselink: Bedankt voor de uitnodiging om ook over in te op het stadsbeleid. Ga ik toch niet doen, ondanks dat ik het wel graag had gewild. Maar dan wel de vervolgvraag. Ziet u ook dat juist ... Het lukt niet overal gescheiden, die infrastructuur. Het zou mooi zijn als we echt overal een fietstunnel kunnen aanleggen of desnoods de auto bovenlangs gaat. Is niet helemaal realistisch. Bent u het er dan wel mee eens dat op de momenten dat het moet, dat het gecombineerd moet worden, dat het dan toch wel zo veilig mogelijk kan op lage snelheden?

De voorzitter: De heer Nagtegaal.

Sjors Nagtegaal: Zeker. Dat ben ik helemaal met u eens. Als het gaat om bepaalde kruispunten die je dan nadert vanaf de provinciale weg, dat we bijvoorbeeld op dat punt het even van 80 naar 50 doen, of misschien zelfs nog minder, dat ben ik het helemaal met u eens.

De voorzitter: U vervolgt.

Sjors Nagtegaal: Dank. En ik heb nog ... Prima. Ik ga even verder. Ik had al wat vragen, maar ik heb denk ik mijn punt gemaakt ook in de interrupties. Ik ga even naar Energie en Duurzaamheid. Is al wat net over gezegd. En laat ik ook beginnen met een misverstand dat in dit Huis vaak rondwaart, kritisch zijn op duurzaamheid en op de energietransitie is niet hetzelfde als tegen duurzaamheid zijn. En UtrechtNu! erkent dat we zorgvuldig moeten omgaan met onze leefomgeving. Want we zien ook dat de maatschappij verandert en dat innovatie ook kansen biedt en dat de energievoorziening betrouwbaarder en schoner moet. Maar wij geloven niet in het toch wel symbolische beleid van dit college, en al helemaal niet in het opleggen van onhaalbare idealen aan inwoners en ondernemers die ondertussen gewoon hun werk willen doen. En om dat even toe te lichten, dan heb ik het natuurlijk over het energiebeleid als het gaat om windturbines.

Kijk, misschien als je mij zou vragen, ben je echt intrinsiek tegen windturbines, zou ik misschien zelfs niet eens ja zeggen. En dat heeft ermee te maken dat als dat ding ergens in een of andere ... Middle of nowhere staat, een woestijn, en ik heb daar geen enkele last van, is het prima, laat maar staan. Maar wij zijn een heel klein land en je merkt elke Praten met de Staten weer, ik ben daar voorzitter van, zoals u weet, hebben wij insprekers over windturbines. En eigenlijk, het is ook het ideale nimby-onderwerp, not in my backyard. Niemand wil die dingen, niemand wil ze. Laten we een andere manier zoeken hoe we dat wel kunnen oplossen. Want we zien gewoon dat die uitvoering gaat stokken en dat het niet door kan gaan uiteindelijk als het aan die inwoner ligt.

De voorzitter: De heer Oude Wesselink heeft een interruptie, gaat uw gang.

David Oude Wesselink: Dank u wel. Jammer dat Nagtegaal van mening is dat niemand windmolen ziet. Zelf denk ik dat het beeld toch een stuk genuanceerder is en dat wij gelukkig hele mooie stappen daarnaartoe maken in de provincie en dat juist de kleine groep die daar geen voorstander van is daar zich juist op uitsprekt, en terecht. Maar ziet de heer Nagtegaal ook dat een windmolen plaatsen in een woestijn wellicht weinig overlast geeft, maar ook weinig zin heeft, en dat je juist energie moet opwekken waar het ook gebruikt wordt?

De voorzitter: De heer Nagtegaal.

Sjors Nagtegaal: Je kan een hele lange kabel aanleggen die dan van die woestijn naar die stad uiteindelijk gaat. Geen idee. Er zijn creatieve oplossingen voor. Maar wat ik ook zie, kijk, het is misschien als je een referendum zou houden waar ik groot voorstander van ben op dit onderwerp, misschien is dan wel de meerderheid voor windturbines. Maar zelfs uw kiezers, dat weet ik bijna zeker, wil het denk ik ook niet bij 300 meter in hun achtertuin.

Dat hebben we gezien in Amsterdam aan het IJ, een wijk waar toch veelvuldig op D66 en GroenLinks wordt gestemd. Die zijn met zijn allen naar de Raad van State gegaan toentertijd. Dan zie je toch dat het nimby-gehalte in elke kiezersgroep leeft. Maar goed, ik ga verder, denk ik. Heel goed.

We zien ook heel veel ambities als het gaat om energie, ik ga even verder, netcapaciteit, hopelijk ook vandaag heel veel genoemd, is eigenlijk het grootste probleem van deze tijd, als het gaat om energie, die netcapaciteit. Staan voor ons nummer één is netwerk op orde, draagvlak, realisme en daarna pas echt die ambities doorzetten. Want je ziet gewoon, we gaan door met de elektrificatie, ik maak de zin af, maar we kunnen het niet uitvoeren, omdat de netcapaciteit het niet aankan.

De voorzitter: Mevrouw Flink.

Noortje Flink: Dank u wel, voorzitter. Vinden we UtrechtNu! dan ook aan onze zijde als het gaat om projectbesluiten voor windmolens, projectbesluiten voor hoogspanningsstations? Want als je netcapaciteit op één zet, dan moet je daar echt een stap in zetten. En dan moeten we, UtrechtNu! die zei het al, we moeten durven te kiezen. Volgens mij doen we dat als college. We durven te kiezen voor investeren in netcapaciteit. Als UtrechtNu! dat zo belangrijk vindt, vinden we UtrechtNu! dan ook aan onze zijde daarin?

De voorzitter: De heer Nagtegaal.

Sjors Nagtegaal: De eerste niet, kunt u misschien begrijpen, windturbines. Maar die tweede dat is eigenlijk precies ook zo'n onderwerp, dat zien we nu steeds meer, dat er plannen zijn om het net uit te breiden en dat daar ook weer dat nimby-gehalte bij komt kijken. En dan vind ik, mijn fractie vindt dan, dat we ook goed moeten kijken hoe we dat op sommige plekken gewoon door kunnen zetten, het goed moeten uitleggen, maar wel door kunnen zetten. Want het is ook voor iedereen van belang dat we het net moeten kunnen uitbreiden, want anders gaan we gewoon niet verder in het land.

De voorzitter: Mevrouw Flink, een vervolg.

Noortje Flink: Voorzitter, dan hoor ik heel veel steun van UtrechtNu!, want als we een windmolen ver bij de plekken waar we het gebruiken vandaan zetten, u zei dat net zelf, kunnen we een creatieve oplossing vinden met een kabeltje aanleggen. Dat is precies het probleem van netcongestie. We hebben energie die niet dicht wordt opgewekt bij waar we het gebruiken. Daarvoor moeten we heel veel extra kabels aanleggen. En dat is eigenlijk het probleem nu met netcongestie. Als UtrechtNu! zegt van, netcapaciteit dat is de hoogste prioriteit en af en toe moeten we wel een beetje ook over dat nimby heen stappen, dan stel ik me zo voor dat UtrechtNu! voortaan voorstander wordt voor projectbesluiten van windmolens in onze provincie Utrecht.

De voorzitter: De heer Nagtegaal.

Sjors Nagtegaal: Laat ik vooropstellen, Nederland is zo'n 48.000 vierkante kilometer, dat is vrij klein. Je kunt op een kaartje nog maar net zien als je het helemaal uitgezoomd bent op Google Earth. Het is een heel klein land. Wij zijn van mening dat in Nederland, maar in ieder geval in de provincie Utrecht, er geen plek is voor grote windturbines. Maar er is wel plek voor andere energievormen, zon op dak, hier en daar een zonneweide, liever niet, kernenergie uiteraard. Daar heeft u hem weer. En inderdaad, als het gaat om het uitbreiden van de netcapaciteit en de prioriteit erop, dan moeten we inderdaad gewoon keuzes maken en ook nee verkopen en af en toe ja verkopen. Dat is voor ons ook inderdaad heel erg belangrijk.

De voorzitter: Mevrouw Flink, tot slot.

Noortje Flink: Voorzitter, met alleen een beetje zon op dak gaan we echt niet alle woningen, alle bedrijven die energie in onze provincie Utrecht nodig hebben ... Ik vind het een beetje jammer van een partij als UtrechtNu! die altijd wel een

beetje zegt op te komen voor ook de ondernemers dat die eigenlijk zegt van, die kunnen dan beter weg. Dan moeten we maar af en toe gewoon nee verkopen. Jammer. Teleurstellend.

De voorzitter: De heer Nagtegaal, u vervolgt.

Sjors Nagtegaal: Ik vind het spijtig dat ik u teleurstel. Ik ga nu thuis harakiri plegen. Voorzitter, kijk, voor ons is het gewoon erg belangrijk dat we eerst alles op orde gaan brengen, als het gaat om de netcapaciteit, en dan pas verder gaan met de elektrificatie. Je kan ook in Nederland tijdelijk wat kolencentrales openhouden, dat is misschien niet helemaal ideaal, om die transitie te fuelen. En ik vind ook echt dat het Rijk en de provincie moeten gaan starten eindelijk nu eens met dat kernenergie, want dat begin me echt een beetje boos te maken, dat we daar maar niet vaart achter zetten. Ook dit afgelopen kabinet weer niet. Ik zie nog een interruptie.

De voorzitter: De heer Breur, gaat uw gang.

Jan Breur: Dank u wel, voorzitter. Ik denk dat dat de heer Nagtegaal en ik op, als het om energie gaat, een heleboel punten aardig dicht bij elkaar zitten. Terughoudend met windturbines, vertrouwen in zon op dak. Want het dakoppervlak dat deze provincie heeft is aanzienlijk. Daar kun je een heleboel zonnepanelen op kwijt. Maar als het gaat om windturbines, dan scheiden onze wegen eigenlijk. Of om kernenergie, dan scheiden onze wegen. En de heer Nagtegaal zegt, mensen willen geen windturbine in de achtertuin, maar denkt de heer Nagtegaal dat een kerncentrale in de achtertuin, dat dat wel gewenst is. Want als ik de keuze had tussen een windturbine en een kerncentrale, dan was dat geen kerncentrale in mijn achtertuin.

De voorzitter: De heer Nagtegaal.

Sjors Nagtegaal: Hebben we het ooit gevraagd? Hebben we het ooit gevraagd aan deze provincie of ze dat willen? Weten we niet, weet ik ook niet, weet u ook niet. Dan moeten we misschien dat eerst gaan doen en dan pas discussiëren over of het wel of niet kan. En ik denk ook dat je dat integraal als Nederland moet gaan aanpakken, je hebt er denk ik een stuk of vijf nodig in heel Nederland om echt even die transitie door te zetten. En moet dat in Utrecht, I don't know, je hebt water nodig, heb ik begrepen. Je hebt bij ons in het noorden Bunschoten. Ik weet niet of ze erop zitten te wachten. We hebben het nog nooit gevraagd. Laten we dat eerst doen.

De voorzitter: U krijgt ook een interruptie van de heer Travaille.

Anjo Travaille: Dank u. Misschien even een punt van orde, ik vermoed zomaar mede namens de VVD. We hebben vandaag de discussie over de begroting. Kijk. Het gaat misschien wat te ver om alle programma's bij langs te gaan, in de zin van, welke keuzes zijn daar gemaakt en welke moeten we nog maken en welke hadden we moeten maken? Mijn partij heeft daar ook wel eens de neiging toe, maar misschien is dat niet het doel van deze vergadering.

De voorzitter: De heer Travaille, ik ... Waarvan akte, denk ik. Het is ... Het staat natuurlijk de heer Nagtegaal vrij wat hij met zijn spreektijd doet, maar ik denk dat hij deze opmerking misschien mee kan nemen in de rest van zijn betoog, waar die ongetwijfeld vrij binnenkort een einde gaat breien. De heer Nagtegaal.

Sjors Nagtegaal: Ik ben op de helft ongeveer. Voorzitter, ik word elke keer geïnterrupteerd, dus dat duurt wat langer. Ga vooral door. Vind ik leuk. Ik ga het even over wonen hebben en ik ga het allemaal even verkleinen, dus ik ga even wat opschieten. Ik wil daar één ding over zeggen. In de vorige Statenvergadering namen we een amendement aan, die heette Blijven streven naar ambitieniveau zilver. En ik wil daar toch eventjes iets over zeggen. Want dat zijn eigenlijk van die amendementen, wanneer het ook gaat over de uitvoerbaarheid en hoe ga je die nog meer ondermijnen, dan is zo'n amendement er eentje waarvan ik denk, hiermee jagen we de boel nog meer op de kast, zorgen we dat projectontwikkelaars nog meer geld moeten investeren om bijvoorbeeld nieuwe wijken te bouwen. En het zijn ook vaak dezelfde partijen die hiervoor hebben gestemd die klagen dat de woningbouw stopt. Ook nogmaals even een spiegel voor uw neus om dit soort amendementen niet meer in te dienen.

Bedrijfsvoering ga ik het ook nog even over hebben. Heel snel. We zien eigenlijk, de SGP noemde het net ook al, heel veel reserves. Reserve Bedrijfsvoering, reserve Informatievoorziening, reserve Subsidieloket. Het is allemaal bedoeld om bepaalde schommelingen op te vangen. En ik heb soms ... Dat vind ik zelf als Statenlid hoe ik daarop moet toetsen. Wat ik eigenlijk zie van, als de organisatie eigenlijk structureel telkens toch weer, niet tekortschiet, maar het net niet helemaal haalt, dan moet je daar ook op structureel ingrijpen. Dan ga ik even terug naar mijn begin van de bijdrage, uitvoerbaarheid, ambities bijstellen. U kent het. We moeten echt met elkaar gaan prioriteren. Dat is voor mij de komende, hoelang zitten we hier nog, twee jaar of zo, tweeëneenhalf, anderhalf, is dat echt een speerpunt. Anderhalf

is het. Dat is voor ons echt een speerpunt om daar echt op te blijven hameren. Dat zal eigenlijk in alles een beetje de rode draad zijn bij ons.

Voorzitter, tot slot, ik heb nog 2 minuten en 33 seconden. Uiteindelijk gaat het niet om de dikte van de begroting, het aantal paragrafen of de keurigheid van de tabellen, het gaat om iets fundamenteels. Vertrouwen. Vertrouwen in de politiek, vertrouwen in de overheid, vertrouwen dat wij als Provinciale Staten weten voor wie we hier zitten. Niet voor de structuren, niet voor de procesbeschrijvingen, maar voor de mensen buiten dit gebouw. Mensen die nu bezig zijn met egalisereserves of meerjarenramingen. Maar met de vraag komt mijn bus vandaag. Kan ik wonen? Is de weg veilig? Krijgt mijn bedrijf ruimte? Wordt er eigenlijk nog wel naar mij geluisterd? En die mensen hebben geen behoefte aan abstracte ambities, zoals we die hier keurig elke dag weer maken met elkaar, ze hebben behoefte aan duidelijkheid, aan voorspelbaarheid, is ook heel belangrijk en aan eerlijkheid. En eerlijkheid betekent soms ook dit, we kunnen niet alles tegelijk, dus we moeten kiezen.

De voorzitter: Meneer Nagtegaal, u krijgt een interruptie van mevrouw Flink.

Noortje Flink: Voorzitter, ik haakte een beetje aan op eerlijkheid en op de grote waslijst die de heer Nagtegaal eigenlijk noemt met allemaal dingen die we moeten doen, waar we aandacht voor moeten hebben voor onze inwoners. Ik denk dat het wel eerlijk is om ook te zeggen dat keuzes maken ook betekent dat je op heel veel verschillende terreinen keuzes moet maken en dat er niet één potje met geld is wat je overal aan uit kan geven, maar dat we al die verschillende beleidsterreinen, dat we daar geld moeten uitgeven. Ik vind het een beetje een heel breed betoog over dat de provincie of de coalitie te weinig keuzes maakt. Maar ik wil toch ook wel even een reflectie van de heer Nagtegaal erop, dat we ook juist keuzes maken om op al die terreinen een stap vooruit te doen. Ook dat is kiezen.

De voorzitter: Een reflectie kan volgens mij in twee zinnen. Gaat uw gang.

Sjors Nagtegaal: Weet je wat het fijne is van het feit dat je een oppositiefractie bent? Dat je eigenlijk minder de behoefte hebt en ook de plicht hebt om dat te doen. Ik zou het willen omdraaien. En ik hoop dat u in uw bijdrage vandaag daar ook op reflecteert. Want ik ben niet verantwoordelijk voor het beleid wat jullie hier uitrollen. Voorzitter ...

De voorzitter: De heer Nagtegaal, u krijgt een interruptie van de heer Gilissen. Gaat uw gang.

Dimitri Gilissen: Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Veen. Lyke. Ik moet net denken aan die meme. Misschien kent u dat wel? Dat is dat brandende huis met die hond op die stoel. En ik heb toch een beetje het gevoel, ik zal het zo even doorsturen, dat u ... Dat de heer Nagtegaal zo'n beetje de grootste toeschouwer passant is van dit hele gezelschap hier vanmiddag bij elkaar. Ik denk dat de heer Nagtegaal terecht vragen stelt, terecht aanhaalt dat mensen in deze provincie vragen hebben over, rijd mijn bus nog wel, kunnen mijn kinderen in de toekomst een woning vinden en zo?

Mijn vraag aan de heer Nagtegaal zou zijn, wat is zijn antwoord? Want hij is notabene door diezelfde mensen tweeënhalp jaar geleden gekozen als een van die 49 om daarin verschil te maken. De heer Nagtegaal legt de bal nu weer bij anderen. Mijn vraag aan hem heel concreet zou zijn, 12 november, slotdebat over de programmabegroting, welke voorstellen van UtrechtNu! kunnen wij verwachten om die vragen, die terechte zorgen van Utrechters te kunnen beantwoorden?

De voorzitter: De heer Nagtegaal.

Sjors Nagtegaal: Dank. En dank, meneer Gilissen, zodat ik nog meer het woord mag nemen nu. Voor ons is belangrijk dat om te zeggen dat de begroting eigenlijk een product is van de coalitie. Geen product van mij als Statenlid. Ik beoordeel ... Deel het alleen. Op die manier wil ik vandaag ook mijn bijdrage daarop aanvliegen. Als het gaat om afzonderlijke Statenvoorstellen, dan ziet u mij hopelijk best op mijn portefeuille, dus best wel vaak, met tegenvoorstellen komen hoe het beter kan, amendementen, moties et cetera. En op die manier probeer ik een bijdrage te leveren in dit huis. Maar vandaag is dit even de modus. Daar moet u het mee doen. Maar de meme, ik zou hem graag willen ontvangen, want ik ken hem niet.

De voorzitter: De heer Gilissen, vervolg.

Dimitri Gilissen: Voorzitter, tot slot, want collega Janssen hiernaast zegt terecht, ook de begroting is natuurlijk een Statenvoorstel. Sterker nog, het is zo'n beetje het belangrijkste Statenvoorstel waar wij als controlerend vertegenwoordigend orgaan overgaan. Ik zou toch vooral dan maar de aanmoediging willen doen om niet te wachten

tot het volgende Statenvoorstel, maar in aanloop naar 12 november allereerst vandaag hier goed te luisteren naar de voorstellen die wij maar ook andere partijen gedaan hebben, maar toch ook goed te kijken wat de fractie UtrechtNu! kan doen om te zorgen dat we wél dat verschil maken voor de Utrechters.

De voorzitter: De heer Nagtegaal, u rondt af.

Sjors Nagtegaal: Dank, voorzitter. Wij zullen ook de VVD-fractie echt nog wel opbellen voor 12 november, als het gaat om voorstellen. Ik wilde eigenlijk in mijn slotwoord daar iets over zeggen, dus ik ga daar nu mee verder. Kijk, vandaag kiest UtrechtNu! een beetje een bepaalde modus. U heeft het nu meegemaakt. U heeft me veel geïnterrupteerd. Ik vond het leuk. Was leuk weer met u dit te doen. En wij kiezen, zoals ik al zei, voor uitvoerbaarheid boven dat wensdenken. Wij gaan sowieso even wat moties bakken als het gaat om al die reserves en of we kunnen kijken hoe we ambities kunnen temperen. Dan gaat het bijvoorbeeld over het stukje circulaire economie, over het stukje duurzaamheid, over het stukje energie. We willen ook op mobiliteit gaan kijken hoe we daar wat prioriteiten kunnen gaan verschuiven van fiets naar auto.

Heel concreet is het voor mij nog niet, maar dat gaat gaandeweg ... Wordt dat in mijn hoofd steeds duidelijker. Dat zal ik met jullie allemaal gaan delen. Maar dat zijn een beetje dingen die u van ons kunt verwachten. En uiteraard komt er ook wel weer gewoon een leuke verkiezingsprogrammamotie tussendoor. Daar is de programmabegroting ook voor bedoeld. Maar u kunt zeker van ons verwachten dat wij ook met oplossingen komen zoals we dat altijd doen en ook bij elk afzonderlijk Statenvoorstel doen. Dank u wel voor uw aandacht. Ik ben door bijna door de tijd heen. Ik hoop dat de voorzitter mij wil vergeven. Dank.

De voorzitter: Dank u wel. U vraagt erg veel van mij. Ik denk niet dat dat kan. Ik wil ook vooral even naar de commissie een oproep doen dat, u heeft veel spreektijd, u hoeft het niet allemaal te gebruiken. U heeft ervaren hoe dat is nu als dat wel gebeurt. Doe er wat mee. Dan gaan we naar Volt. Mevrouw Blekxtoon, gaat uw gang.

Anneloes Blekxtoon: Dank, voorzitter. Voor de zomer hoorden wij verontrustende berichten over de provincie Utrecht en haar financiën voor de komende jaren. En na het verschijnen van de septembercirculaire en andere berichten lijken die financiële vooruitzichten iets minder drastisch dan eerder gedacht. Maar laten we onszelf nu niet ineens rijk gaan rekenen. Er liggen nog veel grote dossiers waar nog een financiële doorrekening voor zal worden gemaakt en de gevolgen van de Tweede Kamerverkiezingen van vandaag zullen ook een impact hebben op onze provincie en onze plannen. De auditcommissie verwees hier ook al even naar. En de specifieke opmerking van de SGP over de lege bestedingsplannen in de reserves die steunen wij, en de opmerking over het budgetrecht van de Staten inzake inhuur ook.

In de Statenbrief Proces kadernota 2027 wordt het proces richting die kadernota toegelicht. Vanuit Volt vinden wij het belangrijk om hier nauw bij te worden betrokken. De inzet van Volt zal daarbij zijn dat wij de problemen van vandaag niet doorgeschoven willen zien naar de toekomst.

Dan over de begroting zelf nog een aantal ... Een algemene suggestie. Noem bij de programma's ook de Europese richtlijnen waar we aan moeten voldoen. De Kaderrichtlijn water staat erin. Dat is mooi. Minder mooi is natuurlijk dat die deadline is verschoven, maar dat terzijde. De suggestie is, zet er dan ook bij dat het om een Europese richtlijn gaat en doe dat ook bij de andere richtlijnen. Op die manier wordt nog duidelijker voor iedereen in deze organisatie en daarbuiten dat er een verband zit tussen wat we hier doen en deze Europese richtlijnen. Mijn collega Amos de Jong zal nu verder ingaan op onderwerpen zoals landelijk gebied, water en natuur. Dank u, voorzitter.

Amos de Jong: Dank, voorzitter. Allereerst over onze natuurgelden. We zien voor de post Kwaliteit natuur goed divers dat er na 2026 weer een afname is, 20 procent afname, in 2027. Twee jaar later nog eens 12 procent. En wij vragen ons af wat aan de basis staat van deze keuzes en of wij zeker voor de middellange termijn c.q. vijf jaar voldoende middelen voor onze natuurkwaliteit overhouden en of wij ook tijdig kunnen gaan bijsturen. We hebben dit ook met het ambtelijk team zo besproken en daar deze zorg ook gedeeld vanuit ons. En dan gaat het met name over de middellange termijn.

Ook de lange termijn is voor ons een zorg. Wij zien bij heel veel TBO's een tekort aan beheersgelden. En we weten dat dit bekend is. We weten ook dat niet helemaal alles bij ons ligt, maar desalniettemin willen we toch gaan kijken, wat kunnen we daar ... Hoe kunnen we dat samen oplossen? Op dit moment is er een normering van 84 procent van het SKP. En dat is ... Daar komen ze gewoon tekort aan. Hoe gaan we dat ... Kunnen we daar niet iets op verzinnen?

Bovendien hebben we natuurlijk de geactualiseerde kostennormen, en dat is nogal een verschil. Ik heb getallen gehoord van 42 procent hogere kosten. En het IPO heeft voorlopig nog niet besloten om deze geactualiseerde kostennormen leidend te laten zijn voor de uitkeringen. Dit ... Al met al, voor de middellange termijn en ook de lange termijn maken wij ons zorgen, ook voor de financiering van de TBO's.

Een derde punt is dat we op dit moment 1 fte inramen als aanjager nieuwe natuur en ook daar vragen we ons af, kan de gedeputeerde ons iets meer meenemen in of dat gaat voldoen of dat we daar misschien met meer capaciteit ook meer effect zouden kunnen resulteren? Dat is een vraag, een open vraag.

En tot slot, en gedeputeerde, hoop ... Dat is gedeputeerde Sterk, ik hoop niet dat zij gek wordt van dit punt. Want ik doe dat in andere commissies ook. Ik wil hem ook in het kader van de begroting even noemen, is dat als wij geld besteden aan de inrichting van natuur, welk type natuur dan ook, dat dat geen zin heeft als drukfactoren in die omgeving van die natuur die natuurkwaliteit blijven ondermijnen. Dan is het eigenlijk gewoon weggegooid geld of dweilen met de kraan open. En in het kader van de begroting wil ik toch ook vragen, hoe gaan we borgen dat onze natuurgelden zinvol zijn? Ook als er wel delen van een groene contour of NNN of Groen groeit mee-stukken of groenblauwe draderig et cetera, al die andere stukken dan Natura 2000 hebben ook een verlichting van drukfactoren nodig. Kunnen we niet die in kaart brengen? En er dan voor gaan zorgen dat we als we geld besteden aan natuurkwaliteit, dat dat niet weggegooid geld is? Want die reden heb ik genoemd. Als de voorzitter, dat concreet genoeg vindt, dan zou ik daar graag een politiek voorstel voor doen als we daar niet uitkomen vandaag.

Over SMP, de soortenmanagementplannen in het buitengebied. Provincie Utrecht heeft onderzoek gedaan naar de staat van instandhouding van 31 soorten binnen provincie Utrecht. En u raadt het al, zowel ecologische monitoring als de NDA's en alle andere ecologische rapporten gaan, ook dit rapport weer, was geen goednieuwsshow. 26 soorten gewoon in kritieke of slechte toestand. Dat is allemaal uiterst zorgwekkend. En dat adresseren we in de commissie LWM, en niet hier.

Maar de vraag naar een effectieve soortenbeschermende interventie, die nu wordt beantwoord via het college met SMP's, soortenmanagementplannen, vraagt dan ook om middelen. En die zijn zien wij nu in de begroting voor de komende drie jaar. Maar nu wordt er zo ingezet op die SMP's, vragen we ons af, moeten we daar niet langetermijnzekerheid voor bieden? En wat zijn eigenlijk de kosten op de lange termijn? En een bijvraag daarbij is, er zijn geen prestatie-indicatoren in de begroting genoemd, gaan we dat dan wel in de kadernota zien voor de SMP's?

Volgend kopje, voorzitter, gaat over het besluit, mijn collega Blekxtoon zei het al eventjes, van de Europese Commissie over de KRW. De Raad van de Europese Unie en het Europees Parlement hebben een voorlopig akkoord bereikt over de wijziging van de Kaderrichtlijn water, Grondwaterrichtlijn en Richtlijn milieu kwaliteitsnormen. Het wetsvoorstel omvat uitbreiding van prioritair stoffenlijsten een aanscherping van milieukwaliteitsnormen, maar ook uitstel van deadlines voor het behalen van een goede toestand van grond- en oppervlaktewaterlichamen.

De voorzitter: Excuus. Ik onderbreek u even. Kunnen de gesprekken in de zijlijn even buiten de zaal of niet in de buurt van de spreker? Dank u. Wie de schoen passen, trekken hem aan. De heer De Jong, u vervolgt.

Amos de Jong: Dank daarvoor, voorzitter. Wordt gewaardeerd. Eens even kijken waar ik was. Lidstaten krijgen tot 2039 de tijd om aan de nieuwe normen voor oppervlakte- en grondwaterlichamen te voldoen. Het gaat dan naar verwachting over het bereiken van een goede toestand voor grond- en oppervlaktewaterlichamen ten aanzien van nieuwe en herziene normen, wat dus losstaat van bestaande deadlines tot 2027. In bepaalde gevallen zal onder strikte voorwaarden de mogelijkheid tot uitstel tot 2045 worden geboden. Voor bepaalde stoffen waar strengere normen voor gelden, zal voor oppervlaktewateren uiterlijk in 2033 een goede chemische toestand moeten worden bereikt. Volgt u mij nog?

In ieder geval zouden we graag van GS willen vragen of zij kunnen duiden hoe dit allemaal de plannen en de begroting voor onze inzet op waterkwaliteit en het behalen van de KRW-doelen mogelijk gaat beïnvloeden. We vinden dat lastig om de begroting in deze context te wegen en we hopen dat gedeputeerde ons daarin kan meenemen. Mocht het te voeren voor het debat vandaag, kan dan in ieder geval worden aangegeven of het P&C-besluit aanleiding geeft om onze begroting op dit onderdeel anders te wegen of mogelijk te herzien, of vooruitlopend op de kadernota die we voor voorjaar volgend jaar bespreken?

Dan, voorzitter, de lange termijn financiële ... Dat was nog één punt aan dezelfde gerepeteerde Bakker of er misschien ook een lange termijn financiële doorkijk kan worden gegeven in de startnotitie Bodem en water-programma,

daarmee geef ik misschien in één zin het antwoord op mijn vraag meteen, maar dat laat ik hem dan zelf doen, die we in januari zullen bespreken.

Vierde punt, voorzitter, gaat over grondzaken en functiewijziging in het landelijk gebied. Er zijn heel erg veel keuzes nodig om die transitie in het landelijk gebied te gaan maken. Die hebben wij vanochtend gedeeltelijk helaas kunnen bespreken voor de wijziging van de Omgevingsvisie. Gaan we nog doen in het kader van de UPLG. En we hebben het ook een beetje gedaan voor het beleidsplan Natuur. De totale kosten en daarmee de doelmatigheid van onze inzet in het landelijk gebied zijn wel ondoorzichtig. En Volt zoek naar meer inzicht en grip. We voelen de behoefte om een sluitend overzicht te hebben van alle verschillende financiële regelingen en kosten voor adviesdiensten en andere diensten die ter beschikking staan en of komen te staan voor het landelijk gebied die die transitie moet doormaken.

Wij kennen er een aantal en vragen ons af of dit klopt en wat dan de kostensom is. Als u mij toestaat, Vraagbaak Landbouw, plattelandscoaches, subsidie op basis van UMDL subsidie op basis van ANLW, subsidieregeling tegemoetkoming proceskosten transitie landingsgebied Utrecht, verplaatsing landbouwbedrijven, leaderprojecten 2023-2027, tegemoetkoming kosten kennisnetwerken landbouw provincie Utrecht 2025-2027, stimulering en kennisdeling nieuwe teelten, productieve investeringen groenblauw en dierenwelzijn, niet-productieve investeringen landbouw, niet-productieve investeringen agrarisch natuurbeheer, aanleg agroforestry, Klimaatslim Boeren Groene Hart, demonstratiebedrijven.

De voorzitter: Meneer De Jong, ik denk dat het punt duidelijk is.

Amos de Jong: Voor u al?

De voorzitter: Ja.

Amos de Jong: Het is wel jammer dat u dat doet, ik was er nog niet. Ik was op de helft. Er is nog zo'n lijstje. Ik zal voor de oren van de voorzitter die dan overslaan. Maar het is nogal een bos en we zijn gewoon benieuwd hoe wij als Statenlid de doelmatigheid van onze inzet in het landelijk gebied kunnen toetsen. Het is een prachtig mozaïek, ongetwijfeld allemaal nuttig, maar mogelijk ook onnodig complex, voer voor dure subsidieadviseurs en bemoeilijkend voor de toetsing van de doelmatigheid. Het is nu tijd om daar betere positie in te nemen, in ieder geval voor ons, mogelijk met een memo bij de begroting. Wij vragen GS daarom om een reactie.

Het zal gedeputeerde Sterk ook niet verbazen dat wij kritisch blijven kijken naar de middelen gealloceerd voor het Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer, ANLB, omdat wij echt van mening zijn dat we enkel geld moeten uitgeven aan beheerspakketten die aantoonbaar effectief zijn. Er zijn ook beheerspakketten minder effectief. En gedeputeerde Sterk heeft daar in een eerder commissiedebat op gereageerd, dus dat hoeft nu niet. Maar we blijven de oproep doen, laten we kiezen voor alleen die beheerspakketten die aantoonbaar werkbaar werkend zijn.

En een laatste oproep, en dat is in verlenging met een toezegging, zoals wij die hebben begrepen van de heer Bakker in een ander debat, is dat wij met de kaasschaaf en het mes dat we volgend jaar hoogst naar alle verwachting met elkaar gaan bespreken zien, om Provinciale Staten daar echt goed voor in positie te brengen, zowel dat we het helemaal begrijpen welke keuzes wel niet zouden kunnen worden gemaakt, maar ook dat we gewoon constructief kunnen meedenken. Waar zijn we het eens dat er een mes in komt en waar zijn we het eens dat dat een kaasschaaf is en waar zijn we misschien wel eens dat het helemaal ongemoeid kan blijven? Neem ons daar tijdig in mee, dat we niet alleen maar in een commissiedebat voor de kadernota over bezuinigingen moeten spreken, maar dat we een aantal sessies daarvoor met elkaar van gedachten kunnen wisselen. Voorzitter, ik hoop dat dit naar uw genoegdoening was. Dank.

Vincent Janssen: Voorzitter?

De voorzitter: Dank u wel. De heer Janssen heeft nog een interruptie op het laatste moment.

Vincent Janssen: Ik zou Volt willen vragen of uitnodigen, als u daar zelf al voorstellen voor heeft, dan helpt dat denk ik het debat. Een beetje in lijn met de vorige bijdrage van UtrechtNu!, niet zo heel erg gewaardeerd, maar dat vond ik een beetje vrij de bal bij het college neerleggen. Terwijl ik denk, dit is ook uw kans om daar input voor te leveren.

De voorzitter: De heer De Jong.

Amos de Jong: Dank, voorzitter. Ik vind het een terechte vraag. Ik merk dat ik het een beetje narrig vind dat ik in verlenging word gebracht met een inbreng van een collega hiervoor. Daar wil ik me even buitenhouden. Maar als u vraagt aan Volt om zelf met een voorstel te komen, zal dat niet onze eerste zijn. Dat doen we altijd graag. E dat ... Op die uitnodiging wil ik ingaan.

Maar ik wil ook wel tegen de heer Janssen zeggen dat wij dit in eerdere debatten hier hebben besproken en dat de heer Bakker ons heeft beloofd daar met een voorstel te komen. Ik kan voor de heer Bakker dat voorstel gaan schrijven, maar ik wil eigenlijk aan de eer Janssen voorstellen dat ik even wacht waarmee de heer Bakker mee gaat komen en dat we daar dan een voorstel tegenover zetten als dat nodig zou moeten zijn.

Vincent Janssen: Voorzitter?

De voorzitter: Een vervolg van de heer Janssen.

Vincent Janssen: Ik wilde even de heer De Jong aangeven dat ik juist hem hoger acht dan de bijdrage van de voorganger. Dat is een misverstand. Ik daagde u uit om met een iets inhoudelijker bijdrage te komen. Dat wilde ik even gezegd hebben.

De voorzitter: Waarvan akte volgens mij. Dan gaan we door naar de VVD-fractie. En ik zeg alvast even dat mijn voorstel is om daarna even, na de behandeling van de VVD-bijdrage, even vijf minuutjes te schorsen. Gaat uw gang.

De heer Voorzitter, prima voorstel. Dan kan iedereen bijkomen van onze fantastische bijdrage. Dat wordt zeer gewaardeerd. Voorzitter, toen ik vanochtend op weg was naar het Provinciehuis en ging stemmen in het verenigingsgebouw in De Meern, stelde ik vast dat het een groot goed is om dat in vrijheid te kunnen doen. Een aantal collega's memoreerden het ook al, vandaag zijn de verkiezingen voor die andere Staten, de Staten-Generaal. En het maakt nog eens een keer heel duidelijk dat het mooi is dat we dit in Nederland op een vrije en verantwoordelijke manier kunnen doen. En mijn thema, mijn bijdrage zal namens de VVD ook voor een deel in het thema staan van verkiezingen, daar gaan we mee afsluiten, maar ook vrijheid en veiligheid.

Want voorzitter, we zien deze begroting eigenlijk in het licht van een drietal belangrijke grote ontwikkelingen. Dat is allereerst het feit, we zien dat de provincie grote ambities heeft maar vaak moeilijk ook vindt om die te realiseren, om uiteenlopende redenen. Dat heeft te maken met de inzet van mensen, dat soms men ons niet zo even goed bij kan houden, of soms ook wel, zeg ik tegen de overkant van de zaal, dat we de lat te hoog leggen. En dat vindt VVD geen houdbare en goede situatie, omdat een van de grote vraagstukken waar we ook in deze tijd voor staan, ook is dat we als overheid zoveel mogelijk doen wat we beloven en geen beloftes doen die we niet na kunnen komen.

Tweede is, en daar zal ik mijn bijdrage ook verder op ingaan, de toegenomen personele lasten, met name ook aan de beleidskant en ook de inhuur. Ik zal daar zo iets meer over zeggen. En tot slot ook wel de herziening van het provinciefonds, wat ook negatieve consequenties heeft voor onze provinciale begroting. En ik moest de afgelopen dagen ook terugdenken aan mooie beelden gemaakt in een Amerikaans legervliegtuig. Die vloog echt door het oog van een storm, een serene rust, een blauwe lucht, eigenlijk tegen de achtergrond van hele witte wolken. De wetenschap dat je ergens vandaan komt, waar we toch ook wel de afgelopen tijd zaten, met het vooruitzicht dat we het financieel moeilijk zouden krijgen, dat we ook heel goed weten dat we een stukje verderop ook weer wat tegenwind zullen gaan krijgen, ook in financiële zin. En, voorzitter, vandaag doe ik dat door middel van toch al een kijkje onder de motorkap.

De voorzitter: U krijgt een interruptie van de heer Travaille. Gaat uw gang.

Anjo Travaille: Dank u wel. Ik vind de metafoor heel mooi, de storm en de helikopter. U kijkt vooral naar de helikopter. Wij zouden iets meer kijken naar de storm. Leidt u daar ook iets uit af, uit de bijzonder grote stormen die er op ons afkomen en die ook letterlijk aanwezig zijn?

De voorzitter: De heer Gilissen.

Dimitri Gilissen: Voorzitter, het nadeel natuurlijk van elke metafoor als iemand ermee aan de haal kan gaan. Kijk, de storm bedoelt VVD met name ook in financiële zin. Want we liggen op koers, denk ik ook wel. Er ligt een ambitieus programma die ... Waar de provincie op inzet. En uiteindelijk zul je om dingen te doen ook geld aan de middelen en de mensen nodig moeten hebben. En we zien eigenlijk dat met name dat eerste, die middelen, dat dat behoorlijk onder

druk staat. Zo bedoelde ik de storm in de metafoor. Wat ons betreft, doen we dat door koers te houden, waar nodig bij te sturen en te zorgen dat we niet door een onverwachte windvlaag worden gegrepen.

De voorzitter: U vervolgt.

Dimitri Gilissen: En verder klimaatadaptatie, waterberging zijn ook superbelangrijk. Helemaal niet verkeerd.

De voorzitter: Volgens mij kunt u vervolgen.

Dimitri Gilissen: Ik zie een duimpje van de heer Travaille. Fijn. Het kijkje onder de motorkap. Want ik ga iets zeggen over een inhuur, overhead en de reserves Bedrijfsvoering en tot slot iets over de voorbereidingen op dat slechte weer. Want eerder hebben we het ook besproken, de provincie Utrecht maakt behoorlijk wat kosten als het gaat over de inhuur van externen. En dat is logisch voor een deel, omdat liefst doe je natuurlijk gewoon het vast werk met mensen die in dienst zijn van de provincie zelf en soms kun je daar niet omheen. Tegelijkertijd, als je kijkt naar de benchmark van de provincie Utrecht, ten opzichte van andere provincies scoren we uitzonderlijk aan de hoge kant.

Ik heb daar, en ook mijn buurman, hebben daar vaak discussie ook over gehad met gedeputeerde Bakker. En er is ook een motie aangenomen door Provinciale Staten die eigenlijk het college vraagt van, ga werk maken van die inhuur. En dat moment is voor ons wel een beetje gekomen, dat we eigenlijk vinden dat we niet meer kunnen volstaan met het benoemen van het feit dat we te veel inhuur hebben. Wij zouden graag willen dat we boter bij de vis geven en dat er boter bij de vis komt. Het liefst zouden we ook, en het begint met een vraag ook aan het college, zien dat we toch ambitie gaan uitspreken om die inhuur te gaan reduceren de komende jaren.

We hebben een eerder debat ook al gewisseld wat de nadelen zijn. Sommige taken kunnen op dit moment niet zonder externen. Dat begrijp ik ook heel goed. We willen nog steeds dat er wegen worden aangelegd, onderhoud wordt gepleegd. Maar we willen wel dat er meer ambitie ook van de kant van het college komt om die een inhuur echt richting omlaag te krijgen. Als het college aan ons zou vragen wat onze droomnorm zou zijn, dan kijken we ook naar landelijk, dat is de roemernorm. Dat is maximaal 10 procent. Daar zitten we ver en ver boven.

Mijn vraag aan het college zou zijn ook in dit debat van, kan het college aangeven wat we kunnen doen en wat het college daar ook van de Staten bijvoorbeeld nodig heeft om daar een stap in te zetten? Want we zijn niet in control, laat ik daar ook gewoon heel duidelijk over zijn. Wij willen graag als kaderstellend orgaan meer in positie komen en in controle zijn graag, dus ook een reactie van het college hoe we ervoor kunnen zorgen dat we voor de storm uitkomen en dat we ook zorgen dat we die inhuurkosten naar beneden gaan brengen.

De voorzitter: U krijgt een interruptie van de heer Oude Wesselink. Gaat uw gang.

David Oude Wesselink: Dank u wel, voorzitter. De VVD heeft net duidelijk aangegeven dat als een doel niet behaald kan worden, dat ook wegens een betrouwbaar bestuur we dan moeten gaan kijken of de doelen niet bijgesteld moet worden. En dat ... Hij heeft daar nu twee voorbeelden van gegeven en toen vroeg ik me af hoe de VVD dat ziet. Want bijvoorbeeld bij wegonderhoud hebben we het daarover gehad. UtrechtNu! heeft dat ook benoemd, dat we misschien niet de juiste bemensing hebben, de hoeveelheid machines, dat we bepaalde doelen niet kunnen behalen. Maar ook bijvoorbeeld doelen ten aanzien van de inhuur waar u het net over had. En mijn vraag is daarom aan de VVD, stel, we hebben ... We spreken met elkaar een ambitie af om omlaag te gaan met inhuur en dat blijkt dat om een veelvoud der redenen, dat dat niet lukt, is dan ook bij deze doelen de VVD bereid om te zeggen, dan moeten we misschien onze doelen maar bijstellen, want het lukt niet en we willen toch wel een betrouwbaar bestuur blijven?

De voorzitter: De heer Gilissen.

Dimitri Gilissen: Voorzitter, ik denk dat de heer Oude Wesselink nu er heel veel dingen bijhaalt. Want grote delen van bijvoorbeeld werkzaamheden ook in de openbare ruimte zou je ook door externe bedrijven kunnen laten uitvoeren. Dat is dan strikt genomen geen inhuur, maar zijn opdrachten zelf. Ik denk dat het ook niet te vangen is in een hele eendimensionale discussie of tweedimensionale discussie over hoe je met inhuur omgaat.

Tegelijkertijd, als wij kijken ook naar vergelijkbare percentages met andere provincies, naar de percentages die daar ook de Rijksoverheid hanteert, volgens mij ook het feit, en dat is volgens mij geen links-rechtsdiscussie, we vinden eigenlijk dat taken die jezelf uit zou moeten voeren, het liefst ook gewoon naar eigen personeel gaat, om op basis van eigenlijk eigen cao en arbeidsvoorwaarden, dat we daar als provincie een stap in hebben te zetten. Ik ga niet mee in het konijnenhol wat de heer Oude Wesselink nu hier voor mij voorspiegelt. Maar ik denk dat we elkaar zouden kunnen

vinden over het feit dat we zeggen, vast werk gewoon zelf in eigen dienst zo veel mogelijk en die inhuur toch zo veel mogelijk beperken.

De voorzitter: U vervolgt uw betoog.

Dimitri Gilissen: Voorzitter, ik kom bij de overhead. Want het college vraagt ons om deze begroting in te stemmen met de nieuwe overheadssystematiek. Dat raakt de VVD ... Wat de VVD betreft ook echt aan het budgetrecht van Provinciale Staten. En wij vinden de onderbouwing eigenlijk ook door het college gegeven nog niet voldoende overtuigend, en misschien ook geen voorstel voor indexering. Ook mijn vraag aan het college is van, er wordt een bedrag voorgesteld eigenlijk van 38.000 euro, waar komt dat precies vandaan? Is dat ook on par met andere vergelijkbare kostprijsystematieken en overheadssystematieken? En hoe gaan we precies met die indexering om?

Wat ons voorstel zou zijn, om kritisch te zijn ook op dat bedrag. Want we vragen ons ook echt af hoe je dat kunt zien in het licht van het feit dat steeds meer mensen thuiswerken, dat ook een kostenbesparing zou kunnen opleveren, ook een ruimtebesparing. Is dat bedrag on par en zou het niet verstandig zijn om ook bijvoorbeeld wel afspraken te maken over het indexeren van dat bedrag zelf?

Dan kom ik bij de reserves. Het werd ook al door een aantal andere partijen genoemd. Het college vraagt om een aantal plafonds, reserveplafonds ook in te stellen voor bedrijfsfonds, subsidie loket en de roadmap. Daarvoor geldt eigenlijk hetzelfde, dat we eigenlijk al geschrokken zijn van de hoogte van de bedragen die het college ook voorstelt, namelijk 5 miljoen euro. Zijn die hoge bedragen ook daadwerkelijk nodig of kunnen we daar toch ook scherper aan de wind zeilen? Want ook dit betekent feitelijk een hoog subsidieplafond eigenlijk voor die reserves, waardoor je eigenlijk een hekje zet om een deel ook van het geld zelf. Ook daar toch een verduidelijkende vraag of al die scherpste nodig is. Want op dit punt overwegen we ook als VVD een voorstel om dat naar beneden bij te stellen.

Een ander punt waar ik graag nog even op in wil gaan, is een breedgedragen oproep door een aantal partijen ook gedaan in deze Provinciale Staten bij de Voorjaarsnota. Dat gaat eigenlijk over, hoe bereid je voor op zwaar weer? We zien nu eigenlijk dat we met een beetje geluk voor de komende periode de boel drooghouden. En tegelijkertijd zien we ook dat het college aan de slag wil gaan met een aantal heroverwegingsvoorstellen. Wij willen als VVD graag de ambitie hier uitspreken en hopen daar ook op steun van andere partijen dat we deze Statenperiode ook op een goede manier afslaan. En dat we uiteindelijk de boel overdragen aan onze opvolgers, daar is het thema verkiezingen ook weer, op een schone en volledige manier. Dat betekent dat we uiteindelijk ook structureel en incidenteel gewoon een sluitend financieel verhaal hebben. Dat is eigenlijk de start van onze ambities.

Dan denken wij dat het goed is dat we inderdaad met elkaar, met de ambtelijke organisatie, op pad gaan om voorstellen en scenario's in beeld te krijgen en welke keuzes je kunt maken, over de hele breedte eigenlijk van het provinciaal takenpakket en het beleid en uitvoeringspakket van de provincie. Wij blijven daar als Staten ook graag in de leidende rol. We weten dat het college aan de slag gaat met die heroverwegingsvoorstellen. Wij zouden het goed vinden, en dat is mijn vraag aan het college, dat we ook gewoon deelgenoot worden gemaakt en ook inzicht kunnen krijgen in welke voorstellen worden opgehaald, dat we dat kritisch doen, dat we de organisatie ook echt uitdagen om ons te helpen om uiteindelijk ook de keus te kunnen maken. Vandaar dat we op dit punt ook nog een motie overwegen om dat ook echt kracht bij te zetten richting de komende Voorjaarsnota. Ik zie ...

De voorzitter: U krijgt een interruptie van mevrouw De Widt. Gaat uw gang.

Marianne de Widt: Ik vroeg me af na dit pleidooi van de heer Gilissen of de VVD onvoldoende houvast ziet in de speciale brief die wij van het college gekregen hebben over het proces Op weg naar de volgende perspectiefnota, waar echt nadrukkelijk staat dat we dat samen gaan doen met zijn allen.

De voorzitter: De heer Gilissen.

Dimitri Gilissen: Voorzitter, er ligt volgens mij een hele goede brief. Dus het is ook meer de vraag, denk ik, en ik richt me inderdaad in eerste instantie aan het college, maar het begint bij een vraag aan onszelf eigenlijk. Volgens mij zitten daar aanknopingspunten ook in die brief, heeft ... Hangt het met ons betreft heel erg samen dat wij als VVD in ieder geval de ambitie hebben om deze periode op een nette manier af te ronden, dus geen schuld of erfenis mee te geven in negatieve zin aan onze opvolgers, en is dat eigenlijk de kern van de vraag. Kunnen we ook in deze Staten de afspraak maken dat dat de ambitie is? En kunnen we het proces wat het college ook in gang heeft gezet ook richten

rond dat doel, namelijk een mooie nette overdracht met het overdrachtdossier richting Provinciale Staten van 2027-2031. Ik werp hem mevrouw ... De vraag terug aan mevrouw De Widt, voorzitter.

De voorzitter: Mevrouw De Widt, u wilt reageren.

Marianne de Widt: Heel kort dan, dat is wat mij betreft eigenlijk geen vraag, maar we gaan dat gewoon doen en het is fijn om te weten wat de insteek van de VVD daarbij is. Dank u wel.

Dimitri Gilissen: Voorzitter, mooi. Het kan wel.

De voorzitter: De heer Gilissen.

Dimitri Gilissen: Dank. Voorzitter, kom ik bij ons voorlaatste punt en daar begon ik mee, namelijk het feit dat wij in veiligheid en vrijheid onze stem kunnen uitbrengen, ook vandaag. Dit jaar sluiten we 80 jaar vrijheid af. En als provincie hebben we ook een mooie bijdrage geleverd, ook in financiële zin, aan activiteiten die eigenlijk stil hebben gestaan bij dit herdenkingsjaar zelf. En samen met collega Kamp van de fractie van D66 zijn we aan het kijken eigenlijk hoe we die gedachtenis aan 80 jaar vrijheid ook kunnen borgen. En daarbij gaan onze gedachten natuurlijk ook uit naar de inzet van de vele veteranen in onze provincie zelf.

Wij werken aan een motie eigenlijk die een oproep doet ook aan de provincie om die bijzondere zorg voor veteranen, passend binnen het huidige stelsel van zorg voor veteranen, ook tot belangrijke doelstelling van ons beleid te maken in een waardering. We denken daar bijvoorbeeld ook aan, als het gaat rond 4 en 5 mei, om ook vanuit provinciale perspectieven wat meer aandacht te besteden aan herdenken zelf van vrijheid en veiligheid en ook mensen die het leven hebben gelaten in de strijd voor die veiligheid en vrijheid. En als opmaat daarnaartoe zou ik ook graag aan het college willen vragen hoe of hoe men dan ook aankijkt eigenlijk tegen het structureel borgen ook van het jaarlijks stilstaan bij denken en vieren van vrijheid en veiligheid, zeker nu we ook dit jaar 80 jaar vrijheid gaan afsluiten. En als slot, voorzitter, zou ik u willen vragen of u het woord wil geven aan mijn buurman voor het laatste punt.

Vincent Janssen: Dank u wel. Vandaag ...

De voorzitter: Excuus. U kreeg nog een interruptie op de valreep. Mevrouw Blekxtoon.

Anneloes Blekxtoon: Even een vraag inderdaad aan de VVD wat dan ongeveer het bedrag is dat dat zou zijn.

De voorzitter: De heer Gilissen.

Dimitri Gilissen: Voorzitter, dat zit hem vooral denk ik in aanwezigheid ook vanuit het provinciaal bestuur en aandacht. Het is natuurlijk ook zo in het verleden dat ook mensen die vanuit de provincie Utrecht actief waren ook in de Tweede Wereldoorlog vanuit verzetsdaden hebben verricht. Dan zou je kunnen denken ook aan een eigen herdenking die je hier ook doet rondom 4 en 5 mei.

Het is natuurlijk zo dat we ook binnenkort aan de slag gaan met een verbouwing van het Provinciehuis. Het is natuurlijk heel gevaarlijk om daarover te beginnen, want mijn fractie vindt daar natuurlijk van alles van. Maar we zien bijvoorbeeld ook een andere provincies een hele mooie navolging, bijvoorbeeld in de provincie Gelderland is er een anjertuin ook aangelegd, om ook stil te staan bij de inzet van veteranen in het kader van blijvende vrijheid. Daar zou je ook met werk met werk heel veel dingen kunnen doen. Ik zal de tekst ook met de fractie van Volt en ook andere geïnteresseerden delen, om een beeld te krijgen van het idee waar wij nu aan denken.

De voorzitter: Krijgt een vervolg. De heer Janssen.

Vincent Janssen: Dank u wel. Op deze verkiezingsdag bespreken wij de begroting waarin geld wordt vrijgemaakt voor de voorbereiding van de Statenverkiezingen, hoe toevallig, de Statenverkiezingen van maart 2027. Gebruikelijk is dat de provincie een financiële bijdrage levert of een partij in de arm neemt die een stemwijzer maakt. En mijn fractie heeft bijzondere aandacht daarvoor in de zin van, kiezen we een instrument of zetten we een instrument in dat veilig is ten aanzien van de privacy? Wij zien veel kieswijzers waar we echt vraagtekens hebben van, welke gegevens worden verzameld, wie beheert die gegevens, hoe gaat dat allemaal?

En in een tijdperk waarin interstatelijke actoren uit zijn op persoonsgegevens, maar we ook allerlei andere risico's zien die zeker met deze bijzonder gevoelige gegevens heel kwetsbaar zijn, willen we daar aandacht voor vragen in de vorm van een motie en die motie gaat behelzen dat wij het college vragen of de griffie, ik moet nog even kijken wie ik dat

precies moet vragen, om bij de voorbereiding hiervan, A, advies in te winnen bij de functionaris gegevensbescherming, maar, B, ook te zorgen dat als wij een stemwijzer gaan hanteren dat die aan de hoogste graad van informatiebeveiliging voldoet, juist ter bescherming van de privacy van al onze inwoners. Dank u wel.

De voorzitter: Ik zie een interruptie van de heer Travaille. En misschien even kan ik alvast u helpen dat het inderdaad een zaak is van de Staten zelf, de stemwijzer. Dat zal aan de Staten zelf de opdracht moeten zijn. De heer Travaille.

Anjo Travaille: Ik denk dat dit tot de verbeelding spreekt van heel veel Statenleden, maar ik vraag mij dan tegelijkertijd ook af, zouden we dat niet sowieso al doen als provincie? Zouden we sowieso niet kiezen voor het zo goed mogelijk beschermen van die privacygegevens?

De voorzitter: De heer Janssen.

Vincent Janssen: Dat zou je hopen en verwachten. De vorige keer hebben wij ook een kieswijzer gehanteerd waarbij mensen die de kieswijzer invulden gevraagd werd, wat is je inkomen, waar woon je, wat is je geslacht, wat is je hoogst genoten opleiding en dat soort inleidende vragen. Die kon je weliswaar overslaan, die vragen, maar ik vrees dat heel veel mensen dat niet hebben gedaan en dat ergens in een database dit soort persoonsgerichte gegevens gekoppeld zijn aan allerlei politieke voorkeuren van mensen. En ik maak me gewoon ... Of onze fractie maakt zich gewoon ernstig zorgen over, waar staat die database? We willen dit echt met klem ... Want we leven gewoon in een tijdperk waarin dit erg riskant is. En ik heb ook ... Goed. Genoeg voor nu.

De voorzitter: Uw punt is helder volgens mij. De heer Nagtegaal had ook nog een vraag.

Sjors Nagtegaal: Ik snap heel goed het punt van de VVD, alleen het is goed gebruik om, wanneer een stemhulp gekozen wordt, er ook gekeken wordt naar partijen die nieuw zijn die willen deelnemen aan verkiezingen, dat die daar ook in mee worden genomen. En vaak worden dan van die bijeenkomsten georganiseerd door een griffie bijvoorbeeld, en die vragen dan ook uit van, wat vindt u belangrijk en waar kiezen we eigenlijk voor? Je hebt een aantal partijen in Nederland, en ik meen dat dat beter in dat proces kan dan dat wij dat hier nu, wat is het, anderhalf jaar voor de verkiezingen al die keuze gaan maken.

De voorzitter: De heer Janssen.

Vincent Janssen: Zo werkt het helaas niet. Het is zo dat in ieder geval de vorige keer de provincie een bedrijf heeft gecontracteerd en dat bedrijf heeft vervolgens de partijen om input gevraagd. Alleen nogmaals, in die stemhulp werden allerlei persoonsgerichte gegevens uitgevraagd. Ik zou willen voorkomen dat dat nog een keer gebeurt.

De voorzitter: Helder volgens mij. De heer Nagtegaal, tot slot dan.

Sjors Nagtegaal: Dan kondig ik een motie aan dat ons opdraagt om het Utrechts model te hanteren voor het kiezen van een stemhulp, dan bedoel ik de stad Utrecht, waarin alle nieuwe deelnemende partijen ook zeggenschap krijgen over welke stemhulp we kiezen.

De voorzitter: Prima. U had ... Was ook aan het eind volgens mij, de heer Janssen. De heer Gilissen had volgens mij nog een laatste opmerking.

Dimitri Gilissen: Voorzitter, ik heb nog een laatste punt. Ik begon mijn bijdrage eigenlijk met ook een impliciete waardering richting ook alle mensen die vandaag het stemmen weer mogelijk maken. Ik denk dat het goed is, want we kijken vooruit richting de begroting, maar natuurlijk ook terug op de afgelopen periode, dat we heel blij zijn met alle inzet vanuit de provinciale organisatie. We zien namelijk ook op groot aantal dossiers bijvoorbeeld rondom de Donderberg-rotonde, dat daar grote stappen zijn gezet. En het kan ook zeker geen kwaad op een dag waarin we bespreken over de plannen van 2026, om die waardering ook richting de vele mensen die voor de provincie werken en met de provincie samenwerken uit te spreken. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel. Dan schors ik voor nu de vergadering 5 minuten, waarna we verder zullen gaan met 50PLUS en de andere helft van de Staten. Ik schors de vergadering tot 46. We gaan weer beginnen. Jullie hebben al 3 minuten extra gekregen. Nu is het over. Goed. Als iedereen zijn plekje weer heeft ingenomen ... Meneer De Jong, u wil wat zeggen. Meneer De Jong? U loopt weg? U had uw microfoon aan. Ik denk, er komt nu een bevlogen betoog, een punt van orde, u heeft wat te melden. Goed. Dan gaan we door. Dan verzoek ik weer of alle gesprekken in de zijkant zich of

kunnen verplaatsen naar buiten of afgerond kunnen worden. Dan gaan we beginnen met de bijdrage van mevrouw Hoek van 50PLUS. Gaat uw gang.

Mieke Hoek: Dank u, voorzitter. Voorzitter, ik heb gewoon mijn lijstje hier voor me en er zal iets zijn wat niet direct met de begroting te maken heeft, althans niet met de hoofdpunten, maar wel in verbinding is en ondersteunend is. Ik begin met, 50PLUS is geen verhoging ... Geen voorstander van verdere verhoging van de opcenten. En dit is namelijk ten nadele van de kleine beurs van de automobilisten. Die hebben het al zwaar genoeg met allerlei vergunningen en dergelijke. Kleine autootjes, helemaal niet van die, als ik het even zo mag zeggen, proletenbakken. Maar het is 2,6 procent wat men wil verhogen, maar ... Tenzij men een splitsing maakt naar inkomen.

50PLUS vindt het heel belangrijk dat eindelijk de rotonde Leersum in het kader van veiligheid gerealiseerd wordt. Wij willen niet dat verder bezuinigd wordt op bushaltes in buitengebieden. En dit is namelijk vooral ... En ook op plaatsen waar bijvoorbeeld een zorgcentrum is voor ouderen die dan toch nog zo zelfstandig zijn dat ze met een boodschappenkarretje naar een winkelcentrum kunnen of naar een plaats kunnen gaan of familie kunnen bezoeken. En wat ook heel belangrijk is, is dat familie kan komen op bezoek. Zo dicht mogelijk bij zorgcentra voor bewoners en bezoekers.

50PLUS vindt dat we het erfgoed beter moeten beschermen. Er zijn ... Laten we daar trots op zijn. En er wordt gewoon al door allerlei zaken ervan afgeknabbeld, zeker de omgeving. Ze hebben vaak over het algemeen veel land er nog omheen. De ene keer is het voor een verbreding van een weg en de andere keer is het voor iets anders. Of bijvoorbeeld windmolens, laat ik dat ook maar even zeggen. Of transformatiehuizen. En ik vind, wij vinden ook dat de ontwikkelaars een zekere halt geroepen moeten worden om maar constant, omdat daar veel geld mee te verdienen is, om dan toch zoals bijvoorbeeld de Oude Tempel, om daar te gaan bouwen. Daar is 50PLUS op tegen.

Dan kom ik even bij de wolven. De uitkering schadevergoeding, dat gaat gewoon iedere keer verder en verder toenemen. De wolf is zelfs al aan deze kant, aan onze kant, laten we maar zo zeggen, aan de kant van de A2 al gesignaleerd. Nog niet met schade voor dieren, voor zover we het weten. Alhoewel hier en daar al wel twijfelgevallen zijn. Maar hoever gaan we met die uitkering van zoveel schapen of koeien of paarden of wat dan ook die zijn aangevallen door de wolven en hebben het niet overleefd? Maar dat moet dan allemaal vergoed worden. Hoever gaan ... Wanneer stopt dat?

Wij vinden ook dat er meer controle moet komen voor bedrijventerreinen. En dat is ... Dat moet dan natuurlijk uitgezet worden bij de RUD, of hoe heet het tegenwoordig, NUD, dat ... Daar zijn steeds meer duistere zaken aan de gang. Dan heb ik het over, hoe heet het, verdovende middelen en noem maar op allemaal. Dan kom ik bij bruggen in eigendom van de provincie. De bruggen die in eigendom zijn van de provincie, een aantal daarvan, zijn in zeer slechte staat wat de fundamenten betreft.

De voorzitter: Mevrouw Hoek, u krijgt een interruptie van mevrouw Rikkoert en mevrouw Buttermann ook, zie ik. Gaat uw gang.

Henriëtte Rikkoert: Bedankt, voorzitter. Ik hoorde mevrouw Hoek praat over misstanden en zaken die niet helemaal gaan zoals we zouden hopen. Alleen ik volgde het niet helemaal meer. En het is wel iets wat u tussen neus en lippen noemt, maar wel impact heeft.

Mieke Hoek: Dat heeft te maken met drugs. Dat is ...

De voorzitter: Mevrouw Hoek, u antwoordt.

Mieke Hoek: Sorry. Even kijken. Mijn antwoord. Voorzitter, dank u voor het woord. Dat er steeds meer gewoon in de buitengebieden gebeurt, in de stallen die leegstaan en verhuurd worden. En die criminaliteit bedoel ik met verregaande gevolgen voor de omgeving en verder, dus meer controle. Maar dat is ook bij bedrijventerreinen. Er zijn bedrijventerreinen waar ook gewoond wordt.

De voorzitter: Mevrouw Hoek, helder. Volgens mij, uw antwoord is helder, want er is nog een interruptie van mevrouw ... Of u had ... Het was voor u helder, of had u een vervolgvraag. Mevrouw Rikkoert.

Henriëtte Rikkoert: Ik wil dan even aangeven dat ik een andere link maakte dan wat ik nu hoorde van mevrouw Hoek en dat het gaat over drugsgebruik dan wel het vervaardigen daarvan in het buitengebied.

De voorzitter: Mevrouw Buttermann, u had ook een interruptie. Gaat uw gang.

Olivia Buttermann: Dank u wel, voorzitter. Maar ik interpreteer het ook als ondermijning. Kunnen wij dan 50PLUS aan onze zijde vinden als we een voorstel gaan indienen? Want wij willen een voorstel voor een motie indienen om toch meer middelen vrij te maken voor boia's in het buitengebied. Daar vallen ook de gebieden onder waar u het over heeft. Ik ben benieuwd of we dan 50PLUS ook aan onze zijde vinden voor zo'n motie.

De voorzitter: Mevrouw Hoek.

Mieke Hoek: Kunt u het nog herhalen een keertje, het laatste? Dat u komt met een motie of u wilt samen met mij een motie doen, met 50PLUS? Is prima.

De voorzitter: Dan gaat u daar volgens mij buiten de vergadering om over verder praten. Mevrouw Hoek, u vervolgt.

Mieke Hoek: Ik had het over de bruggen van de ... Die in bezit zijn van de gemeente, van de brug, van de provincie. Een aantal bruggen zijn geconstateerd, waarvan de fundamenteën in zeer slechte staat zijn. En daar willen we toch graag aandacht voor vragen. En mocht het om de kosten eventueel dat achterstallig onderhoud nog even uitgesteld wordt, ik weet niet of u ervan op de hoogte is, althans, het college die erover gaat, dan wil ik als tip meegeven, www.nationalebruggenbank.nl. Dat is een ... Van de gemeente Amsterdam en de gemeente Rotterdam en Waterstaat. En daar alles wat met bruggen te maken heeft wat weggehaald wordt of vergroot of verkleind moet worden en alle restanten en middelen daarvan, tot een ... En dan heb ik het niet alleen over het hout of wat dan ook, maar ook mechanismen en dergelijke, dat is daar voor een hele kleine prijs te koop. Dat wil ik dan meegeven, voorzitter.

Even kijken. Fietsknooppuntensysteem. Ook daar pleit 50PLUS voor veiligheid bij tunnels, en vooral in de tunnels. En misschien is het wel een idee om eens te kijken hoe de binnenkant op een vriendelijke manier of een leukere manier aangekleed wordt waardoor het niet uitdaagt om dat nog verder met graffiti en dergelijke te bekladden.

En 50PLUS pleit ook daar waar het mogelijk is gescheiden fietspaden ten opzichte van voetpaden, omdat, als een fietspad in het ... In dezelfde breedte is van een voetpad, dan wil het nog wel eens, als men wil, met zijn drieën naast elkaar fietsen of soms met zijn vieren, scholieren en dergelijke, dat ze dan ook het voetpad gewoon in beslag nemen en dat is gewoon een gevaar voor de voetgangers die daar lopen.

Dan komen we ... Je zult wel weer lachen, maar wij hebben ooit, moet ik het even opzoeken, want ik heb hem hier ook. Hier hebben we hem. Wij hebben, en wij, dat is samen met ... Ik had het natuurlijk moeten uitprinten. Nu krijg ik hem weer niet. Moment even. Downloaden. Openen. Bestand openen. Als mijn tijd om is, hoor ik het wel.

Dimitri Gilissen: Je hebt nog 9 minuten.

Mieke Hoek: Daarom.

De voorzitter: Mevrouw Hoek ...

Mieke Hoek: Hij opent niet.

De voorzitter: Het gaat over het plaatje wat u wilde laten zien?

Mieke Hoek: Dat plaatje komt nog. Dat is zo meteen. Even kijken.

De voorzitter: Misschien kunt u verder met uw betoog en dat u dit dan later nog even ... Hierop terugkomt.

Mieke Hoek: Dat ga ik denk ik ...

De voorzitter: Of dat u het even rondstuurt, dat kan ook.

Mieke Hoek: Nee. Ik wil het wel eventjes ... Hij opent alleen niet.

De voorzitter: Ik zie dat er al hulpverleners aankomen. De heer Hossain.

Mieke Hoek: Komt eraan, komt eraan. Rustig maar. Ik snap niet waarom het niet opent.

Ronnie Hossain: Ga maar verder, dan probeer ik het ...

Mieke Hoek: Die wil ik openen.

De voorzitter: Dan ga ik even naar ... Dit heb ik gehad. Dit heb ik ... Geluidswerende middelen bij bewoonde gedeeltes langs provinciale wegen. Even naar het bovenste gedeelte. Kan je hem zo gewoon zo ... Wat is dit voor een stom gedoe?

Ronnie Hossain: Wil je de motie hebben?

Mieke Hoek: Ja, de motie. Geluidswerende middelen bij bewoonde gedeelte langs provinciale wegen aan beide kanten. Nu gebeurt het vaak dat aan de ene kant dan een soort meter hoog ... Een betonnen rand gaat komen en aan de overkant niet. Ik heb daar ... Verschillende inwoners hebben daar mij op aangesproken. Het gevolg is namelijk dat het lawaai waar ... Wat niet direct aan de ene kant bij de bewoning mag komen, kaatst tegen die betonnen wand, maar dat kaatst de weg open naar de overkant, waar geen betonnen rand is. Als daar een betonnen rand wordt aangelegd van ongeveer een meter hoog, dat het dan aan de beide kanten komt, zodat het geluid ook aan de andere kant niet bij de bewoning komt.

Dan kom ik, even kijken, dan vraag ik ... Wil ik graag het plaatje zien dat. Dit. Wat is dit? Dit is een brug over een zijarm van het Amsterdam-Rijnkanaal voor fietsers. En daar durft eigenlijk bijna niemand overheen. En al helemaal niet mensen met kinderzitjes aan de voorkant of wat dan ook, want die donderden er gewoon uit, omdat het gewoon heel hoog is en weer heel hoog dan weer naar beneden. Het is heel slecht onderhoud. Dat is al jaren zo. En ik heb het wel met de gedeputeerde er al over gehad, met de heer Van Schie, maar deze brug is op gemeentegrond.

Maar wij vinden dat als men graag een goede verbinding wil hebben van het ene gedeelte van een fietsroute naar een ander gedeelte, dan is dit er een onderdeel van. En misschien moet ik hiermee ook met een amendement of met een motie komen, dat de gemeenten, zoals we allemaal weten, die zitten over het algemeen allemaal krap bij kas, dat er dan een regeling getroffen kan worden dat de provincie dan bijdraagt om een brug als deze, want dit is als voorbeeld, er zijn meerdere van dit soort situaties, eigenlijk toch optimaal beveiligd wordt. Dat is eigenlijk mijn oproep. Want dit is met spijkers en plankjes en noem maar op allemaal toch een beetje bij elkaar gestopt, maar het is absoluut niet veilig. Dat is ... Vandaar het plaatje.

En wij hebben, nu kom ik toch bij de motie, want dan kom ik weer. Dat is dan het laatste waar ik mee afsluit, voorzitter. Motie 101, ik had 100 ... Nummer 100 eigenlijk nog wel leuker gevonden, maar dat lukte net niet. Ingediend op 30 oktober 2019 door 50PLUS, D66, de VVD en DENK. Het is wel in een vorige periode, maar zolang is het al. Meneer Van Muilekom weet al waar het naartoe gaat, want we hebben het er al vaker over gehad. En dan is het ... Dan geef ik even de oproep, en we hebben ook een voorstel, we roepen het college van Gedeputeerde Staten op te inventariseren bij welke busstations, natuurgebieden, bezoekerscentra, snelfietsroutes en toeristische overstappunten, en daar gaat het eigenlijk om, daar ga ik naartoe, openbare toegankelijke toiletten in onze provincie ontbreken. Bij locaties zonder toiletten afspraken te maken met de nabijgelegen horecagelegenheden of winkels over toiletgebruik door passanten en deze aan te melden bij de HogeNood App. Provinciale Staten in het eerste kwartaal van 2020 over de voortgang van de inventarisatie te informeren en eventuele financiële consequenties te betrekken bij de Voorjaarsnota 2020. Maar ik wil hem nu meegeven voor deze begroting.

In verschillende gemeentes is dat ook al een heikel punt. We willen voorstellen om te beginnen bij de TOPS, de toeristische overstapplaatsen. Dus niet te kijken van waar, in welk strookjes bos of bij welk parkeerterrein kan het wel of niet, maar laten we beginnen dan bij de TOPS, toeristische overstapplaatsen. Daar komen veel gezinnen met kinderen, die gaan wandelen, fietsen of wat dan ook in de directe omgeving om te recreëren. Dan is het gekaderd en dan kunnen we daarmee beginnen. Dat is de opdracht en de wens van velen. Tot zover, voorzitter, mijn bijdrage.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar de BBB. Mevrouw Van den Broek, gaat uw gang.

Monique van den Broek: Ik zat nog even helemaal te luisteren naar mijn voorgangster, maar goed, ik mag. Voorzitter, de programmabegroting 2026-2029 toont grote ambities, maar ook kwetsbaarheden. En als BBB-fractie onderschrijven wij het advies van de auditcommissie. Het weerstandsvermogen lijkt te optimistisch ingeschat, zeker nu herverdeling van het provinciefonds nog niet is verwerkt en toekomstige kapitaallasten ontbreken. Wij vragen GS om bij de Voorjaarsnota expliciet te maken wat de impact is van de septembercirculaire, een herverdeling op het weerstandsvermogen en de saldireserve.

En de provincie zet in op woningbouw, natuurherstel en verduurzaming. En dat is terecht, mits natuurherstel niet ten koste gaat van kostbare landbouwgrond. Boeren natuur is ook natuur. Wij vragen GS om dit onderscheid zichtbaar te maken in de doelenbomen. En daarnaast vragen wij om inzicht in de koppeling tussen netcongestie en vestigingsmogelijkheden voor ondernemers in kernen en buitengebied. Wij onderschrijven het belang van woningbouw, maar waarschuwen voor een omgevingsvisie die zich eenzijdig richt op klimaat en natuur. Ruimtelijke ontwikkeling vraagt een balans tussen groei en draagkracht, tussen verstedelijking en identiteit. En we vragen GS om indicatoren die niet alleen woningen tellen, maar ook leefkwaliteit en ruimtelijke balans.

Erfgoedzones en cultuurhistorische landschappen mogen niet onder druk komen door grootschalige energieprojecten. Participatie moet daarbij leidend zijn en niet in bijzin. En wat zijn de baten bij ruimtelijke ordening? Is er een ontwikkelfonds voor erfgoed en identiteit? We vragen GS om dit te verduidelijken. Ook vragen we om duiding van de spanning tussen de NOVEX-visie op het Groene Hart en de provinciale uitvoering.

Het landelijk gebied verdient een vitale toekomst. En wij verzetten ons tegen de gedachte dat natuur en water alleen kunnen groeien door landbouw terug te dringen. De SEA laat zien dat met name de melkveehouderij economisch achteruitgaat door het UPLG. Wij vragen GS hoe deze bedrijfseconomische gevolgen worden beoordeeld en meegenomen in beleid. Innovatie is daarbij cruciaal. De motie Innovatie is geen vies woord vroeg om een herkenbare plek voor agrarische innovaties in de begroting. Wij zien dat nog niet terug. Waarom niet?

Bij klimaat en energie onderstrepen wij het belang van adaptatie en transitie, maar waarschuwen wij voor technocratie en ruimtelijke dominantie. Windturbines en zonnepanelen raken aan landschapsdraagkracht en -draagvlak. Wij vragen GS om indicatoren die ook maatschappelijke impact en rechtvaardigheid zichtbaar maken. Netcongestie belemmert ondernemers en huishoudens. Energietransitie mag geen vrijbrief zijn voor ruimtelijke uitzonderingen, maar moet ingebed zijn in een gedragen koers. Energiearmoede verdient structurele aandacht. Energietransitie moet haalbaar en betaalbaar zijn, ook voor huishoudens met een kleine beurs. Agrarische energie-initiatieven, zoals mestvergisting en lokale energiehub's, lopen vast op netdruk en vergunningen. Wij vragen GS om deze actief te ondersteunen. Kleinschalige opwek en afname verdient een volwaardige plek in beleid.

Een inspirerend voorbeeld zijn de plannen voor Dashmolen in Vijheerenlanden. Landschappelijk passend, sociaal gedragen. Wij vragen GS om dit soort initiatieven te verankeren in de RES- en NOVEX-opgaven. Bereikbaarheid is geen luxe, maar een voorwaarde voor participatie, werk en zorg. We vragen GS om indicatoren die ook de bereikbaarheid van kleine kernen, zorgvoorzieningen en agrarische gebieden meten. Schoolroutes, sociale veiligheid en maatwerk in concessies verdienen aandacht. Kleinschalige ov-oplossingen zoals buurtbussen en vrijwilligersvervoer dreigen te verdwijnen. Wij vragen GS om deze structureel te borgen.

Digitale toegankelijkheid is essentieel. Niet iedereen kan overweg met apps of QR-codes. Positieve voorbeelden zoals NaviLens tonen dat innovatie ook inclusief kan zijn. Wij vragen GS om dit aspect mee te nemen in concessievoorwaarden en monitoring.

Mobiliteitsbudgetten moeten bijdragen aan leefbaarheid, woningbouw en economische vitaliteit. Netcongestie, bedrijventerreinen en agrarische energie-initiatieven verdienen nadrukkelijke aandacht. Wij maken ons zorgen over de net zero-aanpak. Met 200.000 nieuwe inwoners tot 2040 dreigt CO₂-beperking een verstikkende factor te worden. Bereikbaarheid is ook een rechtvaardigheidsvraagstuk. Wie wordt bereikt, wie blijft achter?

Cultuur en erfgoed zijn dragers van identiteit en sociale verbinding. Wij vragen GS om indicatoren die ook de bijdrage aan plattelandsidentiteit en zintuiglijk erfgoed zichtbaar maken. Dialecten, boerencultuur en immateriële tradities verdienen structurele verankering. Niet als folklore, maar als cultureel kapitaal. De auditcommissie wijst terecht op het gebrek aan zichtbaarheid van maatschappelijke impact en regionale spreiding. Wij vragen GS om dit transparant te maken.

Recreatie is waardevol, mits het aansluit bij de draagkracht van gebieden. Wij vragen GS om bij investeringen te sturen op spreiding, lokale betrokkenheid en behoud van rust en ruimte. Erfgoed mag niet los worden gezien van ruimtelijke ordening. Verstedelijking en energietransitie zetten druk op historische waarden. Wij vragen GS om deze spanning zichtbaar te maken en erfgoed structureel mee te nemen in afwegingen. En daarom vragen wij om voldoende uitvoeringscapaciteit. Erfgoedbeleid vraagt om menskracht, niet alleen intenties. We vragen om indicatoren die inzicht geven in erfgoedlocaties onder druk en om bij subsidiestromen expliciet te maken hoe erfgoedbescherming wordt geborgd.

In UNESCO-gebied zien we dat er gezocht wordt naar manieren om bescherming te omzeilen, juist voor grote transitie's. En dat ondermijnt het vertrouwen en vraagt om bestuurlijke zuiverheid. Ook vragen wij hoe beweegvriendelijkheid wordt ingevuld in gebieden waar de wolf actief is, zoals bijvoorbeeld Den Treek.

De agrarische economie is vrijwel onzichtbaar in deze begroting. Dat is een gemiste kans. Agrarische ondernemers dragen bij aan innovatie, energie, cohesie en landschap. En wij vragen GS om dit expliciet te maken in doelen en indicatoren. Netcongestie belemmert het mkb en agrarische ondernemers. En wij vragen GS om deze druk zichtbaar te maken en kleinschalige oplossingen mogelijk te maken. De samenwerking met de Economic Board Utrecht is waardevol, maar Stedelijk georiënteerd. En wij vragen GS om expliciet te maken hoe het buitengebied wordt bereikt. Economische vitaliteit mag ...

De voorzitter: Mevrouw Van den Broek, excuus, u krijgt een interruptie van de heer De Jong. Gaat uw gang.

Amos de Jong: Dank, voorzitter. Ik heb even een vraag aan de BBB, want ik daar ben ik erg van gecharmeerd, een voorstellen. Maar er wordt ook een hoop gevraagd aan GS. Ik ben even benieuwd wat dit met het debat gaat doen. Want ook kleinschalig ... Ik hoor ook heel veel voorstellen die ik eigenlijk verwacht bij een behandeling van een bepaald beleidsplan of een commissie bij Statenbrief. En hoe moet ik dit wegen in de context van een begroting? Kleinschalige energienetwerken, hoe ... Wat vraagt u aan het college? Kunt u op dat voorbeeld ingaan, om dat in de begroting te borgen.

De voorzitter: Mevrouw Van den Broek.

Monique van den Broek: Ik had het bijvoorbeeld over dat, ik weet niet of ik zo nog goed te horen ben, ik kan beter zo kijken, ik had het bijvoorbeeld over dat ... Die Dashmolen. Dat zijn hele interessante initiatieven. De vraag is of we daar dan ook financieel aan bij kunnen dragen. Dat zou iets voor budget kunnen zijn. Dat is eigenlijk de reden waarom we het hier onder andere hebben opgenomen.

De voorzitter: De heer De Jong, een vervolg.

Amos de Jong: Dank, voorzitter. Dank voor het antwoord. Het is helder. De BBB doet heel veel voorstellen op inhoud. Ik zit daar even als collega naar te luisteren van, dan zou ... Dan lees ik dat de vraag is of het college geld kan reserveren voor al deze voorstellen die u doet. Maar dan is mijn vraag even aan de BBB, waar vindt de BBB dat dat geld dan vandaan moet komen? Komt dat dan uit ... Gaan we andere reserves ... Gaan we de reserves ander inrichten, gaan we posten schuiven? Want er worden nu heel veel vragen gedaan wat geld kost, maar ik begrijp even niet hoe we dan de balans in de begroting houden.

De voorzitter: Mevrouw Van den Broek.

Monique van den Broek: Volgens mij kosten niet alle vragen geld. Dan gaat het over de indicatoren die we toevoegen en dat is ook wat gewoon mist. Dat heeft ook onder andere de auditcommissie aangegeven. Dat is gewoon meer weten over waar het daadwerkelijk om gaat. En als wij inderdaad daadwerkelijk ook om geld gaan vragen, dan zullen we dat door middel van een motie doen. Daar gunnen we ... Die gaan we dan ook laten dekken. Hoe zeg je dat? Daar geef je een dekking bij, dus daar kom ik dan in een motie eventueel op terug. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. De heer De Jong, voldoende zo? Dan kunt u vervolgen, mevrouw Van den Broek. Gaat uw gang.

Monique van den Broek: Sorry, ik moest even zoeken. De samenwerking ... Die had ik al volgens mij gehad, over de Economic Board. Had ik die al gehad, Jeroen? Die. Tot slot vragen we aandacht voor bestuurlijke zuiverheid, juridische borging en de controlerende rol van Provinciale Staten. Participatie vraagt om vertrouwen en representativiteit. Wij vragen GS om bij de uitwerking van de Participatieverordening te leren van eerdere casussen waarin inwoners zich niet gehoord voelden. Europese middelen zijn waardevol, maar vragen om transparantie en communicatie richting inwoners en Staten.

Voorzitter, deze begroting is ambitieus en op onderdelen kwetsbaar. En als BBB-fractie vragen ... Blijven wij sturen op uitvoerbaarheid, draagkracht en bestuurlijke geloofwaardigheid en wij overdenken moties en of amendementen die deze lijn versterken. En ik zie dat ik nog iets tijd heb, dus ik kijk even, want ik werd via de app geïnterrupteerd, zullen we maar zeggen. Er zit iemand mee te kijken. Dat is ook een goede. Als dekking geen projectbesluiten bespaart ook geld, krijg ik nog als voorstel. En daar laat ik het even bij. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar het CDA. Mevrouw Welschen, gaat uw gang.

Marlies Welschen-van der Hoek: Dank u wel, voorzitter. We kunnen het voor vandaag kort houden. We hebben alleen een tweetal vragen op het gebied van mobiliteit. In het meerjareninvesteringsplan Mobiliteit zien we forse kredieten langskomen. Op zichzelf zijn het allemaal begrijpelijke projecten, maar in hetzelfde MIP lezen we dat de uitvoering stokt door een tekort aan personeel, vergunningen en stikstofruimte. De vraag dringt zich dan ook op, wat betekent dat voor de uitvoerbaarheid van dit ambitieuze investeringsprogramma? Dreigt er niet een structureel risico dat we jaarlijks miljoenen reserveren die uiteindelijk blijven liggen, terwijl urgente onderhoudsopgaven wachten?

Daarnaast wordt er in het MIP voorgesteld om een investeringskrediet van ruim 24 miljoen euro te reserveren voor de vervanging van de Demmerikse Brug in de N201. Daarbij zou de huidige beweegbare brug worden vervangen door twee vaste bruggen. En in het MIP staat dat het draagvlak voor dit plan lijkt toe te nemen, maar dat er nog altijd zorgen zijn bij een deel van de omwonenden. Daar hebben we het eerder ook al over gehad in de commissie Bereikbaarheid en Economie.

En sindsdien zijn wij zelf als CDA nog met enkele andere van die tegenstanders in gesprek gegaan. Hun zorgen gaan vooral over de gevolgen voor de doorgang en doorvaart. En onze vraag aan Gedeputeerde Staten is dan ook, is er een concrete manier waarop deze zorgen nog kunnen worden weggenomen of moeten we constateren dat dit plan het best haalbaar is? Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar de ChristenUnie. Mevrouw Rikkoert, gaat uw gang.

Henriëtte Rikkoert: Bedankt, voorzitter. Namens onze fractie zullen drie mensen het woord voeren. Ik zal starten. Allereerst willen we het hebben over de subsidieaanvragen. Met subsidies willen we als provincie stimuleren en activeren. Zo willen we energiebesparing bevorderen, schoolpleinen vergroenen en de leefbaarheid in het landelijk gebied en de kleine kernen opboren. En niet alle subsidieplafonds worden behaald en budget blijft helaas onbenut, en dit terwijl er wel meer aanvragen zijn gedaan en zijn afgewezen. En wij zouden graag een overzicht ontvangen van de subsidieaanvragen en op welke grond deze zijn afgewezen.

En daarnaast is er een grijs gebied waar we ook graag een beeld van krijgen, zoals een telefoontje of een mailwisseling, maar er geen formele aanvraag is ingediend. En zo willen we beeld krijgen op welke belemmeringen ... Welke belemmeringen er zijn omtrent de aanvraag van subsidies en de verstrekking daarvan. En we willen nagaan of het mogelijk is om hier een rode lijn uit te destilleren en hiervan te leren.

Inmiddels zie ik er steeds waziger uit. Zo voel ik me na zo'n dag ook. Maar we gaan gewoon stug door. We hebben nu in een jaar drie verschillende mobiliteitsprogramma's en wij vinden dat toch wat onoverzichtelijk. En eerder hebben we geprobeerd dit op te schonen en toe te werken naar één programma. En hoe ervaren anderen dit in de commissie? En de vraag ook aan het college, wat waren de doelen voor de splitsing van de drie programma's? En hoe bevalt dat tot nu toe? Daar kom ik dan later op.

Er zijn drie mobiliteitsprogramma's, en als het gaat om dat laatste mobiliteitsprogramma Infrastructuur en benutten, dan zien we toch een wat opvallende knip in projecten in programma 3. Want er zijn aparte posten voor fiets, verharding en kunstwerk opgenomen. En wij zouden graag een overzicht zien per project met een onderscheid tussen fiets, verharding en kunstwerken. En zo kunnen we ook beter zien hoeveel een project bij elkaar totaal heeft gekost en hoe de posten binnen zo'n project zich onderling tot elkaar verhouden. En tot nu toe is dat best onoverzichtelijk. Graag de reactie van het college of ze daarin tegemoet willen komen.

De voorzitter: U krijgt nog een interruptie tot slot van de heer Oude Wesselink.

David Oude Wesselink: Dank u wel, voorzitter. Ik vroeg me precies af hoe ChristenUnie dat voor zich ziet, om projecten op te splitsen naar fietsinfra en kunstwerken. Want als we bijvoorbeeld een tunnel aanleggen, wat volgens mij over alle drie gaat, hoe zou je dat voor je zien om die kosten dan op te splitsen over die drie onderdelen?

De voorzitter: Mevrouw Rikkoert.

Henriëtte Rikkoert: Bedankt, voorzitter. Volgens mij is dat precies wat ik niet bedoel. Als we in programma 3 kijken, dan zie je bijvoorbeeld bij de N201 zowel een post opgenomen voor verharding als een post voor fiets. En dat staat op verschillende plekken. Wij zouden eigenlijk liever willen, we gaan de N201 op oppakken. Wat heeft dat betekend voor ... Welke kosten gaan we daarvan maken voor de fiets, voor verharding en voor de kunstwerken? En dat dat bij elkaar

staat onder één project. En nu staat dat verspreid op verschillende locaties. En is het heel onoverzichtelijk hoe ook die posten tot elkaar zich verhouden en hoeveel we uiteindelijk daadwerkelijk aan verharding, fiets of een kunstwerk uitgeven in zo'n compleet project.

De voorzitter: Goed. U was volgens mij aan het eind van uw ... Ik weet niet wie het woord ... Mevrouw Kennedy-Doornbos, gaat uw gang.

Simone Kennedy-Doornbos: Dank u wel, voorzitter. We hebben inderdaad een aantal technische vragen gesteld over de begroting die heel goed zijn beantwoord. Hartelijk dank daarvoor. Maar daaruit bleek bijvoorbeeld ook dat de behoefte voor bedrijven niet geheel inzichtelijk wordt uit in de indicatoren die we hebben in deze begroting, maar dat er wel sprake is dat er 120 hectaren bedrijventerreinen niet uitgegeven kan worden, hoewel er heel veel vraag is naar bedrijventerreinen, vanwege de netcongestie. Dit kan tot gevolg hebben dat bedrijven wegtrekken of zich niet kunnen vestigen. Het kan negatieve invloed hebben op de economie in de provincie.

Maar nu merken wij dat ... Wij willen natuurlijk als overheid ook graag het goede voorbeeld kunnen geven. Bij de verduurzaming van het Provinciehuis willen wij graag het goede voorbeeld geven voor andere organisaties en bedrijven. Zo kunnen jullie dat ook aanpassen of aanpakken. En bij het stadhuis in Amersfoort zie je dat daar ook geen elektriciteitsaansluiting mogelijk was, maar dat als je er maar genoeg denkkraft tegenaan gooit, dat het dan toch mogelijk is dat je die innovatie ook zo stimuleert dat het toch mogelijk is om zelfvoorzienend te zijn, en een klein beetje bouwstroom nog mag hebben, maar dan kan je in elk geval toch van start.

De vraag is eigenlijk, kunnen we dat niet ook als voorbeeld geven voor andere bedrijven? Dat je die 120 hectaren die nu niet uitgegeven kunnen worden, dat je dan toch bedrijven meer mogelijkheden geeft door innovatief ernaar te kijken en dat ook te stimuleren. Eens even kijken. In hoeverre ziet het college mogelijkheden om samen met de netbeheerder juist dit soort ontwikkelingen voor het voetlicht te brengen en te stimuleren?

Dan de vraag die ook in het advies van de auditcommissie is opgeworpen. Kunnen wij de motie Kaders voor de kadernota 2027 als afgehandeld beschouwen met de publicatie van de Statenbrief Proces na de kadernota 2027? Wat ons betreft kan dat alleen maar gedeeltelijk, maar niet geheel. Want in dit proces staat precies wat Gedeputeerde Staten gaat doen, maar nog niet precies hoe PS hierin betrokken gaat worden, hoe wij als Provinciale Staten daarin betrokken zullen worden. Er zal een SPS-sessie zijn over duurzaam financieel evenwicht, maar het college gaat uiteindelijk de bezuinigingsopgave bepalen en ook de voorstellen om daarin te voorzien. Als wij als Provinciale Staten meer willen weten, dan zal het college een extra SPS-sessie gaan organiseren voorafgaand aan de bespreking van de kadernota en voor de rest zullen alle discussies en voorstellen behandeld worden bij de kadernota, een wat uitgebreidere behandeling van de kadernota, maar toch.

Wij zouden graag bij de eerste SPS-sessie inventariseren in hoeverre de werkgroep duurzaam Financieel evenwicht nog mag meedenken over de financiering van de ambities en de invulling van de bezuinigingsopgave die oorspronkelijk ... Waartoe wordt opgeroepen ook in de motie Kaders voor de kadernota 2027. En dan gaat het om die ambities en de invulling van de bezuinigingsopgave die genoemd worden door de auditcommissie. Dat was het. dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Volgens mij was er nog een nummer drie van de ChristenUnie. Meneer Schaddelee, gaat uw gang.

Arne Schaddelee: Dank u wel, voorzitter. Ik heb nog ruim 10 minuten, zie ik, op de klok, dus laten we het eens hebben over park Soesterberg, een van mijn favoriete onderwerpen. Maar het is een park. En beleidstechnisch is het niet meer dan dat, en dat is eigenlijk wel treurig, voorzitter. Treurig vinden we ook dat collega Travaille, die inmiddels de zaal heeft verlaten, zojuist maar drie soorten noemde die in dat gebied leven. Er leeft zoveel meer dan alleen maar die kommavlinder, de zandhagedis en de veldleeuwerik die hij noemde. Er leven in dat gebied meer dan 2000 bijzondere planten en dieren. Het zou zomaar kunnen dat we daar binnenkort nog een heleboel bijkomen, want er is op dit moment een onderzoek naar de nachtvinders in dat gebied. En dat zou zomaar een paar hele nieuwe soorten van onze provincie kunnen opleveren.

Het gebied is veel meer dan alleen maar een park. De combinatie van natuur, militaire historie is natuurlijk uniek. Je vindt er ook gebieden met schrale graslanden en tegelijkertijd bunkers, luchtvaartinfrastructuur. En door het centrale karakter van de plek heb je ook nog eens een keer een heel bijzonder groen hart in onze eigen provincie. We hebben niet alleen maar het Groene Hart, maar we hebben ook een groen hart in Utrecht. Eigenlijk zouden we dat een extra status willen geven.

Het is het meest soortenrijke gebied van onze provincie, het meest bijenrijke natuurgebied van Nederland. En de alarmbel die we al een paar keer eerder hebben geluid, is dat het geen Natura 2000-status heeft. En de vraag is, hoe borgen we de soortenrijkdom in dit gebied? Daar hebben we vorige week in de commissie LWM best uitgebreid over gesproken bij het beleidsprogramma Natuur. We hebben daar vanmorgen bij de programmavisie over gesproken. Volgens mij is er binnen deze Staten best breed draagvlak om de status Natura 2000 te onderzoeken voor dat gebied. De gedeputeerde heeft vorige week ook toegezegd dat ze dat wil verkennen. En de vraag die wij nu hier willen stellen, is hoe wij dat kunnen borgen in de begroting voor 2026. Dank, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar D66, mevrouw De Widt.

Marianne de Widt: Dank u wel, voorzitter. De bijdrage van D66 zal vanmiddag op een aantal onderwerpen zich concentreren en wordt door meerdere mensen gedaan. Ik begin met Wonen. D66 ziet de provinciale ambitie voor de huisvestingsopgave strak en duidelijk overeind in deze begroting. Dat doet ons goed. Wij denken dat het nodig is om langs alle denkbare lijnen te blijven werken aan deze opgave, het beter benutten van de bestaande voorraad. Denk aan optoppen en splitsen. Het intensiveren van bestaand bebouwd gebied, denk aan meer hoogbouw. En het blijven ontwikkelen van nieuwe locaties. Ik heb het eerder gezegd, tien nieuwe wijken. En daar bedoel ik mee, tien grootschalige Utrechtse woningbouwlocaties, die niet allemaal zo groot zullen zijn als Rijnenburg, maar wel nodig zijn. Het gaat om en-en-en, om woningen voor elkaar te krijgen. Wij zien voor ons dat we met het financiële kader uit deze begroting gemeenten kunnen ondersteunen en aanjagen om met de provincies samen door te gaan met programmeren.

Voorzitter, ik ga nog kort verder met het onderwerp Natuur. De verbinding tussen natuur, mensen en maatschappij is sterk. Dat is een van de doelstellingen van de provincie. Onderdeel daarvan is natuureducatie en natuurbeleving. En de provincie zet daar dan ook volop in. Wij zullen bij de begroting met een motie komen om Defensie te betrekken bij die opgave. Ik zal dit kort toelichten.

De opschaling van Defensie zal de komende jaren niet ongemerkt blijven, sterker nog, voor Defensie is het van groot belang om de verbinding op te zoeken met de Utrechtse samenleving. In de motie willen we het college oproepen om samen met Defensie op zoek te gaan naar manieren om de verbinding van onze inwoners met natuur en met Defensie te versterken. Zo bieden we nieuwe kansen voor onze inwoners om de natuur in te gaan en erover te leren en zo kan Defensie wat terugdoen voor de samenleving die de aanstaande uitbreiding mogelijk maakt. U kunt het concept van de motie snel tegemoet zien.

De voorzitter: Iemand neemt het over? De heer Harinck. Excuus. Meneer De Jong, gaat uw gang.

Amos de Jong: Dank, voorzitter. Ik neem het niet over, maar ik heb even een korte vraag aan D66. Want het klinkt interessant en Volt wil dit concept wel gaan exploreren. Maar kan D66 een of twee voorbeelden geven waar zij dan aan denken, heel concreet, wat dan een uitvloeisel zou zijn van deze actie?

De voorzitter: Mevrouw De Widt.

Marianne de Widt: Dat gaat over bestaande gebieden, zoals vlasakkers, waar soms weinig gebruik van mag worden gemaakt, maar heel marginaal. En wij denken dat als je daar slim over nadent, dat er best meer inpasbaar zou zijn en dat Defensie daar de ruimte voor zou moeten bieden.

De voorzitter: De heer ... Voldoende zo. Dan ga ik naar mevrouw Buttermann.

Olivia Buttermann: Dank u wel, voorzitter. Dan rijst bij ons wel de vraag, hoe verhoudt zich dan dat tot ook rustruimte voor natuur? We lezen overal dat natuurlijk de recreatiegebieden in natuur ontzettend onder druk staan. En juist notabene iets als vlasakkers, is een soort springplank naar, letterlijk, voor een aantal diersoorten, beschermde diersoorten naar de Utrechtse Heuvelrug en de rust daar. Hoe gaat dat dan uitgewerkt worden? Want dat lijkt me juist dat we daar de rust willen bewaren voor de recreatiegebieden ...

De voorzitter: Uw vraag is denk ik helder. Mevrouw De Widt.

Marianne de Widt: Het was een voorbeeld, vlasakkers, en er zijn natuurlijk meer plekken. Ik denk dat er om te beginnen vanaf hangt hoe Defensie verder die gebieden wil gaan gebruiken en dat je moet kijken hoe je die hele dingen in elkaar inpast. Wij zijn een groot voorstander van het zo robuust maken ... Robuust mogelijk maken van het

hele natuurstelsel in de provincie. En dan zal deze motie daar niet een verzwakking op moeten zijn. Daar kunt u gerust op zijn.

De voorzitter: U vervolgt. De heer Harinck. Nee? De heer Kamp. Iemand. Gaat uw gang.

Erwin Kamp: Dank u wel, voorzitter. Ik vervolg met programmaonderdeel 6, als het gaat om mobiliteit, en het onderdeel 8, cultuur en erfgoed. Als het gaat om mobiliteit, misschien eerst in zijn algemeenheid, ondersteunen wij de denklijn ook van het college, waarin de nadruk wordt gelegd op duurzaamheid, veiligheid en gezondheid. Dat lijkt ons een hele duidelijke en zuivere lijn. En daarbij ook het omslag in denken, om te komen van, en dat vond ik eigenlijk wel heel mooi, van wegen en voertuigen naar mensen en verplaatsingen. Ik hou van wat meer filosofische beschouwing. Ik denk, dat vind ik een hele mooie denklijn.

Maar er is ook een zorg. En ik hoorde net het CDA al een opmerking maken over de uitvoeringskracht. Als ik de begroting doorlees, dan zie ik inderdaad dat we heel veel voornemens hebben om projecten in ieder geval ook geld voor te maken en dat uit te zetten. Maar als ik kijk, en ook uit de contacten met onder andere het ambtelijk apparaat, blijkt dat wij ook wel toch worstelen met een groot tekort aan mensen, maar ook de financiële druk die is soms groot en de complexiteit ook van bepaalde infrastructurele werken.

Ik beschouw dat niet alleen als een zorg van GS, maar eigenlijk ook wel als een zorg van Provinciale Staten. Want wij maken veel geld vrij, maar hoe komen we nu met die vernieuwingslag? Ik zie dat er veel gebeurt in de provincie. Ik zie veel wegafsluitingen. Ik zie dat gemeenten ook bezig zijn. Maar ik denk dat planning echt wel een groot probleem is, maar ook de uitvoering daarvan. En je wil ook niet dat die planning te veel stukt.

De voorzitter: U krijgt een interruptie van mevrouw Van der Kolk. Ik was even op zoek naar de punt, maar hij kwam niet. Mevrouw Van der Kolk.

Annemarie van der Kolk: Dank u wel. Ik zag inderdaad het zoeken gaande. Dank u wel. U maakte de opmerking, er is te weinig uitvoeringskracht. En mijn vraag is eigenlijk, zijn er te weinig mensen of zijn er te veel taken? Want het aantal mensen dat werkt voor de provincie stijgt en nog steeds zijn er te weinig mensen, zoals u aangeeft. Ik was benieuwd naar uw reflectie daarop.

De voorzitter: De heer Kamp.

Erwin Kamp: Ik denk niet dat het een of het ander is. Dank u wel, voorzitter, voor de vraag. Het is beide. Uit mijn overleg in ieder geval met de mensen die op mobiliteit werken. Merk ik ook dat zij best wel een grote werkdruk hebben en het is lastig om goede mensen te vinden. Dat is niet uniek voor de provincie Utrecht, denk ik, maar dat is voor meer provincies. Het is een vijver waarin gevist wordt en waar we eigenlijk allemaal op zoek zijn naar mensen met veel competenties.

Maar het is al eerder opgemerkt, vandaag zijn ook de verkiezingen. En als u de debatten heeft gevolgd, onder andere dat Nederland vernieuwd moet worden, er zijn heel veel na de Tweede Wereldoorlog wegen aangelegd en bruggen aangelegd, die zijn aan groot onderhoud toe. Na 60, 70 jaar moeten die onderhouden worden. Ik denk niet dat wij te veel taken hebben. Ik denk dat het ook een volwassen aanpak is om daar een vernieuwingslag in te maken, ook om te voorkomen dat er gevaarlijke situaties ontstaan. Het is van beide wat.

Maar nogmaals, het is niet alleen een zorg voor GS. Ik vind dat eigenlijk een zorg voor heel Provinciale Staten. Dan zou ik best wel eens daar verder over na willen denken, ondanks alle planningsoverleggen die er zijn, hoe we dat op een goede manier verder kunnen brengen. Dat is onder andere ...

De voorzitter: Het antwoord mag iets korter.

Erwin Kamp: Iets korter. Ik ga nog even door, want ik wil dat even concreet maken.

De voorzitter: U kunt door met uw betoog.

Erwin Kamp: Ik heb bij de vorige commissievergadering Bereikbaarheid en ... Nu brengt u me van mijn à propos. Energie. Heb ik gevraagd naar een planningsoverzicht als het gaat om mobiele ... Mobiliteit en de uitvoeringsprojecten die er zijn. En ik miste bijvoorbeeld de Donderberg-rotonde daarin. Dat is zo'n project waarvan ik weet, in 2019 zijn we daar al mee bezig en nu maken we daar geld voor vrij. Ik heb al uit betrouwbare bron gehoord, als we daar geld voor

vrijmaken, dan is dat iets wat ook gelijk op de pauzestand komt. En dat zou ik wel ... Want ik krijg ook vragen uit Leersum, wanneer beginnen we eraan? Een zorg van ons allemaal.

Dan, dat zal u niet verbazen, voorzitter, het derde onderwerp als het gaat om mobiliteit, dat wat betreft het wandelen, lopen en de infrastructuur, als het gaat om de voetgangers. Ik ben heel erg blij en wil het college daar ook dank voor zeggen voor het prachtige memorandum wat we hebben gekregen met alle uitwerkingsvoorstellen naar aanleiding van de moties die wij hebben ingediend. Dat memorandum heb ik niet geagendeerd, omdat ik dacht, dit is precies waarom we vragen.

Echter, als ik de begroting voor 2026 erop nalees, lees ik totaal geen vertaling van die activiteiten die wij doen als het gaat op het gebied van wandelen en lopen. En ik zou het toch wel heel plezierig vinden als dat ook inzichtelijk wordt gemaakt, zeker als we afgesproken hebben dat wandelen en lopen eenzelfde waarde krijgt als fietsen, ov en automobilititeit. Ik zou graag van het college daar een reflectie op willen hebben.

Dan het tweede onderwerp wat ik onder ... In mijn portefeuille heb, cultuur en erfgoed, programmaonderdeel 8. U heeft gisteren allemaal als Statenlid een brief gehad van het Centraal Museum, maar ook van de Historische Vereniging Utrecht. Die brief is overigens ook gegaan naar de gemeente Utrecht, Amersfoort en Rhenen. We hebben een heel rijk aanbod aan cultuur binnen onze provincie. Ik denk dat het heel mooi ook tot uitdrukking is gekomen met 650 jaar provincie Utrecht. Eerder heb ik gepleit om ook meer aandacht te besteden aan immaterieel erfgoed. En de brief roept op om in overleg te treden met de initiatiefnemers, om te kijken of wij stil kunnen staan bij de herdenking van 2028 en 2029. 2028 is namelijk de overdracht geweest van de provincie van de bisschop aan Karel V. En in 2029 vieren we 450 jaar de vrede van Utrecht. Ik denk dat dat hele mooie initiatieven zijn om daarmee door te gaan. En de brief is een uitnodigende brief om samen met de initiatiefnemers verder te denken. En ik zou graag daar een reactie van GS op willen. Dank u wel.

De voorzitter: De heer Harinck, gaat uw gang.

Marcel Harinck: Dank, voorzitter. Ik zal een brede waaier aan portefeuilles doen, waaronder degene die u normaliter zelf in onze fractie vervult. Maar ons commissielid is verhinderd, dus ik zal die doen. En verder energietransitie, economie, circulariteit en klimaatmitigatie. Te starten met die energietransitie. Wij zijn enorm blij dat er door de provincie Utrecht hard wordt gewerkt aan deze transitie. Er wordt de komende jaren een fors budget gereserveerd voor verschillende programma's, zoals het beleidsprogramma Energietransitie 2026 tot 2030, dat later dit jaar wordt vastgesteld.

Maar zoals de auditcommissie ook al heeft aangestipt, is het belang van die passende indicatoren binnen deze ... Binnen dit programma, is wel nodig voor de besteding van dat budget, om die resultaten te implementeren en voor ons ook te traceren. En als we dan lezen in paragraaf Klimaat en energietransitie, zijn er vier effectindicatoren opgenomen, maar bij alle vier zijn geen realisatiecijfers bekend. En dat maakt het voor ons wel lastig om in te schatten, wat gebeurt er met die huidige bestedingen? Daar zien wij wel ruimte voor verbetering. En dat is volgens mij ook in lijn met de aanbeveling van die auditcommissie.

De outputindicatoren bieden wel meer handvatten en stemmen hoopvol, bijvoorbeeld het aantal projecten wat er vanuit EDC, maar ook onder de pMIEK wordt uitgevoerd komende jaren. Dat is heel positief. Tot slot rondom energietransitie willen wij naast dit misschien technisch gepraat over de indicatoren, wederom aandacht vragen over het oplossen van de netcongestie. De negatieve effecten daarvan die worden steeds ... Laat zich steeds sterker gelden. En bijvoorbeeld bij de uitgifte van bedrijfsterreinen, heeft mevrouw Kennedy-Doornbos net ook al wat over gezegd, zien we gewoon dat het echt knelt. En dat is tragisch.

Dan naar de economie, voorzitter. Paar dingetjes die ik zou willen uitlichten. We zijn positief over de structurele opschaling van het regionaal talentenfonds. Dat werkt volgens ons goed. UTA doet daar goed werk. Uiteraard hebben wij recentelijk een discussie gehad over de OMU. Dat zien wij volgende Staten ook tegemoet. En we kijken ook uit rondom, net een startgesprek over de economie natuurlijk gehad, hoe wij dat gaan vormgeven. En D66 zet daarin op meer circulariteit, ook in de opdracht bijvoorbeeld richting de ROM.

Dan naar brede circulariteit. We zien in deze begroting dat het meer wordt verankerd in de interne bedrijfsvoering van de provincie, zoals bij inkoop, opdrachtgeverschap en subsidiëring. En dat is voor ons echt een goed ding. Wij verlagen hiermee niet eens alleen onze eigen milieu-impact, maar creëren ook een hefboom naar de regionale markt, naar het mkb om circulair ondernemen te stimuleren. Daar zijn wij heel blij mee.

Als laatste klimaatmitigatie. Volgens mij is het college goed bezig rondom de versterkte sturing op de klimaataanpak die wij eerder hebben vastgesteld Naar Netto Nul. En door binnen die klimaattafels die we daar hebben aangewezen te focussen op die restemissiedoelstellingen, kunnen wij volgens mij proactief ingrijpen. En ik denk dat de voortgangsnotities die wij daarover krijgen een waardevol instrument voor ons zijn. Daar zijn wij ook heel blij mee. En al met al, voorzitter, laat deze begroting volgens mij zien, het kan wél.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik door naar Forum Voor Democratie. De heer Van Breukelen, gaat uw gang.

De heer Van Breukelen: Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Ook onze woordvoering is opgesplitst. Ik zal programmatisch beginnen. Eerste programma op het gebied van ruimtelijke ontwikkelingen blijft de huisvesting natuurlijk de grootste uitdaging. Er zijn meerdere factoren die hieraan bijdragen, of eerder de ontwikkeling remmen. Ik zal focussen op de zaak waar de provincie ook echt iets kan doen. Want door vele trage stroperige procedures en de vele duurzaamheids- en betaalbaarheidseisen en ook nog een af en toe beperkt omgevingsbeleid die gelukkig wel vernieuwd gaat worden, rent de bouw van woningen af. Vooral op het gebied van Omgevingsbeleid horen we vanuit de gemeente dat vergunningverlening een van de, als niet de grootste, remmende factor is geweest voor de ontwikkeling van nieuwe woningbouwlocaties, naast de kikker met het streepje overdwars op de rug natuurlijk, als wij mevrouw Hoek mogen geloven.

Maar wanneer we het toch over natuur hebben, vinden wij ook de keuze om te bouwen in potentieel hoogkwalitatieve natuur, terwijl de provincie juist continu hamert op die kwalitatieve natuurontwikkeling, zeer onbegrijpelijk. Of je achter de doelstellingen staat of niet, vinden wij dat Partij voor de Dieren hier een goed punt maakt. Maar het algehele natuurbeleid van de provincie hebben wij ook een mening over. Keer op keer moeten doelstellingen bijgesteld worden omdat we simpelweg te veel willen. Het Rupsje Nooitgenoeg is in deze provincie in ieder geval geen bedreigde soort.

Zoals de heer Nagtegaal al stelde, is de uitvoerbaarheid vaak een van de grootste problemen in het Utrechtse beleid, zo ook het natuurbeleid. De hoogste prioriteit van deze provincie zal dan ook moeten zijn het oplossen van dit uitvoeringsprobleem. Want waarom zijn wij als een provincie bezig met een milieu- en natuureducatieprogramma op te zetten, iets wat ver buiten ons takenpakket ligt en ook niet bijdraagt aan het oplossen van deze uitvoeringsproblematiek, onder andere op natuur bijvoorbeeld? Hobbyprojecten zouden met ook de huidige tekorten op de begroting verre van een prioriteit moeten zijn. Op punt 2.3.4 overwegen wij een amendement om dit te schrappen.

Maar ook op het gebied van waterkwaliteit horen we continu de wens van zowel GS als PS om deze te verbeteren, iets wat begrijpelijk is. Water is de basis van het leven. Behalve misschien voor onze studentenpopulatie, die leven wat meer op goudgele rakkers. Maar waar wij nu ambiëren om op kwaliteitsniveau Hertog Jan in te zetten, zien wij dat we ongeveer op een niveautje AA lager zitten. Maar hoe komt het dat we op niveautje zwerverbier zitten? Wij zullen in ieder geval niet met een gratis bier-motie komen, maar wij zijn wel tot de conclusie gekomen dat de levering vanuit Duitsland een onderdeel van het probleem is.

Torenhoge ambities op het gebied van bier-, excuus, waterkwaliteit zijn nobel. Maar hoe kunnen wij resultaat boeken op het gebied van waterkwaliteit als wij niet weten hoe elke factor bijdraagt aan de vervuiling van ons water? Vervuiling van over de grens, vervuiling vanuit stedelijk gebied en vervuiling door bestrijdingsmiddelen. Net zoals, van pils hou ik van mijn informatie zuiver. Daarom vragen wij aan GS of zij een serieus overzicht kunnen geven hoe de verschillende factoren invloed hebben op onze waterkwaliteit.

Dan komen we aan bij punt 4, Klimaat- en energietransitie. Rupsje Nooitgenoeg is weer terug. En we zien de gevolgen van het desastreuze energiebeleid jaar in, jaar uit terug. Bedrijven kunnen niet worden aangesloten op het energienet en GS geeft door middel van hun acties toe dat gas de meest stabiele vorm van energieopwekking is. Jaar in, jaar uit grijpen we er ook op terug als het te spannend wordt op het energienet. Wat ons betreft deugt de hele beleidsrichting niet. Daar heb ik al genoeg woorden over vuilgemaakt en dat ga ik nu niet verder doen. En hierbij draag ik ook het woord over aan mevrouw Van der Kolk.

Annemarie van der Kolk: Als het mag van de voorzitter natuurlijk. Dank u vriendelijk. Over all wil ik nog even een opmerking maken over de reservering Weerstandsvermogen apart van de saldireserve. Daarover is een gesprek geweest door onze fractiegenoot Den Hartog met de ambtenarij. En daar komen wij nog later een keer op terug, omdat het verder strekt dan enkel deze begroting. Met name de SGP, zullen we in ieder geval attenderen daarop.

Even kijken, dan programma 8, Cultuur, erfgoed, recreatie en toerisme. Vinden wij met name het stukje erfgoed belangrijk om daar de aandacht op te vestigen. Ook natuurlijk onderdeel van ons verkiezingsprogramma. Mooi om te zien dat dit opgepakt wordt en dat het percentage Rijksmonumenten dat wordt weergegeven als categorie matig of slecht, dat dat enkele jaren al daalt op solide wijze. Laten we dat vasthouden en de gebouwen als zodanig koesteren, zodat onze kunst en monumenten bewaard blijven.

Helaas wordt er wel ook deels ingezet op het verduurzamen van dit erfgoed, want daar moet natuurlijk ook klimaat weer bij betrokken worden. Wij dienen dan ook een amendement in om punt 8.1.4, Erfgoed en archeologie zijn duurzamer behouden en beheerd, te verwijderen. Programma 9, economie, ook daar zagen we, het is al een paar ...

De voorzitter: U krijgt een interruptie van de heer Kamp. Gaat uw gang.

Erwin Kamp: Dank u wel, voorzitter. Het is even de vraag, hebben we het hier over erfgoed of hebben we het hier over bijvoorbeeld energiebesparing? Maar u brengt dit punt in bij erfgoed. Ik ken het amendement nog niet, ik zie het graag tegemoet, maar ik begrijp dat u verduurzaming en wat wij aan budgetten daarvoor vrijmaken, dat u dat wil schrappen vanuit de begroting. Klopt dat?

De voorzitter: Mevrouw Van der Kolk.

Annemarie van der Kolk: In het ... Bij het erfgoedbeleid, daar staat benoemd dat ook het behoud van erfgoed, dat daar ook verduurzaming bij van toepassing moet zijn. Dat zegt wat 8.1.4, of hoe ik het noemde, zei. En wij zijn voorstander van het behoud van het erfgoed, maar als zodanig, dus niet om zonnepanelen op een dak te leggen, maar het erfgoed zoals dat ooit gemaakt is zo te behouden. Dat er op andere manieren ... Duurzaam beleid is, staan wij ook niet achter, maar daar heb ik het nu niet over. Het gaat specifiek over het programma 8 en de duurzaamheidsmaatregelen die daarin worden genomen, als het gaat om erfgoed.

De voorzitter: De heer Kamp, een vervolg.

Erwin Kamp: Misschien even een hele concrete vraag. Er zijn heel veel erfgoedinstellingen in onze provincie. Dat zijn stichtingen, die maar amper bijvoorbeeld, dat erfgoed kunnen betalen vanwege de energiekosten. Hoe ziet u de link tussen het schrappen van verduurzaming en het in stand houden van het erfgoed?

De voorzitter: Mevrouw Van der Kolk.

Annemarie van der Kolk: Dank u wel. Die kosten van die energie die zijn natuurlijk gestegen door allerlei klimaatbeleid en andere keuzes die gemaakt worden. Als we daarmee stoppen, zijn ook die kosten lager, zijn die subsidies niet nodig en is ook dit bedrag niet nodig en kunnen we ons gewoon richten op de mooie gebouwen en dergelijke die er zijn.

De voorzitter: De heer Kamp, tot slot.

Erwin Kamp: Tot slot, voorzitter. Ik zou graag de motie of het amendement willen zien, want ik denk dat u instellingen daar geen dienst mee bewijst. Bent u ook al met instellingen, culturele instellingen die erfgoed onder zich hebben, hier in overleg geweest?

De voorzitter: Mevrouw Van der Kolk.

Annemarie van der Kolk: Excuus. Goed punt. En wij zullen uiteraard dit amendement aan u voorleggen en ook bespreken op haalbaarheid met de ambtenarij en inderdaad instellingen. Misschien dat u nog andere instellingen voor ogen heeft dan die wij hebben, zodat we het breder kunnen uit zetten of de ... Hoe zij hierin staan.

De voorzitter: U kunt volgens mij verder met uw bijdrage, want het waren er drie.

Annemarie van der Kolk: Dank u wel. Even kijken. Programma 9, Economie. Het kwam het eigenlijk ook al een paar keer ter sprake, de effecten van de veel te rigoureuze ommezwaai naar elektrificatie, het feit netcongestie, de 120 hectare bedrijventerreinen die niet kunnen worden uitgegeven. De heer Harinck noemde het ook al tragisch. En die mening delen wij. De provincie zoekt op dit moment mogelijkheden om te kijken onder welke voorwaarden die uitgifte toch weer mogelijk wordt. We hebben wel een idee. Volledige stikstofbeleid van tafel en het natuurbeleid uitsluitend baseren op empirische gegevens.

Als laatste graag een verdere verduidelijking van GS op de duiding kwalitatieve invulling van deze ruimte. In antwoord op vragen van de ChristenUnie, die overigens heel goed waren. Dank u daarvoor. Want wij vroegen ons af, valt bijvoorbeeld een bedrijf in de categorie maakindustrie, zoals metaalbewerking, machinebouw of kunststofverpakkingen, valt dat onder de daar bedoelde kwalitatieve invulling?

Programma 10, Bestuur. Daar wordt terecht beschreven dat het vertrouwen in de overheid onder druk staat. Maar vervolgens staat er ook dat we vooral blijven inzetten op een Europa-bewuste organisatie en regio. Terwijl juist die focus op het niet-democratische, niet Europa, maar de EU, draagt wat ons betreft bij aan het onder druk staan van dat vertrouwen in de overheid. 70 procent van de regels in de provincie komt immers uit de EU. Wat ons betreft, kunnen we als provincie gemakkelijk het vertrouwen verhogen door uit de EU te stappen. Maar goed, dat is een landelijk thema en niet voor nu.

Wij kunnen ons wel vinden in het voorstel van Volt om helder te maken waar het om gaat, of sorry, waar het gaat om die EU-verplichtingen, met een iets ander uitgangspunt natuurlijk, dat het duidelijk maakt waar we vastzitten. Maar het idee om helderheid te scheppen is goed.

De voorzitter: Mevrouw Van der Kolk, u krijgt een interruptie van de heer Harinck.

Marcel Harinck: Voorzitter, ik luister, maar hoe is dat dan anders dan een Europa-bewuste organisatie creëren? Dat is toch precies wat daar wordt gevraagd dan?

De voorzitter: Mevrouw Van der Kolk.

Annemarie van der Kolk: Ik geloof niet dat ik de vraag begrijp.

De voorzitter: De heer Harinck, u herhaalt hem.

Marcel Harinck: Mevrouw Van der Kolk zegt, wij zijn tegen meer Europa-bewust worden. Dat staat erin. En dat is volgens mij precies waar die motie dan extra aandacht voor vraagt. Dan bent u daar toch voor?

De voorzitter: Mevrouw Van der Kolk.

Annemarie van der Kolk: Nee. Het gaat wat ons ... Ligt eraan hoe je Europa-bewust omschrijft. Als u zegt dat we weten wanneer Europa aan zet is of EU in dit geval en waar wij aan dienen te voldoen, als dat de duiding van Europa-bewust is, dan zijn wij daarvoor, omdat je daarmee inzichtelijk maakt waar wij niet aan het stuur zitten en waar het stuur door een ander wordt gehanteerd. In mijn beleving bedoelen we in de begroting met, we blijven ons inzetten voor een Europa-bewuste organisatie, dat we Europa vooral, of de EU, blijft een moeilijke verspreking, maar dat we dat vooral omarmen en meer gaan in integreren. Daar zijn wij niet voor.

De voorzitter: De heer Harinck, tot slot.

Marcel Harinck: Wat denkt mevrouw Van der Kolk dan van de kansen die dat ook heeft, ik denk ook aan de Europese subsidies en zo, zou u daar niet bewust voor willen zijn, mevrouw Van der Kolk, of denkt u toch wel?

De voorzitter: Mevrouw Van der Kolk.

Annemarie van der Kolk: Dank u vriendelijk. Goed. Daar hebben we het ook al vaak over gehad. Die subsidies die wij terughalen zijn een sigaar uit eigen doos. Kijk, we leveren altijd nog meer in dan dat we terugkrijgen. Wat dat betreft, zijn wij natuurlijk voor om dat te doen. En als ... Kijk, dat je daarnaar kijkt van, hoeveel subsidies zijn daar te halen, dan kunnen we dat doen. Maar niet als het gaat om onze sturingskracht en democratische, de visie die wij daarop hebben als provincie, om die aan Europa te geven. Maar geld terughalen lijkt ons een goed idee, al hebben we dan nog steeds een netto min bedrag. Maar ik krijg daar volgens mij een interruptie op, op rechts.

De voorzitter: De heer Gilissen, gaat uw gang.

Dimitri Gilissen: Voorzitter, dat voelde mevrouw Van der Kolk heel goed aan, want ik denk dat in heel veel gevallen belangrijk is dat je als Utrecht goed manifesteert en dat je, dat werd ook breed gedragen in deze Staten, zorgt dat je een Europa krijgt dat werkt voor Utrecht. En dat je inderdaad, dat te veel betaalde belastinggeld, even vanuit de pet van de Forum-stemmen op, dat je dat ook weer terug probeert te halen. Ik denk dat het juist belangrijk is dat je daarbij bent, dat je daar bewust van bent. Dat is één. Dat je actief ook manifesteert in Brussel, dat je laat zien waar we als

provincies mee bezig zijn, dat je zorgt dat je daar ook die middelen van Brussel uithaalt. Is de fractie van Forum dat met me eens?

De voorzitter: Mevrouw Van der Kolk.

Annemarie van der Kolk: Dank u vriendelijk. Ten eerste staat die pet van de Forum-stemmer u enig. Ik zou zeggen, hou die op. Dat wij geld terug moeten halen, zeker. Hij zat hem ook gelijk weer af inderdaad. Dat als we daar, als het zo zou zijn dat wat hier staat de Europa-bewuste organisatie puur is dat wij aanwezig zijn in Europa en daar ons EU-geld terughalen, dan zou dat waar zijn. Maar het gaat er vooral om dat die 70 procent van de regels in onze provincie uit de EU komen en niet van onszelf en dat we daar niet meer op in willen zetten. Dat is het punt wat ik probeer te maken.

De voorzitter: De heer Gilissen, een vervolg.

Dimitri Gilissen: Voorzitter, maar ook op dat punt zou ik toch aan de fractie van Forum willen vragen, dan wil je juist daar ook als provincie, samen in het Huis van Nederlandse provincies bijvoorbeeld, aanwezig zijn, om te zorgen dat je die regels goed kunt beïnvloeden? Er zijn een aantal keuzes gemaakt. We zitten in een Europese samenwerking, daar liggen verdragen onder. Die gaan we in dit Provinciehuis niet veranderen. Ik ben dan als VVD blij dat we mensen hebben, gezamenlijk met andere provincies, die wel zorgen dat ons verhaal in Brussel ook gehoord wordt. Hoe kijkt fractie van Forum daartegen?

De voorzitter: Mevrouw Van der Kolk.

Annemarie van der Kolk: Dank u vriendelijk. Als u dat bedoelt, dat we de Europese regels die die wij niet willen, om die te beïnvloeden en dat het daarom nodig is, dan ben ik heel erg enthousiast over de visie die ook volgens mij vanuit D66 wel komt, dat het vooral gaat over geld terughalen en onze mening beïnvloeden, dan, of onze mening niet beïnvloeden, maar onze mening uitdragen in de EU, dan zitten we denk ik op een lijn. En ik denk dat ... Goed.

De voorzitter: Ik denk dat u correct denkt dat daar D66 op wil reageren. De heer Harinck.

Marcel Harinck: Dat was niet helemaal wat ik bedoelde.

De voorzitter: U was niet te verstaan.

Marcel Harinck: Ik zei, voorzitter, dat die interpretatie die mevrouw Van der Kolk aan onze visie op Europa had, die was niet helemaal correct.

De voorzitter: Helder. Mevrouw Van der Kolk, u vervolgt uw betoog.

Annemarie van der Kolk: Dank u wel. Ik wilde hem eigenlijk ook wel uitbreiden inderdaad. Maar goed, los daarvan, goede discussie denk ik. Als het gaat over bestuur, als laatste, de heer Gilissen gaf het ook al aan, wat mooi dat we kunnen stemmen vandaag. Ik ga ook na deze vergadering naar het stembureau West in Leerdam om weer stemmen te tellen. En ik hoop dat mensen toch nog op kunnen brengen om stemmen ... Om te stemmen, ondanks dat ons stuur hier en daar wat vastzit en ik ook nog wat mensen hier uit de zaal op het stembiljet aangekruist zie staan. Wie weet.

Als laatste, programma 11, overhead. Wij kijken vooral met interesse naar het idee van de VVD over inhuur en een percentage daarop zetten. Maar laten we eerst afwachten wat de gedeputeerde daar zo meteen over te zeggen heeft. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar GroenLinks. Ik zie nog één interruptie van de heer De Jong. Tot slot.

Amos de Jong: Dank, voorzitter. Dat is nog even een interruptie op een eerdere bijdrage door de heer Van Breukelen, waar ik toch even wat wil rechtzetten. Want ik denk dat we ons bij de feiten moeten houden. Er werd gesteld dat de verontreiniging voornamelijk vanuit het buitenland komt en dat het zinloos zou zijn om hier aan waterkwaliteitsinterventies te doen. En ik vraag me af aan deze partij of zij bekend zijn met onderzoeken van onder andere H2O/netwerk, de KBR van december 2023, waar alle RWZI's zijn onderzocht, en ook de met ronde van de provincie Utrecht over het freatisch grondwatergebied, volgens mij was de laatste in 2020, waar echt de verontreiniging vanuit lokale bronnen, met name de agrarische gebieden, is aangetoond met onderzoek. Zullen we ons bij de feiten houden?

De voorzitter: De heer Van Breukelen.

De heer Van Breukelen: Voorzitter, als eerste werp ik verre van mij af dat ik dat als enige bron heb genoemd. Als de heer De Jong daadwerkelijk naar mijn bijdrage had geluisterd, had ik gezegd dat het een onderdeel van het probleem is vanuit het buitenland. Maar je moet inderdaad precies kunnen peilen, waar komen de problemen vandaan?

En inderdaad, er zijn hier moties ingediend over bijvoorbeeld inderdaad het stoppen van het gebruik van PFAS, of het uifaseren daarvan. Dat lijkt me inderdaad geen slecht idee. Maar wanneer er ook andere signalen zijn dat er heel veel vanuit binnenstedelijk gebied komt, vanuit de rioleringen daar, dan lijkt het me inderdaad heel handig om dat allemaal op een rij zetten. Wat komt er vanuit het buitenland, wat komt er vanuit het stedelijk gebied en wat komt er vanuit het agrarisch gebied? En dat onderscheid moeten we heel duidelijk maken als wij daar goed beleid op willen maken. Ik roep de heer De Jong de volgende keer op beter te luisteren naar mijn bijdrage en niet interrumpen op basis van aannames.

De voorzitter: Een korte reactie nog van de heer De Jong. Gaat uw gang.

Amos de Jong: Voorzitter. Ik zal volgende keer extra goed luisteren, maar ik had het idee dat ik dat wel had gedaan. Maar het gaat ... Ik ben het wel met u eens, de heer Van Breukelen, dat we bij al die bronnen goed moeten kijken. Maar is de heer Van Breukelen in de context van de begroting het met mij eens dat we dan gaan kijken hoe we daar met middelen, maatregelen iets aan kunnen doen, aan die vervuiling? Zowel vanuit de stedelijke omgeving, zeer terecht punt, alsook het landelijk gebied in Utrecht?

De voorzitter: De heer Van Breukelen.

De heer Van Breukelen: Voorzitter, dat ben ik absoluut met de heer De Jong eens, natuurlijk wel lettend op de haalbaarheid en betaalbaarheid van deze plannen. Maar wij maken ons inderdaad ook ernstige zorgen over die waterkwaliteit en de verschillende vormen van vervuiling.

De voorzitter: Goed. Dank u wel. En dan gaan we nu naar GroenLinks, voordat ... Nog voordat ik heb ... Niet voordat ik heb gezegd dat de toon wel eventjes een klein beetje van ... Daar mag wel heel klein beetje secuur mee omgegaan worden. GroenLinks, de heer Oude Wesselink.

David Oude Wesselink: Dank u wel, voorzitter. Vandaag bespreken we de programmabegroting 2026 en ook andere documenten als de MIP en de MOP. Omdat die termen niet zo serieus klonken, hebben we die inmiddels hernoemd naar MIPM en MOPM. Deze begroting laat zien dat we onze provinciale ambitie waarmaken binnen gezonde financiële kaders, en GroenLinks is blij met deze koers. We staan voor een structureel sluitende begroting en voor forse investeringen in de grote maatschappelijke opgaven van deze tijd.

We zien dat deze begroting de keuzes uit het coalitieakkoord concreet maakt. Investeren in natuur, duurzame mobiliteit, woningbouw, cultuur en een vitale samenleving. En dat is precies waar GroenLinks voor staat. De provincie als motor voor een duurzame, gezonde en eerlijke toekomst. Wij waarderen dat er ruimte is vrijgemaakt voor het versnellen van de energietransitie, het versterken van openbaar vervoer en het beschermen van onze natuur. Ook de inzet op transparante besteding van gemeenschapsgeld en het zorgvuldig omgaan met reserves past bij onze visie op goed bestuur. Financieel staan we er op dit moment solide voor. De begroting is meerjarig in evenwicht, risico's zijn goed afgedekt en de investeringen zijn verantwoord gefaseerd en dat geeft vertrouwen.

Dan wil ik nu de aandacht vestigen op een aantal specifieke beleidsthema's. Als eerste milieu. Wij zijn positief over de extra inzet via de impuls Kaderrichtlijn water en het aanjagen van de samenwerking aan de drinkwateropgave via de drinkwatervoorraad Utrecht, omdat het laat zien dat de provincie verantwoordelijkheid neemt voor twee urgente opgaven, schoon water en toekomstige drinkwatervoorziening.

Wel maakt GroenLinks zich zorgen voor voldoende middelen voor de uitvoering van VTH-taken, omdat dit de basis vormt van milieuregels en veiligheid. Voor GroenLinks is dit essentieel om te zorgen dat onze ambities op klimaat, natuur en leefomgeving niet alleen op papier bestaan, maar ook daadwerkelijk worden uitgevoerd. Het gaat om de geloofwaardigheid van ons beleid.

En dan nog mijn persoonlijke speerpunt, de overlast van luchtvaart. De vierde aanvliegroute is gelukkig van de baan en dat is goed nieuws voor ons, maar we moeten aandacht houden voor de ongewenste effecten van de luchtvaart op onze provincie, zoals luchtkwaliteit. Want PvdD zei het ook al, dat dat van uiterst belang is. Nog altijd neemt het aantal klachten toe als gevolg van steeds meer luchtvaart in onze provincie. Veel verantwoordelijkheid hiervoor ligt in Den Haag, maar we zijn blij met de toegenomen inzet van GS op dit onderwerp en wij rekenen erop dat dit zo blijft.

Dan het landelijk gebied. Daar staat GroenLinks op dit moment wat genuanceerd in. Het lijkt alsof we een beetje in de stilte voor de storm zitten. Daar heb je weer die figuurlijke storm. De contouren van het beleidsprogramma zien er goed uit, maar de uitwerking moet nog volgen. En dan zijn er natuurlijk vandaag verkiezingen voor de Tweede Kamer. De uitslag daarvan zal van invloed zijn of we na de verkiezingsuitslag de wind mee of de wind tegen krijgen vanuit Den Haag, om echt werk te kunnen maken van de uitdagingen die we in het landelijk gebied hebben. En dan bedoelen we hierbij ook de bijpassende financiële middelen.

Over wind gesproken, we zijn trots op de voortdurende inzet die GS doet om duurzame energie opwek samen met inwoners te realiseren. Ook zijn we blij dat we doorgaan met onze samenwerking met gemeenten in het EDC. Een unieke manier waarop onze provincie bijdraagt aan isolatie van huizen. We willen tenslotte niet alleen duurzame energie opwekken, maar ook ons verbruik verminderen.

Net als bij landbouw kijken we ook voor energie uit naar volgend jaar. In het volgende kwartaal wordt er meer bekend over het opzetten van een provinciaal warmtebedrijf. Daarmee neemt de provincie verantwoordelijkheid voor een eerlijke en publieke warmtevoorziening. Het biedt kansen om de warmtetransitie te versnellen, de afhankelijkheid van fossiele energie te verkleinen en ervoor te zorgen dat de opbrengsten van duurzame warmte bij inwoners terechtkomen in plaats van bij commerciële partijen.

Zorgen op het energiedossier hebben we echter ook. Ten eerste dat we ons doel voor duurzame energie voor 2030 hoogstwaarschijnlijk niet halen. Het klimaat wacht niet, daarom moeten we verder vertraging zo veel mogelijk zien te voorkomen. Ook rondom circulariteit zijn er zorgen. In de begroting is het lastig om de inzet hierop te zien, ook omdat GS heeft aangegeven dat nog wordt onderzocht hoe dit inzicht het beste kan worden verkregen. Doelen zoals dat we elk jaar minder afval willen produceren als provincie, zijn nog niet concreet genoeg.

Eén concreet doel hebben we wel, een 50 procent circulaire samenleving in 2030. En dat doeljaar komt steeds dichterbij. Graag hoor ik van GS hoe zij bezig zijn om de indicatoren concreter te maken, zodat wij als PS beter kunnen monitoren of onze inspanningen wel leiden tot ons vastgestelde doel.

Dan economie. In grote lijnen zien we dat ons economisch beleid gericht is op maatschappelijke transitie. En dat is een goede zaak en dat is hard nodig, want de klimaatcrisis vraagt om verandering van de samenleving en dus ook in het bedrijfsleven. De ruimtelijke vraag in onze provincie voor bedrijven ondersteunen we met de OMU, die zorgt dat er goed gebruik wordt gemaakt van bestaande bedrijventerreinen door herstructurering en intensivering.

Het verraste GroenLinks dan ook dat er een nieuw economisch doel wordt genoemd, Defensie. We zien aankomen dat Defensie groeit in Nederland en daar moeten we als provincie slim mee omgaan. Want het is echter geen provinciaal bedoel om innovatie gericht op Defensie te ondersteunen. We zullen, zoals ook al de vorige keer besproken in deze commissie, keuzes moeten maken, want we kunnen niet alles tegelijkertijd doen. GroenLinks pleit ervoor om van Defensieontwikkelingen geen provinciaal onderwerp te maken, maar dit over te laten aan de landelijke overheid.

Dan bestuur. Als provincie zijn we actief bezig om participatie te bevorderen. Voor ons is het niet meer dan een avondje inspreken, maar een gelijkwaardige relatie met inwoners. Dat zien we terug in onze keuze om jongeren meer te betrekken als verrijking en verbreding van onze provinciale democratie. We voeren de pilot Jong Utrecht aan. Zet uit, we ontwikkelen een participatietoolbox en we maken het voor inwoners duidelijk wat ze van participatie kunnen verwachten en waar de provincie precies over gaat. Dat is belangrijk, want in een tijd waarin politiek vertrouwen onder druk staat, kiezen we ervoor om nieuwsgierig te zijn, bereikbaar te zijn en op een laagdrempelige manier contact houden met de samenleving. Dat is de kern van een volwassen democratie.

Het tweede punt is de manier waarop we samenwerken. Een goed openbaar bestuur ontstaat nooit in isolatie. Het vraagt om sterke relaties met gemeenten, waterschappen en regio's, en om een provincie die haar rol pakt in Europa wanneer dat onze regionale raad ... Wanneer dat onze regionale slagkracht vergroot. We zetten ons op Europees niveau in ter bevordering van de regionale slagkracht en we blijven werken aan het versterken van de uitvoeringskracht en samenwerking met gemeenten, waterschappen en regio's.

Het is logisch dat we teruglezen in de begroting dat het geld voor de verbouwing en renovatie van het Provinciehuis wordt gereserveerd. En GroenLinks is blij dat we als provincie onze voorbeeldrol in de klimaatcrisis daarom ook serieus nemen hiermee.

Dan mobiliteit. Ik heb er even over nagedacht, maar toch wel het mooiste provinciale thema. Ook bij dit onderwerp heeft GroenLinks het gevoel dat we aan de vooravond staan van veel verandering. De nieuwe ov-concessie gaat komende december in en wij verwachten vooral resultaat op de verduurzaming en de bereikbaarheid van kleine kernen. En daar zullen wij op toezien. Ook zijn wij zeer trots dat de proef voor gratis ov voor senioren een vaste vorm krijgt, waarbij twee belangrijke nadelen geëlimineerd zijn, de hoge overheadkosten en de beperkte doelgroep. Vanaf nu heeft iedere inwoner met een laag inkomen recht op een gratis kortingsproduct waarbij gemeenten dit kunnen aanvullen tot een gratis reisproduct. En hier mogen wij terecht trots op zijn.

Ook zijn een aantal knopen doorgehakt in deze begroting, zoals de Donderberg-rotonde. Het enige wat we hier nog aan kunnen opmerken, is dat het jammer is dat de uitvoering van mooie maatregelen vooral door personeels- en machinetekorten niet zo snel gaat als wij graag zouden zien. Deze week was er een bijzonder nieuwsbericht waarin wordt geclaimd dat de toename van ongevallen vooral het gevolg is van vergrijzing. Deze claim komt van het SWOV, Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid. Deze claim is dat de helft van het aantal fietsdoden en de helft van het aantal fietsslachtoffers 70 jaar of ouder is. En zij claimen ook dat de stijging niet wordt veroorzaakt omdat het verkeer zelf gevaarlijker zou zijn geworden. Als dat klopt, dan heeft dat forse impact op hoe wij naar mobiliteit en verkeersveiligheid dienen te kijken.

Uiteraard moeten wij doorgaan met de maatregelen die wij de afgelopen decennia genomen hebben, zoals snelheidsverlagingen voor het gemotoriseerde verkeer en het scheiden van vervoersstromen. Maar we moeten ook nadenken hoe we de vergrijzing in het verkeer aanpakken. En begrijp mij niet verkeerd, eigenlijk is dat ook heel erg goed nieuws. De elektrische fiets geeft mensen die anders wellicht niet hadden kunnen fietsen de mogelijkheid om te verplaatsen en deel te nemen aan de maatschappij. De vraag is hoe wij hier als provincie en als wegbeheerder op anticiperen.

Wat GroenLinks betreft is vergevingsgezindheid het sleutelwoord. We moeten de openbare ruimte zo inrichten dat één klein foutje niet gelijk desastreus gevolgen heeft. We zijn ook heel benieuwd hoe GS hiernaar kijkt. Kan GS vergevingsgezindheid als nieuwe focus aanbrengen in het mobiliteitsbeleid, om ervoor te zorgen dat nog meer mensen veilig kunnen deelnemen aan het verkeer op een gezonde wijze?

Verder over onze omgeving. GroenLinks ziet de nieuwe omgevingsvisie als een belangrijke mogelijkheid om de provinciale Utrechtse waarden in samenhang met maatschappelijke uitdagingen, zoals het behoud en versterken van natuur, woningbouw energietransitie, klimaatadaptie, voldoende drinkwater enzovoort verder te ontwikkelen. GroenLinks vindt het van belang dat het proces van terinzagelegging en verwerking van inspraak goed verloopt. Dat komt het draagvlak ten goede. Dat zou in 2026 veel tijd en energie vragen, ook van een ambtelijke organisatie.

Inhoudelijk wil ik afsluiten met één teleurstellend punt. Voor GroenLinks is de sociale agenda zeer belangrijk. We vinden het ook jammer dat in de hele programmabegroting maar enkele regels zonder diepgang daaraan gewijd zijn. We hadden gehoopt dat op zo'n belangrijk onderwerp er meer aandacht wordt besteed dan die ene paar regels. GS, de aandacht is er, draag dat ook uit.

Tot slot. GroenLinks is trots dat wij als coalitie deze balans hebben gevonden. Investeren in de toekomst zonder onze financiële basis te ondermijnen. We blijven scherp op de uitvoering, maar vandaag mogen we constateren, deze begroting zet Utrecht stevig op koers naar een duurzame en sociale provincie. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik naar de Partij van de Arbeid. Mevrouw Flink gaat uw gang.

Noortje Flink: Voorzitter, het is vandaag verkiezingsdag en dat gaf in onze fractie de anekdote over de tegenpartij, Jacobse en van Es, een typetje van Van Kooten en De Bie. En hoewel dat ver voor mijn tijd is en ik het zelf ook nooit heb gezien, was de conclusie van de fractie, sommige discussies daaruit, die blijven nog steeds actueel, als het gaat om maximumsnelheden of om bezuinigingen. En dat zette mij aan het denken over deze begroting. Want ook in de provincie lijken we soms discussies te herhalen, maar dat is zo erg nog niet. Want we hebben als het goed is de lange lijnen in zicht. Omdat we zo die focus hebben op die lange lijnen, zult u vandaag ook veel herkenbare punten van de PvdA horen.

Als PvdA kijken we namelijk altijd scherp naar het realiseren van meer betaalbare woningen, de toegankelijkheid van het ov en de energietransitie waarin iedereen mee kan komen. Het is goed om te zien dat we als provincie werk maken van versnelling van de woningbouw. Tegelijkertijd lazen we ook de oproep van de provincies in de media, volgens mij

was het afgelopen week of vorige week, dat er echt stappen gezet moeten worden op de aanpak van de stikstofuitstoot en netcongestie om onze woningbouwdoelen als provincies ook daadwerkelijk te kunnen waarmaken.

We zijn blij dat we extra geld uittrekken voor de versnelling woningbouw, maar daarvoor hebben we ook echt zekerheden van het Rijk nodig. En het wordt spannend wat er vandaag met de verkiezingen gebeurt. Want we moeten heel veel betaalbare woningen bouwen in onze provincie. En we gaan ook een heel spannend jaar tegemoet met de nieuwe ov-concessies. We kijken uit naar de beloofde verbeteringen. Meer lijnen, maar vooral ook een bus die vaker gaat rijden. En waar we nog het meest naar uitkijken, is de uitbreiding van het kortingsproduct. Vorige B&E-vergadering hoorden we al van de gedeputeerde, voor mensen met een smalle beurs zal het niet meer 40 procent korting in de daluren maar 70 procent zijn en het is van PvdA ook heel goed dat we die stappen zetten omdat het van voor ons van belang is dat iedereen met het openbaar vervoer kan, dat het toegankelijk is voor iedereen.

Ook vindt de PvdA het belangrijk dat iedereen meekomt in de energietransitie. Mensen en bedrijven moeten we ondersteunen in de grote opgave die voor ons ligt. Dat doen we door geld aan het Energiedienstencentrum en het Servicepunt Energie te geven. Omdat de energietransitie grote moeilijkheden kent, zoals netcongestie, maken we ons wel zorgen over de vermindering van de bijdrage uit het Rijk hierop. We vinden het goed te lezen dat vanuit de provincie wel lobby is naar het Rijk voor eigenlijk meer van die CDOKE-gelden. En we zouden toch ook wel graag een update van de gedeputeerde willen horen over hoe het daar nu mee gaat en of daar nog ontwikkelingen op zijn.

Al met al vinden wij deze begroting een goede doorvertaling van de discussie die we bij de kadernota hebben gehad. Het is een ingewikkeld proces, met veel onzekerheden vanuit het Rijk, zeker de bijdrage financieel. We kijken er dan ook naar uit hoe deze begroting in de praktijk het komend jaar zal landen. Dank aan het harde werk van GS en alle ambtenaren die alle financiële schommelingen ook zo goed mogelijk hebben weten te vertalen. Wat de PvdA betreft, kunnen we aan de slag in 2026.

De voorzitter: Dank u wel. Dan zijn we daarmee aan het eind gekomen van de inbreng uit het ... Uit de commissie. En dan stel ik voor dat we even 5 minuten weer schorsen voor de sanitaire stop en dan overgaan op de beantwoording van het college. We gaan om 16.20 uur verder.

Dames en heren, we gaan weer beginnen. Neem allemaal je plekje in en dan gaan we weer beginnen. Dames en heren, neemt u allen uw plek weer in. Ik kijk naar mijn rechterzijde en dan verwacht ik maar zo dat de heer Bakker gaat beginnen.

Has Bakker: Graag, voorzitter.

De voorzitter: Gaat uw gang.

Has Bakker: Voorzitter, drie algemene punten. Van kadernota naar begroting, de bestedingsplannen en kennisneming van de beslispunten. En dan probeer ik de vragen door te lopen per partij, voor zover ze ook echt een vraag zijn. In eerste instantie van kadernota naar begroting. Eigenlijk hebben we twee keer gezien dat we verrast zijn door het nieuws. Eén keer na de kadernota, de meicirculaire. Dat was in negatieve zin. En toen na de ... In de begroting hebben we de septembercirculaire gezien en dat was een positiever bericht. Eigenlijk hebben we gezien dat alles wat we hebben meegestuurd ten tijde van de begroting en dat, of de kadernota, en dat debat wat we met elkaar hebben gehad, eigenlijk heeft de realiteit ons in positieve zin ingehaald. En dat maakt ook de heroverwegingsvraag die er was natuurlijk echt wel een stuk anders en minder.

Wat moeten en kunnen we nu doen? Dat is vooral belangrijk. Dat is de focus die er ligt voor de kadernota volgend jaar. Maar u heeft gezien, ook aan de brief die er ligt, een aan aantal partijen van u, ChristenUnie, Volt, VVD heeft daar aandacht voor gevraagd, u ziet dat dat een tandje minder diepgaand en een tandje minder zwaar is dan we misschien in eerste instantie noodzakelijk achtten. Gaan we daarmee op onze lauweren rusten en daarmee rustig aandoen? Zeker niet. Ik hoorde, nette overdracht, schoon door de poort, duurzaam financieel evenwicht. Dat zijn inderdaad de elementen die daarvoor belangrijk zijn.

Wat doen we nu bij deze kadernota, niet deze, maar de kadernota voor ... Die er in 2027 aankomt, en wat doen we daarna en hoe zorgen we ook dat het college en de coalitie en de en PS wat hierna volgt ook op een goede manier met de financiën kan gaan? Dat is met name belangrijk. Zie dat ook als een tweetrapsraket.

Heel concreet. Mevrouw Kennedy vroeg, is de motie dan afgedaan? Dat zullen wij nog eventjes in tas houden, het afdoen van die motie in de motielijst. Want ik hoor het punt wat u zegt, dat zegt, dat duurt nog wel even voordat we

dat proces hebben gelopen met elkaar. Helder. Zullen we doen. En het is ons streven om daar waar dat ook raakt aan de verantwoordelijkheid en de bevoegdheden en de taken van Provinciale Staten en zover dat ook in de motie stond die is aangenomen, om daar ook invulling aan te geven.

Concreet is dat de SPS-sessie van 5 november, waarin we u graag uitgebreid bijpraten over het financieel beeld, maar ook het traject dat komen gaat de komende maanden. En daarnaast over het proces richting de kadernota en wat we daarin te doen hebben. En nogmaals, het financiële vraagstuk wat daar ligt, is een stuk minder omvangrijk dan we in eerste instantie dachten. Maar er zullen vragen zich aandienen. De staat heeft dat kunnen zien in de brief over de septembercirculaire die bij de stukken zit, een klein minnetje nog in 2027. Daar moeten we ons toe verhouden. Maar er zullen ook nieuwe vragers zijn als gevolg van bijvoorbeeld het UPLG maar ook ov-middelen. Daar gaan we ons absoluut toe verhouden en daar zullen we ook een antwoord op gaan geven. Kortom, ik zou zeggen, we moeten ons niet rijk rekenen. Dat hoorde ik mevrouw Blekxtoon zeggen. Maar we moeten ons ook niet arm rekenen. En precies daar in die balans verhoudt het college zich.

Voorzitter, dan de tweede, de bestedingsplannen. U heeft helemaal gelijk dat dat tot recent inderdaad nog niet in zijn volledigheid gedaan was. Wel tot heel ver, maar nog niet helemaal. Inmiddels kan ik u melden dat het college alle bestedingsplannen, ook die er nog niet gedaan waren, dat u die allemaal heeft vastgesteld. En dat verwerken we bij de volgende P&C-producten netjes en dan gaat u dat ieder jaar weer keurig herijkt zien en gaan we dat ook, die werkwijze, vasthouden met elkaar. Want daar had u natuurlijk helemaal gelijk in, degenen die daarover aan de bel hebben getrokken.

Ten slotte de beslispunten 8 en 9, het kennisnemen van. Laat ik zeggen, dat is voor ons geen groot majeur punt geweest dat we daar uren over met elkaar hebben vergaderd, wat is dat, moeten we daar kennisnemen van of een vaststellen-van maken? Maar we hebben wel heel zuiver gekeken naar, waar ligt de verantwoordelijkheid, de bevoegdheid van PS? Budgetrecht, als vaststellen van de hele begroting, waar ook de paragraaf Bedrijfsvoering die erin zit. En waar zit die ook volgens de Financiële verordening in voor GS? En als je dan kijkt naar artikel 6 dan van de Financiële verordening, dan zijn wij tot conclusie gekomen dat kennisnemen hier meer recht doet aan de feitelijke situatie. U stelt overigens met het vaststellen van de hele begroting ook dit onderdeel vast, zou ik willen zeggen. Dat eventjes in de context daarmee. Daar nog een laatste opmerking bij.

We hebben uiteraard die beslispunten, die gaan over overhead, over die zaken, hebben we natuurlijk wel gedaan in lijn met het coalitieakkoord en in lijn met de opdrachten en verzoeken die daartoe vanuit Provinciale Staten ook zijn ingediend. Die lijn hebben we uiteraard geprobeerd om te zetten in de praktijk.

Voorzitter, dan ga ik de partijen langslopen. Dit waren de onderwerpen waar ik echt meerdere vragen over heb gehoord. Partij voor de Dieren. Dat ging over bodemdaling. Hebben we nog ... Doen we nog meer? Absoluut. In het UPLG, in het maatregelenpakket Veenweide bevat ook middelen zoals de afwaardering voor grond. Gaat om vele miljoenen, dus er gebeurt meer. Maar we blijven steeds, ik kijk ook even naar de voorzitter, ik zou graag willen voorkomen dat we dat debat denk ik voor de derde keer in korte tijd gaan voeren, maar we kijken wel echt naar bewezen effectieve maatregelen waar we grootschalig op inzetten. Maar we doen onderzoek en besteden ook geld aan nieuwe maatregelen, waar we het eerder met elkaar over hebben gehad, bijvoorbeeld druppelirrigatie et cetera.

PVV en ook een paar andere partijen hoorde ik over het klimaatbeleid. Wij blijven daar toch benadrukken dat dat op wens en verzoek van Provinciale Staten in de Utrechtse klimaataanpak hebben gesteld en wij dat zien als enige weg naar een toekomstbestendige provincie. Dat is iets van een lange adem. Dat duurt tot 2050. De vraag was, minder ideologie. Die zit er voor ons niet zozeer achter als in een ideologie. Het is zoals uw opdracht. Die hebben we opgepakt en die voeren we uit en dat zijn Europese en landelijke kaders en die worden in de provincie iedere dag in alle programma's ... Wordt daar zo veel mogelijk invulling aan gegeven. En die bieden overigens ook mooie kansen.

De SGP, twee, die had wat algemene punten die ik net geprobeerd heb te beantwoorden. Eén punt over de Blauwe Agenda, bewustwording bij bewoners. Ik zal het onderdeel over, hebben wij daar als Blauwe Agenda nog meer een rol in te spelen of hoe kunnen we gemeenten daar nog meer in helpen en vooral ook meer gemeenten bij helpen dan de gemeenten die er nu wat actiever erbij betrokken zijn, die zal ik meenemen naar de stuurgroep. Het is ook een onderdeel van de communicatiecampagne, maar ik zie net als u dat door die hoge grondwaterstanden dit opeens wel een groot vraagstuk begint te worden. Daar moeten we ons absoluut toe verhouden. Ik weet wel de partijen die ook hebben ingesproken hier bij Praten met de Staten, weten ons ook echt heel goed te vinden en spreken we ook best frequent mee. Dat ... Die lijn is er ook, die lijn is er echt wel.

Over de incidentele middelen had de heer Van den Dikkenberg nog een vraag. Even, als we kijken naar het beeld van de septembercirculaire, dan zien we eigenlijk dat de financiële noodzaak voor 2026 al een stuk, of de financiële vraag voor 2026, al een stuk kleiner is geworden. Het gat wat er was bij eigenlijk toen wij de meicirculaire verwerkten ten opzichte van de begroting, hebben wij voor een deel kunnen dichten met ov en een klein deel daarvan is uit de saldireserve gekomen. Maar u ziet dat zich dat eigenlijk, gelukkig maar, zeg ik, in de septembercirculaire daar een positief ontwikkeling tegenover staat. Wij zullen dat, dat was ook een vraag van de BBB, wij zullen dat in de Voorjaarsnota voor 2026 gewoon netjes verwerken. Dan kunt u dat ook zien, wat het effect van die septembercirculaire daarin is geweest?

Volt stelde een vraag over, moeten wij de Europese richtlijnen verankeren? Lijkt me, en dat debatje hebben we volgens mij al vaker gehad, lijkt me best veel werk. En waar die van belang is, noemen we die zeker. Maar het moet dan eigenlijk ook voor andere wetgeving. Het moet dan ook voor Nederlandse wetgeving of kaders waar we aan voldoen. Waar leggen we die grens, zou ik eigenlijk willen zeggen.

De voorzitter: Mevrouw Blekxtoon.

Anneloes Blekxtoon: Dank, voorzitter. De bedoeling was dat, in de tekst van deze begroting worden richtlijnen genoemd, hoeveel moeite is het dan om het woordje Europese daarvoor te zetten of in de buurt te zetten?

De voorzitter: De heer Bakker.

Has Bakker: Geen. Had ik uw vraag verkeerd ... Zullen we doen voortaan. Absoluut. KRW, daar wil ik even voorkomen dat we een heel diep debat induiken met elkaar. Wij hebben in de artikel 51-vragen van uw rechterburen, zeg ik tegen Volt, op 15 oktober de vragen die u stelt zeer uitvoerig beantwoord. Dat is misschien mijn wedervraag van, als dat nog leidt tot politieke vragen, dan beantwoorden we die graag. Maar ik wil even voorkomen dat we dat helemaal gaan doen. Het verandert voor ons niks aan de doelen en deadlines waar we al aan werken.

U stelde een vraag over het nieuwe bodem en water-programma en hoe dat na 2027 financieel zit. De startnotitie om het hele financiële plaatje te schetsen is wat vroeg, maar we nemen dat in het ontwerp BBP eind 2026 netjes mee en we zullen dat proces schetsen in de startnotitie. Daar heeft u ons nog eventjes extra wakker op gemaakt. Dat gaan we doen.

VVD. Inhuur was een groot punt van, u zegt, hoe volgen we dat? We hebben u daar een uitvoerige brief over gestuurd, een aanpak, ook een uitgebreid debat over gevoerd. Dat inhuurkader en alle acties die we daarop zetten en ook de grens die daarop ligt nu in de begroting, ook met uw linkerburen dan weer, de SGP heeft daar mij ook vaak op bevestigd van, kunnen we in totaal maar ook per programmaonderdeel die personeelskosten maar ook die inhuur inzichtelijk maken maar ook begrenzen, dat doen we nu. We hebben een inhuurkader, we hebben daar beleid op. Laat ook, zeg ik maar even, de bal even zijn werk doen. Ik begrijp dat u dat graag wilt volgen. Wij hebben het idee dat we daar goed zicht en grip op hebben op deze manier.

De ambities van de provincie zijn hoog. We hebben veel tijdelijke middelen. En het is ook een krappe arbeidsmarkt en daar hebben we ons toe wel toe verhouden. Ik wil graag met de VVD, want ik begreep dat de VVD daar ook nog wat verder mee mogelijk wil doen, ik zou graag met de VVD verder willen kijken, wat is een manier die voor de organisatie ook werkbaar is en die ook voldoet aan uw gevoel om nog beter een vinger aan de pols te houden? Dat aanbod zou ik graag willen doen om met hen daarin samen te kijken. Overhead was een vraag, vooral de omvang van die prijs.

De voorzitter: U krijgt nog even een interruptie van de heer Gilissen. Ik denk op het vorige punt.

Dimitri Gilissen: Voorzitter, dat aanbod nemen we natuurlijk graag ook aan van de gedeputeerde. Tegelijkertijd zou het ons wel een lief ding waard zijn, dat hoor ik hem misschien nog toch onvoldoende zeggen, dat onze ambities om de ... Het bedrag dat we jaarlijks aan kwijt zijn, om dat te verlagen, dat dat een ambitie is die het college natuurlijk ook deelt. Want ik heb in mijn bijdrage en ook bij meerdere gelegenheden aangegeven dat, ook als je onszelf vergelijkt met andere provincies, we ook uit de toon vallen als het gaat over het percentage wat we besteden aan inhuur. Het zou mij nog een lief ding waard zijn als ook de gedeputeerde hier zou kunnen zeggen dat dat we ook een ambitie hebben om die kosten aan inhuur ook gewoon op een verantwoorde manier, stapsgewijs, ook te reduceren de komende tijd, in aansluiting bij de eerdere uitspraak ook van deze Staten.

De voorzitter: De heer Bakker.

Has Bakker: Voorzitter, volgens mij hebben we dat in dat debat wat we toen ook voerden enkele weken met elkaar geleden, heb ik dat ook gezegd. Ik vind dat percentage te hoog, ik vind dat bedrag ook erg hoog. En ik zou dat graag naar beneden brengen. En ik heb echt het idee, de stellige overtuiging, dat met het pakket aan maatregelen dat wij nu naar aanleiding van de motie, want die hebben we zeer serieus opgepakt, wil ik nogmaals zeggen, hebben neergelegd, dat we dat ook doen.

Het is alleen wel zo, en dan komen we toch een beetje in het debat terecht uiteindelijk, als we daar heel streng op gaan sturen, hoor ik u niet zeggen, meneer Gilissen, maar als we gaan zeggen, dan moet u volgend jaar al op dat percentage zijn, dat uiteindelijk ... Gaat de wal dan het schip keren. Dan gaat er iets niet meer kunnen. Dan gaan wij bepaalde ambities waar u ons in andere debatten weer op vraagt, mobiliteit, UPLG en noem maar op, bedrijfsvoering, gaan wij dan niet meer kunnen doen. Want reken maar van yes dat wij die mensen heel graag tijdelijk, of liefst zelfs, als dat ook kan, vast in dienst zouden willen hebben. Maar korte antwoord op uw vraag is, ja, wij delen die ambitie absoluut.

U stelde een vraag over de overhead en die kosten, waar zitten die in? Er zijn door een extern bureau enkele scenario's uitgewerkt van, wat zou je daar in die prijs neer kunnen leggen? Dit is het advies dat echt gaat over de daadwerkelijke kosten die ook gemaakt worden voor de overhead. Het zit op die 38.000 euro. Er zit nog een formule, een nette formule onder. Als u daar zegt, ik wil daar nog ... Want dat ging daar in de auditcommissie ook wel even over, ik wil daar nog wat technische onderbouwing, het verzoek om dat nog eventjes aan ons toe te sturen. Ik begreep dat er al wel wat contact over was geweest.

Maar het punt over indexeren, denk ik dat u daar zeer gelijk in heeft. En ik herinner mij nog de motie Indexeren kun je leren, dus dat gaan wij dan ook maar weer doen. Dat gaan wij nu ook leren. Die zeg ik graag toe dat wij dat mee zullen nemen naar de kadernota.

De BBB stelde een vraag over het weerstandsvermogen. Risico's, als die groter worden dan 50 procent, dan vallen ze daaruit. En ieder jaar herijken we dat weerstandsvermogen bij de jaarstukken en bij de begroting. Ik weet niet of daar nog meer vragen over zijn. Want volgens mij wordt de vergadering inmiddels digitaal gevolgd. Maar dan hoor ik het graag. En de Participatieverordening hebben we ... Werd ook een en ander over gevraagd, maar daar hebben we zeer ruim debat met elkaar over gehad volgens mij twee weken geleden.

ChristenUnie. U stelde een vraag, mevrouw Rikkoert, over de subsidieaanvragen. Ik schrok om eerlijk te zijn een beetje van uw vraag. Wellicht kunt u dat nader specificeren, maar een overzicht van alle subsidieregelingen met de reden waarom alle ... De mogelijke subsidieaanvragen falen, om het zo maar even te zeggen, is echt heel veel werk, terwijl ik onder aanmoediging van best een deel van de Staten hier echt heel hard aan het sleuren ben en supertrots ben op het team dat we de achterstanden in dat subsidieproces heel erg goed aan het wegwerken zijn. Ik zou dit eigenlijk niet willen doen. En laat ik zo zeggen, ik kan dat niet zomaar toezeggen zonder daar extra mensen of middelen voor ... Om dat allemaal te gaan uitzoeken. Maar wellicht is dat niet wat u aan mij wilde vragen. Maar dan helpt het als een beetje richting op zou willen geven.

De voorzitter: Ik denk ... Neem aan dat mevrouw Rikkoert dat ... Daartoe bereid is.

Henriëtte Rikkoert: Bedankt, voorzitter. Als een subsidieregeling wordt uitgezet, daarop gereageerd wordt, dan wordt altijd een overzicht gemaakt van de subsidies die verstrekt worden en de aanvragen die niet verstrekt worden. En ik was inderdaad benieuwd naar die lijstjes. En als het goed is, zouden die er toch moeten zijn. En tijdens de tafeltjessessie heb ik dat ook gepolst en kreeg ik de indruk dat dat vrij eenvoudig is uit te draaien.

De voorzitter: De heer Bakker.

Has Bakker: Mag ik dan het voorstel doen dat ik uw vraag even, of we daar wel of niet aan zouden kunnen voldoen en wat dat vraagt, nog heel even schriftelijk via de technische beantwoording even voor het debat, het PS-debat, even beantwoord? U overvraagt mij hier net even in, of wij dat echt zo hebben liggen. Ik zou het niet zo durven zeggen om eerlijk te zijn.

De voorzitter: Ik zie mevrouw Rikkoert instemmend knikken. U vervolgt.

Has Bakker: Dank u wel. Motie kader bij de kadernota heb ik al het een en ander over gezegd. Forum stelde vragen over de waterkwaliteit. Ik zou willen vragen of u die vragen echt technisch of schriftelijk wilt indienen. We hebben daar al heel veel over beantwoord, denk ik, de afgelopen tijd in de context van het uitvoeringsprogramma van de Kaderrichtlijn water. Ik verwijs ook u heel graag naar een heel interessant webinar dat, als het goed is, op de

Statenportal ook staat, waarover juist over dit soort dingen, wat komt er uit het buitenland, wat voegen wij zelf toe, heel veel informatie over te vinden is. Maar als u daar meer over wilt weten, dan hoor ik dat heel graag.

Ten slotte de vraag van GroenLinks over circulair, is inderdaad nog in ontwikkeling. Daar wordt op dit moment flink hard aan gewerkt en op zeer korte termijn kunt u ook een mooie voortgangsrapportage over het eerste jaar van de uitvoeringsagenda van de middellangetermijnstrategie tegemoetzien, waar ook over dit soort dingen wordt ingegaan. Voorzitter, dat waren de vragen die ik poogde te beantwoorden.

De voorzitter: Ik zie een interruptie van de heer De Jong. Gaat uw gang.

Amos de Jong: Dank, voorzitter. Voordat gedeputeerde helemaal afsluit, nog één vraag over zijn beantwoording van de KRW. Wij hebben, maar we zullen dat nog een keer doen, de antwoorden op de schriftelijke vragen van D66 gelezen. Maar de vraag ging of de plannen vanuit de Europese Commissie de begroting, zoals van de KRW-onderdelen zoals die nu erin staan, niet beïnvloeden. Is dat een conclusie die de gedeputeerde trekt en wij kunnen overschrijven?

De voorzitter: De heer Bakker.

Has Bakker: Nu begrijp ik uw vraag. Nee, dat beïnvloedt het niet, want dat heeft geen betrekking op de stroomgebiedsbeheerplannen die er nu zijn op ons impulsprogramma. Wij gaan ermee door. En het moet ook nogal wel wat hoepeltjes door, wil dat helemaal verankerd zijn in iets waar wij vervolgens iets mee kunnen. Het moet ... Is ook echt het Rijk aan zet als systeemverantwoordelijke hierop. Ik zou maar even zeggen, wij veranderen niet zomaar iets en tot nader order is dit de lijn die wij ook onder uw aanmoediging voortzetten.

De voorzitter: Duidelijk. U vervolgt. U was klaar. Super. Even kijken. Dan kijk ik naar de heer Oosters. Gaat uw gang.

Hans Oosters: Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Dank ook aan de leden van de commissie voor de gestelde vragen op mijn portefeuille. Dat is in ieder geval een tweetal vragen die gesteld zijn door de Partij voor de Dieren, mevrouw Butterman. Die vraagt van, op pagina 41 in de begroting staat dat het VTH financieel en inhoudelijk verbeterd wordt door het volgen van het VTH-programma en het volgen van de doelen uit de handhavingsstrategie. Zij vraagt, hoe draagt dat precies bij aan die verbetering? Zeker als het budget gelijk blijft.

Door de uitvoerings- en handhavingsstrategie te volgen en daarmee te werken, komen we tot een hele efficiënte inzet van alle middelen en aspecten die daarmee van belang zijn op de uitvoering. Een uniforme aanpak van de strategie is effectiever en kan er meer gedaan worden binnen de bestaande middelen. Daarnaast, maar dat weet u denk ik zelf wel, dat in 2026 ook voorzien is in een aantal extra middelen voor extra toezicht op natuur, actualisatie van vergunningen op diverse milieuaspecten en het toezicht op de indirecte lozingen. Daar heeft u ook vanuit de Staten meerdere keren om gevraagd. En wij menen met deze begroting in ieder geval een belangrijke stap daarin te zetten. Aan de ene kant, door de handhavingsstrategie te volgen, doen we het effectiever en efficiënter. En ten tweede, er is ook echt extra geld.

U vraagt vervolgens, is de uitbreiding die voorzien is in de boa-capaciteit in 2026 voldoende om alle uitdagingen het hoofd te bieden? In ieder geval komen we daar ook weer tegemoet aan een wens vanuit uw Staten, dat we ook extra middelen hebben vrijgemaakt in de kadernota en die worden nu in de begroting vastgelegd, als u daartoe instemt. Dat we bijvoorbeeld met de motie 24-98, Geef dieren in het wereld rust en ruimte, daar komen ook extra middelen voor vrij die ook in het kader van de handhaving kunnen worden ingezet. En daarnaast is er 1 extra fte beschikbaar vanaf volgend jaar voor de inzet op het toezicht rond de wolf. Daar heeft de gedeputeerde u ook al over geïnformeerd. Dat maakt wat ons betreft dat, gegeven de opgave die we nu met elkaar hebben geformuleerd, er voldoende groene boa-capaciteit op dit moment beschikbaar is.

Volgend jaar gaat u met elkaar praten over de vaststelling van het beleidsprogramma Natuur. En daarin bepaalt u ook de ambitie bijvoorbeeld op de inzet ten aanzien van stroperij. En dat zou kunnen zijn dat we ook daar dan weer naar de boa-capaciteit moeten kijken of die voldoende is, of dat dat nog extra moet.

Een beetje in dezelfde categorie heeft mevrouw Hoek van 50PLUS wat vragen gesteld over zaken die zich met name in het landelijk gebied, stallen, lege schuren voordoen. Daar hebben we natuurlijk al veel provinciaal beleid op voor in uitvoering. De provinciale VAB-aanpak, de vrijkomende agrarische bebouwing, waar we een aanpak hebben. We hebben de landbouwcoaches die ook agrarische ondernemers helpen om de gevaren te zien voor eventueel misbruik van hun locaties. En veel ligt natuurlijk ook op dat vlak, ook als het gaat om handhaving op bijvoorbeeld

bedrijfsterreinen, niet in het landelijk gebied, die noemde u ook, ligt weer op het vlak van ofwel de gemeentelijke boa's ofwel op het vlak van de politie. Dat is een gecombineerde zaak.

De inzet van de groene boa's, vanuit onze RUD en de boa's die werken bij de terreinbeherende organisaties, zijn nu natuurlijk echt gericht op de natuurtaken. En Partij voor de Dieren heeft daar ook naar gevraagd. Hebben we daar wel genoeg capaciteit voor? Het zou mij geen goed ding lijken dat we die ook bijvoorbeeld bij de handhaving op bedrijfsterreinen gaan inzetten. Dat is echt wel een gemeentelijke verantwoordelijkheid dan of een verantwoordelijkheid van de politie. Maar we doen op dat terrein het nodige en dat heeft ook resultaat.

Voorzitter, dan heb ik nog een vraag die gesteld is door de VVD, meneer Gilessen. Die vraagt aandacht voor herdenken en vieren. 80 jaar bevrijding sluiten we dit jaar af. En hij vraagt van, doen we daar met elkaar voldoende aan? Hij noemt ook het aspect van aandacht voor de veteranen. In ieder geval is het zo dat, weet u ook, dat benoemt u ook zelf, dat voor de 80 jaar bevrijding maar ook 75 jaar bevrijding, dankzij financiële inzet vanuit uw Provinciale Staten, alle 26 gemeenten in de provincie in staat hebben gesteld om een mooi en rijk programma voor die herdenking en die viering op te stellen.

We hebben heel specifiek, omdat meneer Kamp van D66 daar vorig jaar aandacht voor gevraagd, bij de besteding van de middelen die voor 80 jaar bevrijding waren alle gemeenten gevraagd om ook specifiek op activiteiten en programmaonderdelen voor veteranen te letten. En dat is naar mijn waarneming ook ruimschoots gebeurd. Ik zal straks nog iets meer zeggen over de veteranen.

Wat wel belangrijk is naar komend jaar toe, maar daar hebt u ook bij de begroting vorig jaar al geld voor beschikbaar gesteld, zijn wij als provincie Utrecht de gastprovincie voor de nationale viering van 5 mei. Daar zijn we nu met de voorbereidingen bezig met het Nationaal Comité. Daar wordt u te zijner tijd over geïnformeerd wat dat programma precies zal zijn. Maar daar doet de provincie ook een forse bijdrage al zelf financieel, hebt u beschikbaar gesteld, om die nationale viering ook een viering te maken die bij Utrecht past, maar ook een nationale uitstraling heeft.

Vanzelfsprekend hebben we al onze activiteiten ook in de begroting zitten, ook in de begroting van collega Van Muilekom, een jaarlijkse ondersteuning van het bevrijdingsfestival. We zijn natuurlijk als college bij alle herdenkingen die daarvoor in aanmerking komen heel graag aanwezig om daar ook aandacht te besteden aan het herdenken.

Misschien nog even terug naar de veteranen, want u zegt, misschien moeten we nog eens kijken of er op provinciaal niveau nog meer aandacht voor veteranen zou kunnen zijn. Ook dat is eigenlijk een vraag die vorig jaar door de heer Kamp al is gesteld in dezelfde commissie volgens mij als waar we nu zitten. En toen hebben wij aangegeven dat naar onze indruk, en daar hebben we ook wel gegevens over, dat in alle Utrechtse gemeenten fors aandacht wordt besteed aan veteranenbeleid, vaak in lokaal georganiseerde comités, dat wij via de bijdrage die we kunnen geven, bijvoorbeeld bij 80 jaar bevrijding, maar misschien ook volgend jaar bij de nationale viering, juist die lokale initiatieven zouden kunnen stimuleren, door te zeggen van, probeer met elkaar ook met behulp van de financiële bijdrage die dan van de provincie naar de gemeente gaat, nog wat extra's te doen.

Maar wij hebben wel vastgesteld, ook na overleg daar met het Nationaal Veteraneninstituut, wat in onze eigen provincie is gehuisvest, dat echt een provinciaal veteranenbeleid of bijvoorbeeld een grote provinciale bijeenkomst voor alle veteranen in de provincie Utrecht waarschijnlijk zijn doel een beetje voorbijschiet, omdat veteranen zich toch het liefst in de lokale setting waar mensen elkaar kennen opzoeken. En ik denk dat we er veel effectiever in zijn als we de veteranen ondersteunen via de gemeentelijke kanalen, dan dat we zelf ook nog een eigen beleid op dat vlak opstellen. Dat is in ieder geval de opvatting van het college vorig jaar geweest. En ik heb geen reden om te twijfelen dat dat nu anders zal zijn. Maar ik geef het maar vast mee bij de overwegingen die u zou kunnen hebben om te kijken of u daar een motie over wil indienen.

De voorzitter: Ik zie toch nog een interruptie op de valreep. De heer Gilissen.

Dimitri Gilissen: Voorzitter, de samenwerking met collega Kamp is heel goed op dit punt. Ik was me inderdaad bewust ook van de discussie die eerder plaatsgevonden heeft. Het is natuurlijk wel zo dat in het kader van die 80 jaar vrijheid een aantal andere provincies wel een aantal initiatieven heeft ondernomen. Ik noemde zelf in mijn eigen bijdrage al die anjertuin. Er zijn ook waarderingsspenningen uitgereikt door en collega-commissaris. Ik vroeg me af of dat nog tot nadere of nieuwe inzichten heeft geleid, blijkbaar niet, maar misschien wel zou kunnen leiden.

De voorzitter: De heer Oosters.

Hans Oosters: In ieder geval niet dat we nu zeggen van, dat zouden wij additioneel vanuit de provincie willen doen, naast de inzet die wij nu plegen door vooral ook in de jubileumjaren. En we werken natuurlijk nu langzamerhand weer op na 85 jaar bevrijding. Dan zal er weer een nieuwe uitvraag zijn, denk ik. Hoe kunnen wij gemeente en dus ook veteranenorganisaties die binnen gemeenten zijn georganiseerd daarbij helpen en ondersteunen? Nogmaals, uit onze beleving is dat effectiever dan dat wij ook nog een eigen beleid op dat vlak met een eigen aanpak gaan neerzetten.

De voorzitter: Mevrouw Hoek, ook een interruptie.

Mieke Hoek: Dank u, voorzitter. Ik had net mijn hand opgestoken, maar nu ... Ik dacht dat het niet mocht, maar blijkbaar wel. Gelukkig maar. Ik heb nog even een vraag over die bedrijventreinen, voorzitter. Er zijn ook bedrijfsterreinen wat in combinatie is wonen en werken. En wat ik ... De signalen die ik heb gekregen is namelijk dat de bedrijven, dus niet degene die wonen, maar alhoewel, je weet het nooit, panden weer doorverhuren. En soms hele grote gebieden op het terrein, bijvoorbeeld portakabins, die dan gigantisch opgestapeld worden en die dan weer, dat heb ik als voorbeeld, en dan vervolgens ook weer ergens geplaatst worden, waardoor voor de bewoners daar uitzichten ontnomen worden en dergelijke. Wie gaat daarover? Is dat de gemeente? Dat is dus de gemeente.

De voorzitter: Ik zie de heer Oosters instemmend knikken.

Hans Oosters: Dat is echt de gemeente.

Mieke Hoek: Dank u wel.

De voorzitter: U bent aan het eind van uw bijdrage? Dan ... Toch? Dan kijk ik even naar de ... Naar mijn ... De heer Van Essen, gaat uw gang.

Huib van Essen: Dank, voorzitter. Dank ook voor de vragen op mijn portefeuille. Ik heb het even geclusterd in vijf thema's en de eerste is het onderwerp luchtkwaliteit. Die kwam ook trouwens vanmorgen al langs bij de commissie ROW, toen het ging over de Omgevingsvisie en -verordening. De vraag van de Partij voor de Dieren. En u zegt eigenlijk van, waarom wordt die ambitie teruggeschroefd voor 2030?

Het tegengestelde is eigenlijk waar. Want wij streefden altijd naar de oude WHO-waarde voor 2030. Die zijn ... Inmiddels zijn er Europese normen die voor een groot deel overeenkomen met die oude WHO-waarden, maar die zijn op één onderwerp, en dat is de NO₂-luchtkwaliteitsconcentratie, twee keer zo streng geworden. Over all is de ambitie voor 2030 eigenlijk hiermee strenger. En dat is denk ik een misverstand.

Die nieuwe WHO-advieswaarden, die zijn ook echt nog niet te halen voor 2030. En wat we daarmee doen, dat is denk ik ook onderwerp van waar we in de Omgevingsvisie verder wat over hebben opgeschreven. Daar kunnen we morgenavond het gesprek over vervolgen. Maar ik denk, dat is goed om dit even vast te verduidelijken.

Dan zijn er een aantal vragen over de doelen en indicatoren van het programma Energietransitie. En daarbij zijn er denk ik twee opmerkingen vooraf goed om te maken. De eerste is dat wij goed hebben gekeken naar het advies van de commissie-Janssen, die onderscheid maakt, want ik zie daar inderdaad enige juichbewegingen, dat daar onderscheid gemaakt wordt tussen de beleidscyclus en de P&C-cyclus. En het gaat hier natuurlijk over de P&C-cyclus. En wij hebben ook natuurlijk in de commissie van B&E van 15 oktober het ontwerpprogramma Energietransitie besproken en alle beleidsdoelen en prestatie-indicatoren voor dat programma waren daar ook al in opgenomen. Dat zijn dezelfde uiteraard zoals u die ook in deze begroting heeft kunnen terugvinden. Dan zijn er een aantal specifieke vragen daarover gesteld. De 1,5 procent besparing per inwoner, vraag van Partij voor de Dieren. Gaat het over alleen maar woningen of ook vervoer, of ook over bedrijven? Het antwoord is, dat gaat over alles. Het gaat over het totale energiegebruik in onze provincie per inwoner. Dat is het over all-doel. Het is wel zo dat wij ook in uiteindelijk de monitoring van het programma ... Willen we ook gaan kijken hoe we dat kunnen uitsplitsen naar de verschillende delen daarbinnen van, hoe zit het met woningen, hoe zit het met bedrijven et cetera? En dat zou anders ook zeker bij op een gegeven moment bij de programmaevaluatie terugkomen. Maar doel is echt het geheel.

Er wordt ook gevraagd naar de prestatie-indicatoren, en andere fracties vroeger daar ook ... Stelden daar ook vragen over, in het bijzonder PVV en D66. Er staan natuurlijk veel PM'etjes in, vroeg D66. Dat heeft ermee te maken dat die hele set net vervangen is. De data moet nog gevuld worden en dat zal komende tijd ... Zullen al die PM'etjes ingevuld gaan worden. Maar dat is de reden dat daar nu vervelend veel PM'etjes staan. Dat is ook ... Dat deel ik met u. Dat wil je eigenlijk niet. Maar dat heeft echt te maken dat we dat nieuwe programma nu net aan het vaststellen zijn, waarbij we die adviezen van de commissie-Janssen nauwgezet volgen.

En dan was nog de vraag, hoe zit het met energiebesparing bij bedrijven? Want er was eerder een indicator over die iets zei over het aantal uitgevoerde controles. Die is nu vervangen door de eerste indicator en die gaat over het energiebesparingspotentieel bij bedrijven en maatschappelijke organisaties. En die vinden wij eigenlijk beter dan het aantal indicatoren. Dat is het potentieel waarop wij acteren. Dat is de reden dat wij die indicator daardoor vervangen hebben. Kijk, op zich het aantal controles bij bedrijven waar wij zelf bevoegd gezag voor zijn, er is niks tegen om daarop te rapporteren, maar wij proberen ook wel een beetje lean and mean te zijn in het aantal indicatoren. Dat is de reden, zeg ik dan ook tegen Partij voor de Dieren, dat deze keuze is gemaakt en we het daartoe beperkt hebben.

PVV die vroeg ook van, de energiebesparing, hebben we daar eigenlijk wel invloed op? Kijk, het is een over all-beleidsdoel waar we zeker niet alleen invloed op hebben, maar het is ook niet zo dat we helemaal geen invloed op hebben. Met het Energiedienstencentrum dragen we bij aan energiebesparing voor woningen. Proberen we ook via laadinfrastructuur elektrisch rijden te bevorderen, wat ook daar weer zorgt voor energiebesparing. Energiebesparing bij bedrijven via controles, maar ook via een actieve benadering van bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties. Dat zijn allemaal manieren waarop wij wel degelijk ook een bijdrage daaraan leveren. We zijn zeker niet de enige die dat natuurlijk doen. Dat in antwoord op de vragen van PVV daarover.

Er waren er ook nog vragen over de ambities voor duurzame opwek, die 55 procent in 2030. Dat is het doel, dat stond ook al in de vorige Omgevingsvisie. Dat is niet nieuw en dat heeft ook altijd betrekking gehad op de opwek in onze eigen provincie. Ook dat is niet aangepast. En dat staat ook in de doelen zoals u die ons heeft meegegeven voor het programma energietransitie in de energievisie. In de energievisie stond dat ook al, dus dat is echt continuering van door u eerder vastgesteld beleid.

Kom ik bij het onderwerp zon en wind voor ... Waar BBB een aantal vragen over had, en met name ook, hoe zit dat nu eigenlijk met de ruimtelijke impact daarvan? Kijk, die wordt natuurlijk heel zorgvuldig meegewogen, zowel bij de ... In de planMER voor wind hebben we dat duidelijk aangegeven. Ook bij de verdere uitwerking blijft de ruimtelijke impact een heel belangrijk aandachtspunt. En ook bij zonprojecten is ... Blijft dat een heel belangrijk punt en die natuurlijk ook de verschillende regels in onze verordening die over verschillende kwaliteiten of ruimtelijke belangen gaan allemaal gerespecteerd te worden.

Er is ook een vraag over kleinschalige opwek van BBB. Dat heeft ook een plek in ons beleid. Het is zeker niet zo dat we daar ... We hebben daar bijvoorbeeld ook aparte regels voor in onze verordening. Als het gaat om kleinschalige windturbines bijvoorbeeld, van die boerderijmolens, dat ... Daar hebben we zeker aandacht voor.

Dan tot ... Zijn er nog twee onderwerpen. Het onderwerp netcongestie. De ChristenUnie, D66 en Forum Voor Democratie vroegen daar terecht aandacht voor. U krijgt volgende week een Statenbrief met een update over netcongestie over de hele breedte. En ik geloof dat die acht of negen kantjes is. Want er gebeurt onvoorstelbaar veel op dit onderwerp. Het staat in het coalitieakkoord ook als topprioriteit. Het is alleen maar meer topprioriteit geworden afgelopen tijd. ChristenUnie noemde ook het mooie voorbeeld, of mooi, het voorbeeld van stadhuis in Amersfoort, wat met kunst en vliegwerk dan toch aangesloten hoopt te gaan worden. Er zijn natuurlijk ook voorbeelden van scholen in Amersfoort waar ook met slimme oplossingen dat gelukt is.

Helaas is dat lang niet altijd mogelijk. Er zijn echt wel ook bedrijven waar dat ook ... Waar gewoon geen oplossing voor is. Maar we zijn wel aan het kijken met ... Naar energyhubs. Maar hoe kan dat ... Lokale opslag, batterijen, dingen mogelijk worden gemaakt. Combinaties met flexibele opwek, of bijvoorbeeld soms met speciale contracten, non firm-contracten. Dat betekent eigenlijk dat je zegt, je krijgt een aansluiting, maar echt in piekmomenten, sorry, dan mag je het even niet gebruiken. En er zijn best veel afnemers die daar toch mee geholpen zijn, bijvoorbeeld in combinatie dan met de batterijen. We zijn echt op die manier ook echt aan het kijken, wat kan wel, om zo zoveel mogelijk ontwikkelingen toch doorgang te kunnen laten vinden. Laat onverlet dat het voor bijvoorbeeld bij ontwikkeling van bedrijventerreinen de komende jaren echt nog een enorme hindernis zal zijn, een belemmering die we echt lang niet overal weg zullen kunnen nemen.

Tot slot nog één vraag, dat was vanuit Partij van de Arbeid, over de Rijksmiddelen voor klimaat en energie, de CDOKE-middelen, zoals dat dan zo mooi heet in jargon. Is daar al nieuws over? Nee. Anders dan dat er een deel voor de provincie is toegekend, maar veel minder dan we gevraagd hadden. We hebben dat wel vanuit ... Eigenlijk laat geen gelegenheid onbenut vanuit het IPO ook om dit aan te kaarten, vanuit VNG net zo goed, bij het ministerie. En ik verwacht dat dit ook wel een onderdeel zal zijn van, wat ons betreft zeker, bij de discussies over een nieuw regeerakkoord. Wij hebben het in ieder geval vanuit het IPO hier daar nadrukkelijk onder de aandacht gebracht. En we

hopen, en ik zeg ik, we zouden bijna ook wel zeer teleurgesteld zijn als het niet zo is, dat in een nieuw regeerakkoord gewoon voor de taken die wij hebben als decentrale overheden ook gewoon de knaken volgen die daarbij horen. Dat is het minste wat we van een nieuw kabinet mogen verwachten. Dat was het, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Dan kijk ik even de heer Van Schie.

André Van Schie: Dank, voorzitter. En ik zou graag beginnen met het onderwerp dat de heer Oude Wesselink aansneet over slachtoffers in het verkeer. Want dat is natuurlijk toch onze grootste zorg voor onze wegbeheerders, maar ook beleidsmatig van, hoe kunnen we daar proberen zo veel mogelijk te doen om dat te voorkomen?

En u bracht het onderwerp, of u, voorzitter, de heer Oude Wesselink bracht het, voorzitter, vergevingsgezindheid als term erin. En dat is precies ook waar we bij onze inrichting heel erg op sturen. Het is belangrijk dat we als we de wegen inrichten, we zorgen dat de berm en op orde zijn, dat er zo min mogelijk paaltjes zijn, dat we de signage helder is. Dat ... Alles wat we doen met inrichting, is daar dan ook op gericht. En dat komt ook omdat we natuurlijk zien dat steeds meer ... We steeds minder kunnen doen aan de grote infrastructuur, omdat we dat eigenlijk best wel goed op orde hebben.

Daarnaast, voorzitter, besteden we natuurlijk ook aandacht aan de zachte kant van de verkeersveiligheid, als het gaat om voorlichting. Er zijn natuurlijk speciale programma's voor jongeren en voor ouderen, waar de heer Oude Wesselink specifiek over sprak in het recente nieuwsbericht. En dat doen we onder andere met programma's zoals Doortrappen, fietshelmacties, dat soort dingen.

Voorzitter, dan begon de SP over het meerrijbankje en waarom we daar nog geen budget voor hadden. Voorzitter, wij verwachten niet dat we heel veel budget nodig hebben voor de meerrijbankjes, omdat de investeringskosten waarschijnlijk niet zo heel erg hoog zijn. Dat kunnen we dan nog wel wegpoetsen in de bestaande budgetten. Maar het is wel een uitdaging, daar gaan we ook over in gesprek met gemeenten, omdat, als een bankje eenmaal staat, moet het natuurlijk geplaatst en beheerd worden en onderhouden. En dat is typisch iets wat de gemeente dan vervolgens moet doen. Het is niet zo dat als wij overal bankjes neerzetten, dat we dan daar ook mee klaar zijn. Dat is dan aan de gemeente om dat ook te gaan onderhouden. Aan de andere kant hebben gemeenten daar ook belang bij en subsidies en dergelijke. We hebben goede hoop dat we daar een stap in kunnen zetten.

Voorzitter, SP vroeg ook naar de uitgangspunten van de concessie dat het vervoer beter moet en niet slechter. Daar zijn we het heel erg mee eens. Ik bedoel, het vervoer moet natuurlijk beter. En dat is dan ook duidelijk onderdeel van die nieuwe concessie en ook de bereikbaarheid, andere partijen hebben er ook naar gevraagd van, de kleine kernen is echt natuurlijk een punt van aandacht waar we in de ov-concessie op hebben uitgevraagd en waar we de vervoerders ook op zullen aanspreken. Betekent niet dat er nooit een halte verdwijnt of eentje gestrekt wordt of we op een andere manier met het openbaar vervoer omgaan, want we gaan natuurlijk met publieke mobiliteit juist proberen op een aantal plekken het openbaar vervoer te versterken en bijvoorbeeld ook in de avonduren of in de weekenden mobiliteit aan te bieden waar die nu niet is. Dat is wel de balans die we altijd zoeken natuurlijk tussen aanbod en de vraag ook van het openbaar vervoer.

Voorzitter, dan vroeg de SP ook naar de Rijnbrug. Die snappen we, want het duurt best wel lang voordat er weer wat gezegd wordt over de Rijnbrug. Dat komt ook omdat er hard aan gewerkt wordt om alle onderzoeken en noodzakelijke randvoorwaarden om met het project van start te kunnen gaan aan het uitwerken zijn. Begin volgend jaar ontvangt u een Statenbrief met een update van de voortgang en de planning. En dan zullen we u nader informeren. Maar weet dat er druk aan gewerkt wordt.

Voorzitter, dan UtrechtNu!, die vroeg naar de staat van onderhoud, de fiets en hoe we die belangenafweging doen. Ik wil heel erg duidelijk maken ook naar de afwezige heer Nagtegaal dat we onderhoud altijd de hoogste prioriteit geven, voorzitter. We vinden het echt belangrijk, en daar wordt ook nooit iets uitgesteld ten faveure van andere projecten, maar dat betekent inderdaad wel dat als we keuzes maken, dat we dan eerder het onderhoud doen dan dat we nieuwe projecten starten. En andere partijen vroegen daar ook om. Het is echt jammer dat de uitvoeringskracht op dit moment niet op het niveau is dat we willen. Het komt natuurlijk ook omdat we veel aan het investeren zijn, meer dan in voorgaande periodes. We moeten én intensiveren in het aantal projecten en tegelijkertijd zien we dat de arbeidsmarkt grillig is en dat het heel moeilijk is om de juiste mensen te vinden. Daar wordt hard aan gewerkt. Ik denk dat we een mooie propositie hebben met mooi werk. We hopen altijd de mensen ons te binden.

De heer Kamp vroeg, wat kunnen we daar zelf aan doen? Ik retweet en repost altijd alle vacatures die we hebben op het ... Vanuit de provincie. Ik hoop dat u dat ook gaat doen. Dan kunnen we met zijn allen veel meer aandacht daar ook aan geven. En niet alleen aan de recruitmentbureaus overlaten, maar ook zelf daarvoor proberen mensen te vinden.

Voorzitter, toegankelijkheid was ook nog een vraag van UtrechtNu!. Daar is een investeringsbesluit bij het MIP. Daar gaan we extra op inzetten. En ook bij andere projecten is dat altijd waar we aandacht voor hebben. En ook bij het ov waren er vragen over, hebben we natuurlijk ook onder andere op ingezet, waardoor ook bijvoorbeeld voor slechtienden nu een aantal maatregelen worden genomen, zodat het openbaar vervoer voor hen toegankelijker is.

Dan, voorzitter, 50PLUS heel concreet over een rotonde in Leersum. Natuurlijk willen we die aanpakken, maar we moeten eerst een aantal projecten afronden, voordat we ook daar weer ruimte hebben om dat project op te starten. We proberen intussen wel met grondaankopen en ruimtelijke procedures alles voor te bereiden, zodat als er capaciteit is, dat we direct aan de gang kunnen. En zoals gezegd eerder al, wij bezuinigen niet op het ov en we gaan het buitengebied juist het ov willen versterken en blijven daar continu ook aan het werk. En als u signalen hoort, nogmaals, dan horen wij ook graag hoe we dat kunnen verbeteren.

De voorzitter: U krijgt een interruptie van de heer Kamp. Gaat uw gang.

Erwin Kamp: Dank u wel, voorzitter. Ook dank aan de gedeputeerde voor de uitleg. Ik snap dat dat tot problemen kan leiden. Maar is het een idee, omdat ik ook wel vragen krijg van omwonenden, mensen die zich daar actief voor instellen, om ook daar misschien in verwachtingsmanagement aandacht aan te besteden? Want ik krijg aardig wat appjes en ik vraag daarnaar, maar ik weet niet of er op een gemeentelijke pagina ook iets van een planning gezet kan worden wanneer dat dan wel gebeurt?

De voorzitter: De heer Van Schie.

André Van Schie: Voorzitter, een goed punt. Want we gaan ons een heel proces in met participatie en dan hebben we een ontwerp gemaakt voor bijvoorbeeld de Donderberg-rotonde waar diversen van u aandacht voor vroegen. Heel fijn dat we daarmee aan de slag kunnen en als u het budget ter beschikking stelt straks, dan gaan we natuurlijk ook echt proberen dat aan te slingeren. Tegelijkertijd is de capaciteit er nog niet om direct aan de gang te gaan. Onze projectenpagina laat natuurlijk zien wanneer we wél aan de gang gaan en in de gesprekken proberen we ook steeds dat verwachtingsmanagement op orde te houden. Maar misschien is het een goed idee om niet alleen de projecten die we uitvoeren, maar ook de projecten die we in voorbereiding hebben, met een soort planning ook ergens voor het publiek inzichtelijk te maken.

Met de driedubbele kanttekening erbij dat we elk kwartaal weer daar nieuwe afwegingen te maken hebben, afhankelijkheid van de capaciteit en de beschikbaarheid ook van aannemers en uitvoerders hangt daar natuurlijk stellig mee samen. Maar we gaan even kijken of we dat in de voorlichting iets kunnen verbeteren.

Voorzitter, mevrouw Hoek die vroeg ook nog naar de bruggen, met ook een illustratie daarvan. Dat is echt een gemeentelijke taak. We hebben die discussie al vaker gehad. Het is ook geen provinciale brug, maar het is wel zo natuurlijk dat als, wat mevrouw Hoek ook aangaf, als een brug op onderdeel is van een route die voor ons relevant is, dan zijn er wel subsidies beschikbaar, bijvoorbeeld voor het regionaal fietsnetwerk en dat weet de gemeente natuurlijk ook wel. Ik zou mevrouw Hoek willen suggereren om een gemeenteraadslid uit Stichtse Vecht te vragen om dat ook in te brengen. Misschien heeft ze contacten. Dan kunnen we daar misschien profijt van hebben.

Voorzitter, dan nog over mobiliteit. De fractie van de BBB die natuurlijk ook vroeg naar de kleinschalige busverbindingen en ook de inzet van de buurtbus. Die zit ook als onderdeel in de nieuwe concessie. Ik heb blijkbaar iets met het beantwoorden van vragen aan mensen die inmiddels andere prioriteiten hebben. Daar ... Die randvoorwaarden verzorgen we en gaan ook gewoon mee door en waar mogelijk gaan we dat juist ook nog versterken, want we geloven heel erg in dat fijnmazige daarvan.

Voorzitter, dan heb ik net al iets gezegd over de digitale toegankelijkheid waar de BBB naar vroeg. Nu zie ik ook de vakterm weer staan. Dat gaat over NaviLens dat we in de concessie hebben. En die zorgt ervoor dat we daar ook voor mensen met een beperking toch openbaar vervoer weer wat makkelijker toegankelijk maken.

Dan tot slot denk ik het CDA over mobiliteit. Waar het gaat over onderhoud, heb ik al iets over gezegd. En dan de Demmerikse brug. Ik heb iedere keer ... Mevrouw Welschen die vroeg ernaar. En we kunnen daar ... U luistert gelukkig mee? Fijn. We kunnen daarvan zeggen dat het inderdaad een compromis is wat we natuurlijk zoeken tussen

investeringen, voorzitter, en het iedereen tevreden maken. We maken de nieuwe vaste brug op 4,8 meter hoog. De huidige brug is 2,5 meter. Daarmee kunnen bijna alle ondernemers en mensen die hier gebruik van maken op dit moment onder de brug door. En waar dat niet zo is, helpen we ondernemers in het gebied om aanpassingen te doen aan hun werkschepen bijvoorbeeld, zodat ze dat wel kunnen. We zijn met iedereen nog in gesprek. Nog niet iedereen is tevreden, maar we gaan natuurlijk ons best doen om zoveel mogelijk mensen wel tevreden te krijgen en dan daar een hele mooie en duurzame oplossing te bouwen die nog zeker drie generaties mee kan.

Dan vroeg de ChristenUnie nog naar het splitsen van de mobiliteitsprogramma's. Wij hebben het juist gesplitst ook op verzoek van de Staten, omdat wel één heel groot programma ook onoverzichtelijk wordt. En door het nu in de drie uitvoeringsprogramma's van het bereikbaarheidsprogramma te splitsen, hebben de Staten op een dieper niveau inzicht dan voorheen. En wij hebben daar nu goede ervaringen mee, want iedereen weet waar die aan toe is. En het helpt ons ook in een soort begrotingsdiscipline, want je kunt dan ook niet meer makkelijk tussen programma's heen er weer switchen, zonder dat uw Staten daar wat van vinden, voorzitter.

De voorzitter: U krijgt een interruptie van mevrouw Hoek.

Mieke Hoek: Dank u, voorzitter. Ik heb ook een opmerking gemaakt, voorzitter, over de geluidswerende betonnen rand van ongeveer een meter hoog, die over een hele lange lengte bij de N201 is aangebracht, inclusief de brug et cetera van ... Daarbij op de hoogte van Vreeland. Maar dat is aan een kant gedaan en de bewoners aan de andere kant hebben nu last ...

De voorzitter: Volgens mij weet de heer Van Schie weer welke vraag het was.

Mieke Hoek: Is dat op te lossen?

André Van Schie: Voorzitter, ik moet zeggen, hij is ook wel enigszins technisch van aard. Ik zou mevrouw Hoek toch willen vragen voortaan dat dan niet net iets eerder te doen. Het klopt natuurlijk wat u zegt. Maar het effect is heel gering. Het heeft niet zoveel toegevoegde waarde om aan de andere kant dat ook te gaan doen. Dat zeggen in elk geval de geluidsmensen. Maar als er nog steeds geluidsoverlast is, dan is het natuurlijk altijd van belang om daarover in gesprek te zijn. Ik stel voor dat we dat op enig moment doen, maar nu het daar dan bij te laten.

Voorzitter, ik was bij de ChristenUnie die paradoxaal genoeg aan de ene kant vroeg om het samenvoegen van programma's en aan de andere kant heel veel inzicht te willen hebben in de projecten. Dat willen we natuurlijk ook graag geven, als u dat inzicht wil zien. En daarom hebben we het MIP natuurlijk ook de, of het MIPB, moet ik dan nu zeggen, zoals de heer Oude Wesselink terecht zei, per project ook die kredieten waar ook op projectniveau te zien is waar we de bestedingen aan uitgeven en ook bij de voortgangen dat doen. Maar bij de financiële verdeling in hoofdstuk 4 doen we dat op een ander aggregatieniveau.

Als we dat moeten samenvoegen, dan is dat ook best een optie. Ik kan me ook voorstellen dat als in de dit auditcomité er belangstelling is om dat op een ander aggregatieniveau te doen, dat we dat dan doen of, maar misschien heel specifiek, dat als u vragen heeft, kunt u ze altijd technisch uitstellen en dan beantwoorden we die. Want er zijn heel veel projecten, dus ik kan me ook voorstellen dat het administratief handig is om specifieke vragen te beantwoorden in plaats van voor alle projecten alle uitsplitsingen te maken.

Voorzitter, uitvoeringskracht heb ik het over gehad. Donderberg-rotonde, kasritme. Ik denk dat ik de vragen over mobiliteit, behalve het stukje wandelen nog, behandeld heb. Ook richting meneer Kamp, voorzitter, dat ... De begroting hebben we flink compact gemaakt. Lopen en wandelen zitten bij de andere meerjarendoelen, maar besteden we echt de aandacht aan die ook volgens de beleidsnota waar de heer Kamp naar verwees nodig zijn. En ook daar waar nodig, geven we natuurlijk weer een nadere toelichting. Ik stel voor dat we ook in de loop van, als we iets verder in het programma zijn, in de loop van volgend jaar of het jaar erop even een voortgangsbericht sturen ook over hoe het gaat met wandelen, wat we eraan hebben gedaan en hoe we dat dan ook in relatie tot die inspanningen ook financieel kunnen zien. Voorzitter, dan zijn er ook nog vragen gesteld over economie. Ik probeer op te schieten. Ik voel de druk van de collega's.

De voorzitter: U krijgt een interruptie, maar het was ook vooral omdat u volgens mij drie keer tot slot heeft gezegd, maar dat maakt niet uit. De heer Kamp heeft een interruptie.

Erwin Kamp: Dank u wel, voorzitter. Ik ben erg blij met de toezegging dat wij teruggekoppeld krijgen over de voortgang, maar ik overweeg toch een motie in te dienen om het memorandum, wat ik een heel mooi stuk vind,

inhoudelijk, om dat ook in overeenstemming te brengen met datgene wat we in de begroting opschrijven, en met name voor wat betreft financiële deel. We doen dat met ov, we doen dat met de fiets, we doen dat met de auto. En het zit wel verborgen in programma's, maar ik zou het ook graag even zo goed als met ov en de fiets ook terug willen zien in de begroting. Mijn vraag is niet zozeer voor een terugkoppeling voor de uitvoering van dat memorandum, maar u kunt u niet bij de opstelling van de begroting voor 2027 dit ook gewoon operationaliseren? Dat is mijn vraag.

De voorzitter: De heer Van Schie.

André Van Schie: Voorzitter, dat raakt natuurlijk ook weer een beetje aan de vraag van de ChristenUnie over, op welk niveau begroting rapporteer je? Want zoals de heer Oude Wesselink ook al zei, er zijn ook heel veel zaken die je integraal aanpakt, waarbij wandelen onderdeel is. We hebben vaak ook voorlopig gezegd, bijvoorbeeld bij bushaltes willen we de routing naar de bushaltes toe graag verbeteren. Daar zit een heel programma in het investeringsprogramma nu ook om de toegankelijkheid van bushaltes, waaronder het lopen, te verbeteren. Maar als we op al die programma's dat per stuk moeten gaan begroten en apart onderbrengen, dan wordt het ook weer onoverzichtelijk, want die hebben al een begrotingsprogramma.

Maar laten we, voorzitter, ik stel voor dat we dit niet helemaal exerceren op dit moment. Ik stel voor dat we met elkaar even in gesprek gaan wat de heer Kamp precies nodig heeft en even kijken of we dat technisch kunnen ondersteunen op een of andere wijze, zonder het aggregatieniveau van de begroting ook geweld aan te doen, want dat is echt met name voor mobiliteit natuurlijk een heel groot programma.

Even kijken, voorzitter. De economie. Dan moet ik even terug naar de fracties, de BBB vroeg natuurlijk naar de agrarische economie, niet geheel onverwacht. Dat is onderdeel van het beleidsprogramma dat eraan komt en ook het Uitvoeringsprogramma Landbouw en Voedsel van collega Sterk geeft daar aandacht aan. Dat komt te zijner tijd naar uw Staten en dan kunt u daar ook van alles van vinden.

De conclusie van de BBB dat de Economic Board heel stedelijk is ingericht, herkennen we niet helemaal. Natuurlijk zitten er heel veel bedrijven die innovatief zijn ook rondom de innovatielocaties, maar er zijn ook heel veel bedrijven in het landelijk gebied die gesteund worden. We hebben een keurige mapping van de ROM over welke dingen allemaal gesteund worden. En ook in de samenstelling proberen we natuurlijk van Economic Board wel degelijk ook rekening te houden met het landelijk gebied. We staan altijd open voor suggesties, maar we proberen die verdeling zo goed mogelijk te maken.

Voorzitter, de FVD vroeg naar de maakindustrie, ook wel weer een technische vraag, want het komt ook niet voor in de begroting. Maar metaal, kleinmetaal hoort bij de maakindustrie. En daar hebben we niet zo heel veel van, maar bedienen we uiteraard wel waar nodig. Niet zo heel vaak heel innovatief, maar toch waar mogelijk onderdeel van beleid.

De voorzitter: Mevrouw Van der Kolk heeft een interruptie. Maar als het een technische vraag betreft, dan stel ik voor dat we dat schriftelijk afdoen. Mevrouw Van der Kolk ...

Annemarie van der Kolk: Dank u. Ik zal hem schriftelijk afdoen. Maar het ging niet specifiek om de vraag, wat is de maakindustrie? Er staat in het document dat we zoeken naar kwalitatieve invulling van de ruimte. En mijn vraag is of daar ook de maakindustrie onder valt. Maar dat kan u prima ook op schrift zetten. Maar dan ... De vraag was anders.

André Van Schie: Voorzitter, we hebben natuurlijk diverse programma's die daarop zien, zoals Werklandschap van de Toekomst, waar natuurlijk ... Dat gaat om de bedrijventerreinen, niet om wat daar gebeurt. Dat doen we in de breedte.

Voorzitter, dan zijn er een aantal vragen gesteld over Defensie en de rol van de provincie. En ik wil dat toch even benadrukken ook richting GroenLinks dat het niet betekent dat we een heel nieuw programma Defensie starten, maar dat we juist binnen de bestaande programma's die we hebben binnen de regionaal economische agenda zoeken naar mogelijkheden juist om de civiele kant van Defensie, industrie, ook te versterken. Want dat zien we als onze taak en niet om bommen en granaten te maken, zullen we maar zeggen.

Misschien dat ook de Partij voor de Dieren gerust. geloof ik, die het ook was, of die ook vroeg van, hoe kunnen we voorkomen dat we investeren in bedrijven of subsidie geven aan bedrijven die zich schuldig maken aan mensenrechtenschendingen? Het is geenszins de bedoeling dat we aparte defensiesubsidies gaan geven en het ... De MINDbase waar we mee samenwerken, is ook vooral gericht op het stimuleren juist van die dual use. We hebben daar al vaker over gesproken, dat we daar waar defensiebedrijven ontwikkelingen mogelijk maken, die we in het

burgerleven heel goed kunnen gebruiken, dat ook versterkt en toepasbaar maken, en omgekeerd. En daar zijn allemaal prachtige voorbeelden van ook in andere provincies over hoe dat goed kan werken. En wij willen dat ook benutten in onze provincie.

Maar de waarborg zoals Partij voor de Dieren ook vroeg van, kun je altijd zeker weten dat onze activiteiten nooit bijdragen aan een bedrijf dat ook wel eens levert aan regimes die misschien onze normen en waarden niet hanteren, daar hebben we als provincie niet echt een eigen programma op. Maar er zijn wel landelijke richtlijnen op die echt een expliciet verbod hebben voor de export van producten en diensten die natuurlijk ten dienste komen van regimes waar we niet mee willen samenwerken en die zich aan mensenrechtenschendingen schuldig maken. En daar sluiten we ook aan bij het landelijk beleid, voorzitter.

De voorzitter: Mevrouw Buttermann, een vraag.

Olivia Buttermann: Dank u wel. Ik ben nog niet helemaal gerustgesteld met deze antwoorden, want we hadden inderdaad ook op de antwoorden op de schriftelijke vraag gelezen dat uiteraard we voldoen aan landelijke richtlijnen. Maar Nederland is ook nog steeds de grootste handelspartner van bijvoorbeeld Israël, die op dit moment ook oorlogsrecht en humanitair recht schendt. We willen iets meer zekerheden wat dat betreft. En u noemde ook dat, Defensie is ... De civiele kant van Defensie. Maar dat gaat twee kanten op. En daar ... Het is een beetje een hellend vlak en we willen graag van GS horen, waar ligt dan de grens? Want Defensie is niet een taak van ons als provincie. Waar ligt dan die grens?

De voorzitter: Meneer Van Schie.

André Van Schie: Voorzitter ...

De voorzitter: Ik zei, de heer Van Schie.

André Van Schie: Dank. Voorzitter, daarbij, bijvoorbeeld bij de ROM, waar het gaat om participaties, investeringen, subsidies en dergelijke, is het heel duidelijk dat er ook een beleid is waarin wij natuurlijk aangeven dat we erom vragen om daar ook op te screenen dat dat niet gebeurt en dat doen ze ook. Maar het gaat om die MINDbase en de nieuwe samenwerking die we nog gaan opzetten ... Gaat het heel erg over netwerkvorming, over elkaar versterken. En zal ook niet direct geld van onze provincie naar bedrijven gaan. Maar dat er wel eens een bedrijf op een netwerkbijeenkomst komt van de ROM of van een provincie die misschien ook zakendoet met een toeleverancier van een derde bedrijf dat weer ... De keten is heel diep en de provincie is niet in staat om dat zelf te monitoren.

Daarom sluiten we aan bij landelijk beleid en ook landelijke toezichthouders die daar een rol in hebben, die daarvoor geëquipeerd zijn, terwijl wij daar geen rol in hebben en ook niet in geëquipeerd zijn. Nee, ik kan geen harde toezeggingen doen dat het nooit zal voorkomen, want daar zijn wij niet van. Wat ik wel doe, is dat wij zorgen dat waar wij in control zijn, bijvoorbeeld in relatie met de ROM of waar we zo'n MINDbase ondersteunen, dat we echt op civiele taken richten en dat we daar ook voldoende aandacht aan schenken, voorzitter.

De voorzitter: U vervolgt.

André Van Schie: Sorry?

De voorzitter: U vervolgt.

André Van Schie: Fijn. Ik denk dat ik een heel eind ben, voorzitter. Ik zie geen geeltjes meer.

De voorzitter: Goed. Dan ga ik naar mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Voorzitter, ik ga in mijn beantwoording niet in op allerlei beschouwingen die mensen hebben gegeven, want die neem ik dan maar even voor kennisgeving aan. Het is volgens mij vooral voor onderling debat bedoeld. Ik ga in op de vragen die zijn gesteld. En die heb ik ingedeeld in een blokje natuur, een blokje fauna en dan nog wat vragen die daar min of meer onder hangen.

Dan begin ik met de vragen over de NNN en de vraag van de Partij voor de Dieren of het mogelijk is om meer natuur van functies te laten veranderen komend jaar. Ja, dat kan en dat gebeurt ook dit jaar. En dat is ook waarom we extra middelen hebben toegespeeld nu voor die functieverandering via de P&C-cyclus.

En u stelde ook een vraag over kwaliteitsverbetering. Die kwam bij ons niet helemaal helder binnen, maar wij interpreteren hem zo dat u vraagt, kan kwaliteitsverbetering ook een manier zijn om te werken aan die bescherming van de natuur? En dat is ook zo. Dat doen we enerzijds bijvoorbeeld via de revitalisering van de bossen, dat hebben we eigenlijk ... Accent hebben we verlegd ook in de afgelopen besprekingen rond strategisch bosbeleid. En we doen het ook via de extra maatregelen die we gaan nemen en ook al nemen in die Natura 2000-gebieden. Die zijn echt gericht op die kwaliteit.

Dan was er ook een vraag van Volt over de aanjager ook met betrekking tot het realiseren van nieuwe natuur. We hadden een aanjager die was specifiek werkzaam bij het Staatsbosbeheer, omdat die echt het grootste aantal stukken natuur nog had die al wel van functie waren veranderd, maar nog niet waren ingericht. Nogmaals, dat ging om meer dan 700 hectare natuur. En dat heeft gewoon heel veel denk ik zoden aan de dijk gezet. Andere TBO's hebben echt veel minder hectares voor wie dat nog geldt. Ik denk dat een aanjager daarvoor niet heel zinvol is. D

Dan rond de Natura 2000 zijn er verschillende vragen gesteld. Ten eerste door SGP ook van ... Want eigenlijk is het een beetje dubbel. Want aan de ene kant zeggen mensen, we moeten vooral heel veel aandacht aan beheer, en de ander zegt, we moeten nog niet gaan beheeren als we nog niet de druk factoren onder controle hebben. Volgens mij is het een en-en-verhaal. Het beheer in de beheerplannen, daar zijn we mee bezig voor de Natura 2000-gebieden. Die processen lopen op dit moment. Maar we zijn ook al natuurlijk bezig met de uitrol van wat er in de NDA's stond die we natuurlijk anderhalf jaar geleden hebben gekregen. En die geven ook al richting aan het aanvullend beheer. We hebben ook geld uit de natuur fase II-regeling en uit de maatregelenpakketten waar extra geld wordt gehaald.

En aan de andere kant moet je natuurlijk ook wel zorgen dat je die drukfactoren ook meepakt, want anders kun je blijven beheeren. Maar als je niet zorgt dat er bijvoorbeeld de hydrologie op orde komt en dat er minder stikstof wordt uitgestoten en dat je invasieve exoten aanpakt, dan heeft beheer ook gewoon veel minder impact. Het is volgens mij een en-en-verhaal. En dat doen we ook ... Of dat benoemen we ook heel sterk binnen het UPLG-beleid. Daar nemen we een aantal maatregelen om de Natura 2000-gebieden, maar daarmee intensiveren we ook het beheer in de Natura 2000-gebieden.

Dan was er nog specifiek een vraag rondom Soesterberg. Daar werd de loftrumpet afgesproken over hoe mooi dat gebied is en hoeveel mooie beschermde soorten daar ook zijn. En dat is denk ik juist heel mooi om te zien. En dat is denk ik ook een reden, omdat die natuur daar ook beschermd is. Het is een NNN-gebied. En wij zijn eigenlijk niet van plan om dat al voor te dragen voor een nieuw Natura 2000-gebied. We hebben al een heleboel andere gebieden waar we volgens mij fors de handen uit de mouwen moeten steken om de boel op orde te krijgen. Bovendien willen we de vergunningverlening weer ook op gang brengen. En ik weet ook helemaal niet wat het betekent als we nu een nieuwe Natura 2000-gebied aan gaan wijzen, of gaan vragen. Daar gaan wij niet over. Dat doet het Rijk. Maar als we dat zouden aandragen. Ik zou willen zeggen, laten we eerst ons daar maar op concentreren.

De toezegging die ik lijk te hebben gedaan voor de ChristenUnie, die ging over de zoenwaterzweefvlieg. Want die werd toen in dat kader benoemd. En ik heb toen gezegd, wij zullen ons daar laten inspireren en wij zullen daar later ook op terugkomen. Dat waren de ...

Dan was er nog een vraag ook over die standaardkostenprijzen. Dat was van Volt. Die standaardkostenprijzen waren eerder 75 procent. Die zijn inmiddels gelukkig al naar een dekking van 84 procent gegaan. Alleen die dekking die is tot 2030. Dat betekent dat we na die tijd weer nieuw ook geld daarvoor moeten krijgen. En daarnaast hebben we natuurlijk met elkaar als provincies geconstateerd dat die prijzen stijgen met 48 procent. En dat is denk ik waar u ook op doelt. En wij hebben wel op zich de kostprijs vastgesteld, maar de middelen ontbreken op dit moment. En dat is natuurlijk onderdeel van het onderzoek dat wij doen naar de balans tussen taken en middelen binnen dat natuorpact. Dat gaat overigens ook over de faunaschade. En wij willen in ieder geval ook expliciet over die standaardkosten prijzen het gesprek aangaan met LVVN. Dat onderzoek is waarschijnlijk eind van dit jaar klaar. En dan willen we ook weer opnieuw met LVVN om tafel, om ook te kijken dat we dat verschil wat er nu eigenlijk is vastgesteld, wat we tekortkomen op dat beheer, dat we dat ook vergoed krijgen.

Overigens is het ook onderdeel van de bouwsteen Natuur. Ik weet niet, misschien is het u een beetje ontgaan, maar die is voor vorige week gelanceerd door het IPO en de decentrale overheden en de natuurorganisaties. En ik zeg u toe dat nu nog een memo ontvangt, want ik moet eerlijk zeggen, dat is mij even ontschoten, waarin u ook even de bouwsteen Natuur kunt krijgen. Dat waren de opmerkingen over natuur, voorzitter.

De voorzitter: Ik zie twee interrupties. Mevrouw Butterman.

Olivia Butterman: Dank u wel, voorzitter. Nog even terug naar die Natura 2000-gebieden. Want volgens mij was de vraag van ChristenUnie, neem ik even over, iets specifiek, namelijk, u geeft aan, het is ... Vliegbasis Soesterberg is nu al een NNN-gebied. Geen voornemen om dat Natura 2000 te maken. Maar de vraag was, kan dat niet verkend worden en kan dat niet geborgd worden in de begroting?

Mirjam Sterk: Voorzitter, nee, dat ga ik niet doen. Het is bij ons echt alle hens aan dek op dit moment. Met programma's, beleidsprogramma Natuur, met het UPLG en met de omgevingsvisie. Dit soort onderzoeken vragen gewoon weer heel veel capaciteit en ik ga u dat gewoon niet toezeggen.

De voorzitter: Volgens mij helder. De heer De Jong, u had ook nog een interruptie.

Amos de Jong: Dank, voorzitter. Twee vragen. Want, één, helder en dat is precies wat ik zei. Die standaardkostprijzen die zijn nu 84 procent. Wij constateren eigenlijk twee zorgpunten. Eén is dat we hebben begrepen dat die kostennormen gewijzigd zijn, maar door het IPO nog niet worden doorgevoerd. De uitkering is niet op basis van geactualiseerde kostennormen, dus de kosten zijn hoger nu, maar ze krijgen daar minder geld voor, de TBO's.

En het tweede zorgpunt is dat, 84 procent is geen 100 procent. En ik begrijp dat we ook van de TBO's verwachten dat zij daar zelf voor aan de lat staan. Maar kunnen wij als provincie samen optrekken om te kijken hoe we in ieder geval gezamenlijk wel die doelen kunnen gaan bereiken? Want dit is een van de redenen volgens mij waardoor die doelen onder druk staan.

De voorzitter: Mevrouw Sterk.

Mirjam Sterk: Dit is ook een van de achtergronden waarom we samen die bouwsteen Natuur hebben geschreven met ook ... Met alle provincies. En dat wordt ... Dit probleem wordt daar juist ook in aangekaart, dat we moeten voldoen ... Of dat we meer geld nodig hebben, ook voor de beheersaspecten, overigens ook voor de ANLB, want ook daar zitten natuurlijk beheersaspecten bij die ook op dit moment onvoldoende dekken wat er nodig is.

En het andere gaat inderdaad over wat ik net zei, over die 48 procent. Want dat is eigenlijk wat er nog extra nodig is boven op de kosten die we nu maken. En wij hebben ook altijd als provincies gepleit om voor die ... Naar die 100 procent te gaan. Maar dat is ook gewoon een financieel vraagstuk. Wij zijn op dit moment inzicht aan het krijgen in, wat is er nodig eigenlijk om dit goed te kunnen doen? En wij zullen dat vervolgens ook in het gesprek brengen met LVVN. En dat geldt overigens ook voor wat er in de bouwsteen Natuur staat. Ook daar willen we graag met een komend kabinet over in gesprek, want het is echt nodig dat er meer geld komt, ook om Nederland van het slot te halen, zeg ik dan maar.

De voorzitter: Een vervolg, een kort vervolg, want u had een vrij lange interruptie.

Amos de Jong: Dat viel mee, zoveel heb ik niet gehad. Dank, voorzitter. Helder. Een oproep van Volt zou zijn, hoeft u nu niet op te reageren, is dat we inderdaad na de onderhandelingen in ieder geval de gesprekken met het ministerie ook gaan kijken, als dat dan niet voldoet, wat de provincie zelf zou kunnen doen.

Mijn andere vraag is wat ik in mijn inbreng stelde, is dat we ook een zorg hebben op de middellange termijn voor de ... Bij de begroting. We zien na 2026 een afname en ook op de lange termijn. Komt het onder een ander kopje of onder dit kopje? Want het ging wel over gelden voor natuur.

Mirjam Sterk: Het komt eigenlijk onder een ander kopje. Kom ik straks op terug. Voorzitter, dan ben ik bij het kopje fauna. Dat ging bijvoorbeeld over de wolf en over dierenwelzijn van de Partij voor de Dieren. We hebben het er al vaker over gehad. We gaan bij het UPLG inzicht geven wat we kunnen en wat we willen doen. En dat doen we ook in het Uitvoeringsprogramma Landbouw en Voedsel en daar komt dan ook mogelijk een kostenraming voor. Die komt dan bij de kadernota, want daar moeten we dat geld dan regelen.

Dan waren er ook een aantal vragen over de wolf. En die gingen denk ik met name ook over de vraag of die nieuwe IPO-regels rondom vergoedingen al nu bekend zijn. Wat in ieder geval is vastgesteld, zijn de normen waaraan de rasters moeten voldoen, de wolvenrasters, en dat dit type rasters dan ook voorwaardelijk is voor de financiële vergoeding die ze krijgen bij schade. En binnenkort gaan wij als GS een besluit nemen over wat dat betekent voor het beleid wat wij hier in de provincie daarop hebben. Dat hoort u.

Dan was er ook een vraag van de Partij voor de Dieren hoe sturen we de faunabeheereenheid, of hoe zorgen we dat die stuurt, op vooral eerst provincie en dan pas beheer? Dat doen we via het Faunabeheerplan en de daarbij behorende vrijstellingen en vergunningen. Want in die vrijstellingen en vergunningen staan ook voorschriften van hoe je dat dan moet doen. Maar er zijn natuurlijk ook bepaalde zaken waarin je niet preventief te werk kunt gaan als het bijvoorbeeld gaat over de populatie reeën die je moet beheren. Daar kun je weinig preventief aan doen. Dat is ook gewoon een kwestie van beheer, dus dat wisselt. Dat was het kopje fauna, voorzitter.

Dan kom ik toe bij de restvragen. Door Volt waren er vragen gesteld over dat SNP-buitengebied, dat we nu de komende drie jaar gaan ontwikkelen. Dat doen we omdat we eerst onderzoek nodig hebben en een nulmeting moeten doen. We moeten kijken naar de vergunningverlening, de maatregelen, advies en de borging van de maatregelen. Dat is overigens best veel werk, merken wij nu al. En als we dat goed in beeld hebben, dan zullen we ook komen met een vraag om structurele middelen. Maar dat zal pas zijn ergens in 2027, want we willen eerst die tijd gebruiken om dat goed in beeld te brengen. Misschien doen we ook wel een pilot waar we dat op gaan toepassen. Maar als het gaat over een heel SNP voor een heel landelijk gebied, daar zijn we nog niet op dit moment.

Dan had u een vraag over ... U had gezien dat er na 2026 20 procent afname was en of er wel voldoende geld was voor natuurkwaliteit. Er is in ieder geval, als het gaat over natuurbeheer, want dat is waarmee je die kwaliteit bereikt, is er in ieder geval tot en met 2028 toereikende middelen. En daarna zal er inderdaad een tekort optreden, ook om wat ik net met u wisselde over die standaardkostenprijzen, omdat ook die maar gedekt zijn tot aan 2030. Dan zullen we echt moeten gaan kijken, ook in gesprek met het Rijk, of daar extra middelen voor kunnen komen. En wat mij betreft, sluiten we ook een nieuw natuурpact met het nieuwe kabinet waar we dit soort dingen kunnen regelen.

Dan had Volt een hele opsomming van allemaal subsidiemogelijkheden en maatregelen die wij nemen en vroeg of ... Hoe we goed in de gaten kunnen houden hoe dat zit met die doelmatigheid. Wij zullen in ieder geval bij het Uitvoeringsprogramma Landbouw en Voedsel deze maatregelen allemaal op een rijtje zetten. En hopelijk geeft dat in ieder geval ook het overzicht van wat we hebben. En indien nodig, kunnen we dan ook na de vaststelling van het uitvoeringsprogramma daarover het gesprek voeren.

En het is natuurlijk ... Het zijn wel allemaal verschillende soorten maatregelen die er zijn. Sommige die komen vanuit Europa, sommige worden door het Rijk ... Sommige zijn van onszelf. Het is ook wel moeilijk om daar zomaar van te zeggen ... Of hoe je die doelmatigheid in beeld brengt. We doen natuurlijk een deel via de P&C-cyclus en soms ook in de evaluatie of de tussentijdse evaluatie van de beleidsprogramma's, waarin we ook natuurlijk aan willen geven wat de effecten zijn van de maatregelen die we toepassen.

De voorzitter: De heer De Jong.

Amos de Jong: Dank, voorzitter. Helder antwoord. Even over, heel fijn dat het overzicht komt, laten we dat gesprek dan voeren, dus nu niet uitvoerig. Vind ik heel goed. PS stelt dat programma overigens niet vast. Maar goed dat we het in de commissie er dan over kunnen hebben. We zullen het t.z.t. agenderen en hopen dat er dan in ieder geval twee fracties meedoen, zodat we het gesprek ook daadwerkelijk kunnen voeren.

Voor nu even, het klopt dat er inderdaad een aantal, ook vanuit het Rijk, vanuit Europa, en dat de doelmatigheid lastig dan te beoordelen is, maar wij stellen hier in de provincie Utrecht natuurlijk niet zomaar een regeling op, die doen we ook met de notitie dat we weten dat er vanuit andere invalshoeken voor diezelfde hectares ondersteuning is of betaald wordt vanuit gemeenschapsgeld. Ik kan me ook wel voorstellen dat we de overwegingen van de regelingen vanuit de provincie Utrecht doen, ook vanuit een doelmatigheidsprincipe voor ... Om belastinggeld, vanuit welke hoek dan ook komt, goed te besteden, toch? We hebben hier ... Ik formuleer het niet zo helder.

De voorzitter: Is er een vraag? Of was het een opmerking en moeten we het even hierbij laten?

Amos de Jong: Ik vond mezelf ook niet heel duidelijk. Ik ga het nog één keer doen, voorzitter, en dan stop ik ermee. Ik ben het met gedeputeerde eens dat er vanuit verschillende hoeken, zowel provincie, Rijk als Europa, komt er geld naar het landelijk gebied. Dat is ook heel goed. Het is moeilijk om de doelmatigheid daarvan te analyseren op zo'n manier. Maar in Utrecht stellen wij die regelingen ook niet zomaar in. Dit doen we ook omdat we weten dat er vanuit Europa of het Rijk geld komt voor andere dingen. De optelsom is denk ik wel in beeld en daar gaan we het dan over hebben. Laten we het gesprek dan voeren.

De voorzitter: Goed. U vervolgt.

Mirjam Sterk: Ik ben bijna aan het eind, voorzitter. Ik zal niet drie keer tot slot zeggen. Maar de BBB, die ik helaas hier niet meer in de zaal zie zitten, die sprak ook over dat boerennatuur ook natuur is. Dat is ook waarom wij agrarisch natuurbeheer apart inzichtelijk maken in de begroting. En alleen binnen het regulier natuurbeheer maken we geen onderscheid naar het type beheerder. Dan laten we niet zien of dat een agrariër is of een TBO. Dat doet er in feite ook niet toe, want er ligt gewoon een opdracht om natuur te realiseren en daar zitten criteria aan vast. In de rapportages over natuur maken we wel onderscheid in gebieden waar het hoofdzakelijk natuur is en andere mogelijke natuurvormen.

En dan ten slotte was er nog een vraag over het ANLB en effectiviteit ervan, was ook van Volt. Die pakketten die worden getoetst door een onafhankelijke commissie op de ecologische effectiviteit. De collectieven die passen soms die ... Of die hebben natuurlijk ervaringen met die pakketten in het veld en die geven daar natuurlijk die ervaring ook terug. En de collectieven zijn dus ook gecertificeerd om te bepalen waar ze het beste ingezet kunnen gaan worden.

Er is ook een ecologisch advies of er is een evaluatie geweest, moet ik zeggen, van het ANLB. En daar blijkt ook een aantal zaken uit, bijvoorbeeld dat het van belang is om grotere oppervlaktes te hebben waar je ANLB op toepast, dat er betere clusterings moeten zijn en ook dat er meer zwaar beheer zou moeten zijn, maar liefst 50 tot 60 procent. Die eerste twee dingen die doen we ook wel constant, dat we proberen om meer oppervlakte te krijgen en ook een betere clustering. Daar zit ook ... Dat zit ook in ons UPLG.

Dat laatste proberen we wel, maar daar zitten we eigenlijk op dit moment op de 22 procent, omdat het vergoedingensysteem wat die ANLB kent voor zwaar beheer gewoon niet de kosten dekt. Als een agrariër dat hele lichte beheer doet, kan die dat nog best wel een beetje in zijn bedrijfsvoering dragen. Maar op het moment dat er echt veel zwaar beheer bijkomt, dan is dat gewoon best wel een kostenpost op een gegeven moment in die bedrijfsvoering. We zullen die vergoedingensystematiek echt moeten aanpassen, om ook een incentive te hebben voor boeren om dit ook echt op grote schaal te gaan doen. Daar zitten we als IPO ... Lobbyen we daar ook voor. Maar dit is denk ik ook wel de achtergrond waarom dat zwaar beheer gewoon nog steeds wel moeilijk is.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we nu naar de laatste beantwoording van het college. De tijd van het college is op, dus dat was hem. Grapje. Maar de heer Van Muilekom kan het vast heel kort houden.

Rob van Muilekom: Ik zit in de rode cijfers. Ik besef dat. Ik begin ... Ik probeer het even snel puntsgewijs te doen, voorzitter. Mevrouw Van den Broek heeft mij beloofd dat ze luistert in de auto naar de beantwoording van ha

ar vragen. Over erfgoedzones en culturele landschappen, dat er druk ontstaat. Dat is een typisch discussie voor de Omgevingsvisie en -verordening. Daar worden ook de integrale afwegingen gemaakt en dat doen we ook. Als je kijkt naar transformatiestation Utrecht-Noord, doen we dat ook. Dat wil ik in ieder geval ten aanzien van dat punt zeggen.

Ze kaartte nog een ander punt aan, mevrouw Van den Broek, over dialecten en immaterieel erfgoed. Ik ben vanuit het Beleidsprogramma Cultuur en Erfgoed bezig met een voorstel te maken over immaterieel erfgoed. En dat zal in 2026 naar u toe komen. Volgens mij wordt mevrouw Van den Broek dan ook bediend.

Mevrouw Van den Broek wilde ook meer indicatoren voor erfgoedlocaties en -restaurants. Dat ga ik niet doen. Wij hebben nu dat we ... De Rijksmonumenten en de staat van Rijksmonumenten die volgen we, die monitoren we, ook hoe de achterstand ingelopen wordt. Daar houden we ons bij en volgens mij hebben we dan echt voldoende informatie om onze taken goed uit te voeren.

D66, mevrouw De Widt, maar ook mevrouw Flink van de pda, die kaartten nog even over de woningbouw aan. Ik denk dat het inderdaad ongelooflijk belangrijk is dat we die steun blijven doen. Die steun blijven we doen zoals we dat ook hebben afgesproken ook zeker op grotere locaties, want daar maken we ook veel woningen bij. Het is best wel spannend, als u zegt, tien woonwijken, is Rijnenburg een woonwijk of is Bovenduist woonwijk? Dat zijn tussen 3000 en 7500 woningen. Dat is nogal een verschil. Maar we richten natuurlijk ook op de regiopoorten, ook op andere binnenstedelijke locaties. En dan gaat het ook tussen de 1000 en 3000 woningen soms. Die grote locaties zijn denk ik ontzettend belangrijk om dat te doen. En we hebben vorige week ook een brief gestuurd naar het nieuwe kabinet zo van, welke randvoorwaarden we ook van het Rijk nodig hebben.

De brief van de heer Kamp, die kaartte nog even de brief aan die het Centraal Museum en het Historisch Museum Oud Utrecht heeft gestuurd aan u, aan PS. We hebben hem ... Ik heb hem nu via de app gekregen, maar het punt is in ieder geval, we moeten hem nog lezen en onze interpretatie op geven. Dat komt later.

De voorzitter: De heer Van Muilekom, u krijgt een interruptie van de heer Gilissen.

Rob van Muilekom: Pardon.

Dimitri Gilissen: Voorzitter, ik hoorde gedeputeerde zeggen dat hij een brief gestuurd heeft naar het nieuwe kabinet. Ik vroeg me af wat hij weet wat wij nog niet weten.

De voorzitter: De heer Van Muilekom.

Rob van Muilekom: Er komt een nieuw kabinet, hoop ik. Maar het punt is dat ... We hebben al sinds 2023 afspraken met het Rijk over woondeals en over randvoorwaarden. En toen hebben we gezegd, alle provincies, ook Utrecht, gaan ervoor. Maar die randvoorwaarden moeten ingevuld worden. Dat hebben we ons even goed onder de aandacht gebracht.

Mevrouw Van der Kolk van Forum, u kaartte aan, we zijn erg voor het restaureren van onze Rijksmonumenten. En het zit even zo in elkaar vanuit de erfgoedparels, als een eigenaar ook aandacht besteedt aan duurzaamheid, kan die 10 procent extra restauratiemiddelen krijgen. Snapt u? Het gaat niet ten koste van. Maar het is denk ik voor echt voor monumenten en eigenaren ontzettend belangrijk, want de exploitatie van die panden, als ze tochtig zijn, het is bijna niet te bekostigen. Wij stimuleren dat wel en dan krijgen ze extra geld voor restauratie. Ik denk, daarmee is uw amendement, zou ik haast zeggen, overbodig. Even kijken. Wat is er dan nog ...

De voorzitter: U krijgt nog even een interne van mevrouw Van der Kolk.

Annemarie van der Kolk: Dank u wel voor uw toelichting. U zegt, ze krijgen extra geld. Maar dat geld zou ook goed naar iets anders kunnen gaan dan naar dat verduurzaming. Maar zoals we al zeiden, we gaan het verder uitzoeken hoe de eigenaren daar zelf tegenover staan. Dank u wel.

De voorzitter: De heer Van Muilekom vervolgt.

Rob van Muilekom: Maar het geld gaat nergens anders naartoe, het gaat naar de restauratie. Even kijken. Wat ... Hadden we nog een punt ten aanzien van ... De brief die heb ik al gehad. Even kijken. De toiletten. De toiletten van mevrouw Hoek. Die toiletten proberen we nu echt mee te nemen bij de aanpak van de TOPS. En die TOPS, de eigenaren zijn soms de gemeente, soms zijn het gewoon grondeigenaren, soms is het ook horeca. We proberen dat echt te stimuleren dat dat echt aandacht krijgt. We hebben dat denk ik ook bij de bespreking van het Programma Recreatie en Toerisme uitgebreid besproken. Volgens mij komt dat zeker tot zijn recht.

En volgens mij ... De sociale agenda, heel goed dat u dat nog even noemt. Het is wel grappig dat u het zegt. We moesten de tekst kort houden van u in de begroting, maar weet dat juist in de andere domeinen er aandacht aan wordt besteed. En dat is ook de bedoeling van de sociale agenda, dat het juist in de andere domeinen of de mobiliteit is of andere, dat het daar invulling wordt gegeven. Daar zult u het ook meer over kunnen lezen.

Even kijken, voorzitter. Vitale wijken nog. Sorry, meneer Breur, ik was het bijna vergeten. U heeft formeel gewoon echt even helemaal gelijk. De eerste regiodeal die loopt dit jaar af en tegelijkertijd is het zo dat we het wel jaarlijks volgen, maar de formele monitoring, evaluatie die zal pas in begin 2026 zijn. Het punt is dat ... We volgen bijvoorbeeld, dat is afname criminaliteit of mensen meer aan het werk zijn, verbetering van de leefomgeving. Er zijn best verbeteringen gesignaleerd. Maar we ... Het is lange adem. En ik merk gewoon dat de vier gemeenten, ook de vijf ministeries die betrokken zijn, die zijn allemaal zeer positief om door te gaan. En dat doorgaan, dat resulteert er ook in dat ... In de eerste Regiodeal legde het Rijk 15 miljoen bij en de regio 15 miljoen en daarvan heeft de provincie Utrecht van die 15 miljoen 4 miljoen voor haar rekening genomen. Plus 4 miljoen extra dat er ook in de regio Amersfoort ook een wijk meegenomen kan worden.

Nu is het zo dat we van het Rijk 20 miljoen krijgen en 20 miljoen van de regio. En die 20 van die 20 miljoen, leggen wij vier ton bij. En de rest komt allemaal uit de vier gemeenten. En ik denk dat dat wel heel erg aangeeft hoe belangrijk de andere partijen het ook vinden om hiermee door te gaan. Dat is even ter achtergrond van de vraag over de vitale werken. Dan ben ik erdoorheen, voorzitter.

De voorzitter: Super.

Sluiting

3. Sluiting

De voorzitter: Dan zijn we volgens mij aan het eind gekomen van de beantwoording van het college. En dan kijk ik even naar de commissie. Is er behoefte aan een tweede termijn? Ik wil graag een handje, één handje per fractie. Jongens, dan zijn we bij deze gekomen aan het eind van de behandeling van de begroting. Er staat diner voor u klaar in de foyer. Ik weet dat het een lange dag was. Maar dat is speciaal voor u klaargezet. Geniet daar nog even van met elkaar. En dan zien wij elkaar 12 november bij de behandeling van de begroting en dan wens ik u een hele fijne avond.